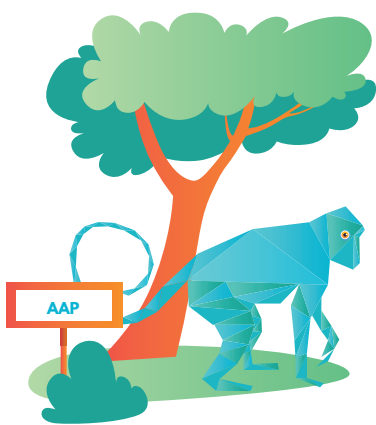
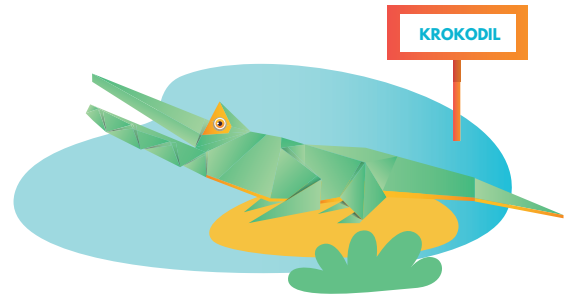
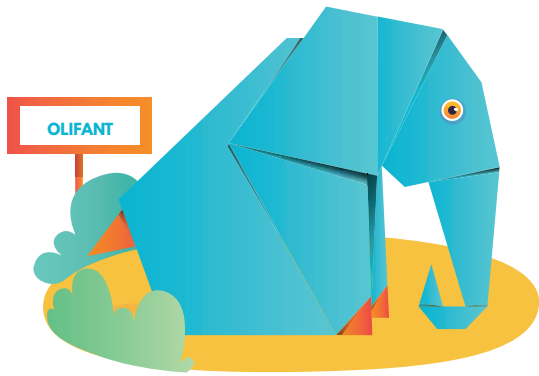
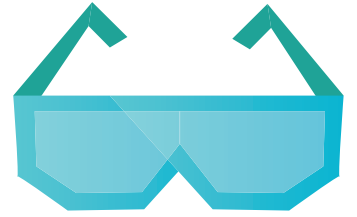
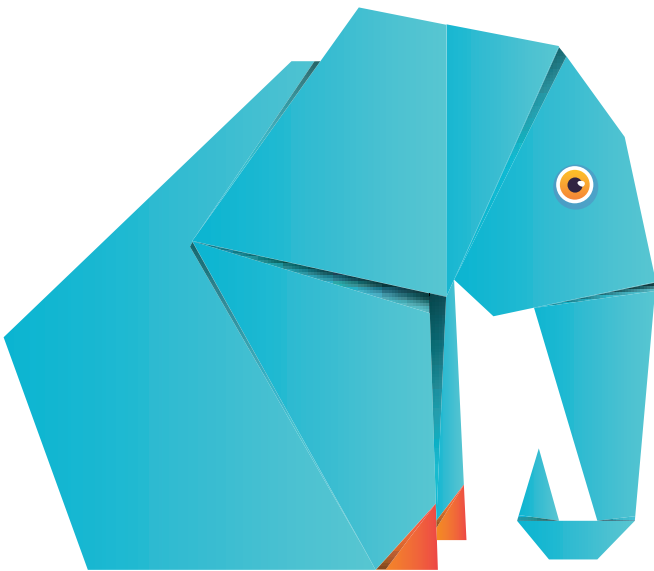

KENNISTHEMA DIEREN

Dierentuin van de toekomst

Dit materiaal is met zorg samengesteld. De CED-Groep aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor onjuistheden en/of onvolledigheden in het materiaal. Ook aanvaardt de CED-Groep geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade, voortkomend uit (het gebruik van) dit materiaal.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit materiaal mag zonder schriftelijke toestemming van de CED-Groep worden overgenomen, vermenigvuldigd, gekopieerd, opgeslagen of openbaar gemaakt worden. © CED-Groep, 2025

Inhoud

Inleiding	3
• Achtergrond	3
• Onderwerp kennisthema	3
• Doel	3
• Materialen	4
• Thematafel	4
• Kerndoelen	4
• Opbouw van het thema	4
• Rijke teksten	4
• Actief lezen	5
• Schrijven	5
• Schrijfkaders en sleutelschema's	6
• Spreken	6
• Mogelijkheden voor differentiatie	6
• Kenniswand	7
• Evaluatie	8
• Eindopdracht	8
• Afzwaaiert	10
Schematisch overzicht van het thema	11
Kerdoelenschema's	17
Literatuur	22

Lesbeschrijvingen

Week 1

Les 1: Dierentuin van de toekomst	23
Les 2: Dieren in de wet (deel 1)	26
Les 3: Dieren in de wet (deel 2)	31
Les 4: Moeten dierentuinen afgeschaft worden? (deel 1)	33

Week 2

Les 5: Moeten dierentuinen afgeschaft worden? (deel 2)	42
Les 6: Hebben dieren zelfbewustzijn?	47
Les 7: Eten of gegeten worden (deel 1)	52
Les 8: Eten of gegeten worden (deel 2)	58

Week 3

Les 9: Waar wil ik wonen?	61
Les 10: Wat weet ik al en wat wil ik nog meer weten?	64
Les 11: Wel of geen wervelkolom (deel 1)	68
Les 12: Wel of geen wervelkolom (deel 2)	73

Week 4

Les 13: Gemengde verblijven (deel 1)	77
Les 14: Gemengde verblijven (deel 2)	82
Les 15: Dieren in Artis vervangen door virtuele dieren. Goed idee?	84
Les 16: Wat weten we al veel!	88

Week 5

Les 17: Schrijftaak (deel 1): Hoe moet een dierentuin er in de toekomst uitzien?	92
Les 18: Schrijftaak (deel 2): Hoe moet een dierentuin er in de toekomst uitzien?	96
Les 19: Laat maar zien wat je weet!	97
Les 20: Dit is de dierentuin van de toekomst!	99

Bijlagen

Boekentips	100
Kijk- en luistertips	103
Tips en suggesties voor extra activiteiten	105
Woordenlijst	106

Kopieerbladen

Afzwaaiers	110
Woordkaarten	116

Inleiding

Achtergrond

In de afgelopen jaren zijn er in Nederland en Vlaanderen verschillende (onderzoeks)rapporten verschenen die ingaan op vragen als wat begrijpend lezen inhoudt en hoe het onderwezen zou moeten worden (bijvoorbeeld Gobyn e.a., 2019; Houtveen e.a., 2019; Houtveen & van Steensel, 2022; Inspectie van het Onderwijs, 2022; Snel, 2023; Van den Broek e.a., 2021). Hieruit komen de volgende aanbevelingen voort voor goed begrijpend leesonderwijs:

- Richt het onderwijs in begrijpend lezen op het betekenisvol en doelgericht ontwikkelen van kennis.
- Laat leerlingen lezen met een doel.
- Leer leerlingen actief lezen, dus zich bewust zijn van de inhoud die ze uit een tekst halen.
- Bespreek met de leerlingen wat ze lezen, vooraf, tijdens en achteraf en zorg voor interactie met de leerlingen en tussen de leerlingen onderling.
- Leer leerlingen expliciet leesstrategieën aan en zorg ervoor dat die ingeoeft worden.
- Zorg ervoor dat leerlingen over voldoende woordenschat en achtergrondkennis beschikken.
- Breng leerlingen kennis bij over tekststructuren.
- Werk aan hogere-orde-denkvaardigheden die de leerlingen in staat stellen om diep te lezen.
- Werk met betekenisvolle, authentieke, uitdagende teksten en leesopdrachten.
- Zorg voor een variatie aan contexten over de leergebieden en over de leerjaren heen.
- Zorg voor transfer van de aangeleerde kennis en vaardigheden bij het lezen in alle vakken, integreer begrijpend lezen in het zaakvakonderwijs.
- Combineer lees- en schrijfonderwijs.
- Werk aan leesmotivatie.
- Houd de ontwikkeling van de leerlingen bij.
- Werk met brede thema's, voor een langere tijd.

Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat er aandacht is voor de verschillende factoren in samenhang. Het gaat dus om *én-én*, niet om *óf-óf*. In het kennisthema *Dieren – Dierentuin van de toekomst* wordt gewerkt volgens bovengenoemde, wetenschappelijk onderbouwde aanbevelingen, in samenhang.

Onderwerp kennisthema

Dit thema heeft als onderwerp *Dieren - Dierentuin van de toekomst*. Bij het vaststellen van dit thema is gekeken naar een aantal criteria:

- Het is een kennisrijk thema waar veel over te vertellen valt.
- Het is relevant voor de kennisopbouw van de leerlingen.
- De onderwerpen binnen het kennisthema stimuleren het denken van de leerlingen.
- De onderwerpen geven aanleiding tot discussie.
- Er kan vanuit verschillende perspectieven gekeken worden naar de onderwerpen.
- Het sluit aan bij thema's uit de zaakvakmethodes.
- Er zijn boeiende fictieboeken, informatieve boeken, online teksten en filmpjes bij te vinden.
- Het thema biedt interessante stof voor meerdere weken.
- Het thema biedt mogelijkheden om aan de kerndoelen te werken.

Doel

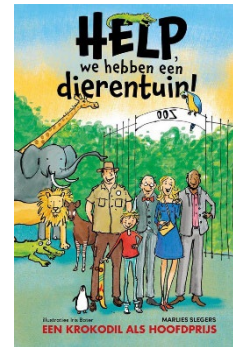

De thematische aanpak binnen Nieuwsbegrip is bedoeld voor scholen die langere tijd, bijvoorbeeld van vakantie tot vakantie, aan een thema willen werken. Deze manier van werken biedt talloze mogelijkheden voor diepe kennisopbouw. De niet-actuele kennisthema's zijn – net als de nieuwsthema's van Nieuwsbegrip – gericht op begrijpend lezen, schrijven, spreken en woordenschat en bevatten zowel expliciete instructielessen als lessen gericht op kennisopbouw en functionele verwerking. Wanneer je werkt met een kennisthema kun je de lessen voortgezet technisch lezen uit de programmatische lijn van Nieuwsbegrip gebruiken.

Materialen

Bij dit kennisthema hoort deze *Handleiding*. Verder krijgen de leerlingen bij dit thema een *Werkboek* met de opdrachten en een *Tekstboek* met de teksten die bij het thema horen.

Daarnaast hoort bij dit thema een fictieboek, namelijk *Help, we hebben een dierentuin!* Een krokodil als hoofdprijs van Marlies Slegers. De leerlingen leggen in iedere les de link tussen de informatie in het fictieboek en de informatie in de les. Je leest in week 1 tot en met 4 iedere les een aantal (korte) hoofdstukken uit dit boek voor.

Thematafel

Maak een thematafel met boeken en andere materialen die aansluiten bij het thema. Achter in deze handleiding vind je tips voor zowel fictie als non-fictie boeken die bij het thema passen.

Daarnaast zijn er heel veel informatieve boeken over allerlei specifieke dieren te vinden, maar deze zijn niet bij de boekentips opgenomen. Ook worden er in de lessen suggesties gegeven voor aanvullende en verdiepende (digitale) teksten en filmpjes die aansluiten bij het onderwerp van de betreffende les.

Laat de leerlingen zelf een keuze maken uit de boeken van de thematafel en stimuleer de leerlingen om de tafel aan te vullen met eigen/andere boeken.

Kerdoelen

Tijdens het werken met dit thema werk je aan verschillende kerndoelen van verschillende domeinen van het leergebied **Nederlands** (*Definitieve conceptkerndoelen Nederlands primair onderwijs en speciaal onderwijs, april 2025*) en aan concept kerndoelen van verschillende domeinen van de leergebieden

Burgerschap (*Concept Kerndoelen Burgerschap, maart 2024*) **Mens en Maatschappij** (*Concept Kerndoelen Mens en Maatschappij, november 2024*), **Digitale geletterdheid** (*Concept Kerndoelen Digitale geletterdheid, maart 2024*) en **Mens en natuur** (*Concept Kerndoelen Mens en natuur, november 2024*)

In de Kerndoelenschema's van dit kennisthema (vanaf pagina 15) zie je per les om welke kerndoelen het gaat.

Opbouw van het thema

Het thema biedt voldoende lesmateriaal om gedurende een periode van vijf weken thematisch te werken. In totaal gaat het om twintig lessen. In het schematische overzicht van dit kennisthema zie je welke lessen in het thema aan de orde komen.

Rijke teksten

In het *Tekstboek* van de leerlingen zijn teksten opgenomen die de leerlingen actief lezen (meer hierover lees je onder het kopje **Actief Lezen**). Deze teksten zijn geschikt voor leerlingen van de midden- en

bovenbouw. Binnen het thema komen de leerlingen in aanraking met een variatie aan contexten, tekststructuren en tekstsoorten. De leerlingen lezen teksten van een goede kwaliteit over levensechte, herkenbare onderwerpen die aansluiten bij hun beleavingswereld. Er is veel aandacht voor goede en rijke formuleringen en samenhang in de tekst én uitdaging qua woordenschat. De teksten breiden zowel de woordenschat van de leerlingen als hun kennis van de wereld uit en stimuleren de taal-, lees- en denkontwikkeling van de leerlingen. Binnen het thema worden verbanden gelegd tussen de verschillende teksten die aangeboden worden.

Bij de lessen worden bovendien concrete suggesties gegeven voor (verdiepende) (digitale) teksten, informatieve boeken en fictieboeken en filmpjes die inhoudelijk aansluiten bij het kennisthema.

Actief lezen

In de lessen gaan de leerlingen actief met elkaar aan de slag om tot een goed begrip van de tekst te komen. De opdrachten in de leeslessen zijn hierop afgestemd. In een aantal lessen maak je gebruik van de aanpak waarbij leerlingen in groepjes van drie elk tekstdeel samen doornemen en hun begrip kunnen vormen met sleutelvragen. Sleutelvragen stimuleren de leerlingen om actief verbanden te leggen binnen de tekst en tussen de tekst en de eigen voorkennis. De leesopdrachten sluiten nauw aan bij de tekst en zijn erop gericht om beter grip te krijgen op de tekstinhoud. Andere lessen bevatten geen sleutelvragen, maar ook in die lessen werken leerlingen samen om de tekst actief te lezen en de informatie eruit te halen. In veel van de lessen werk je met bijvoorbeeld sleutelschema's, praat- en schrijfopdrachten. Om een sleutelschema te vullen, een praat- of schrijfopdracht te maken, moeten de leerlingen opnieuw een beroep doen op hun mentale representatie van de tekst en verrijken ze deze. Dit brengt de leerlingen tot kennisopbouw en begrip.

Twee lessen in het thema zijn Expliciete-Instructielessen. In deze lessen oefenen leerlingen expliciet met de leesstrategieën samenvatten, vragen stellen, en onduidelijkheden ophelderen. Ook met voorspellen oefenen leerlingen in die lessen. De tekst die de leerlingen in die lessen lezen is complexer dan de overige teksten, omdat dat het voor leerlingen noodzakelijk maakt om strategieën toe te passen.

Schrijven

Schrijven is een belangrijke vaardigheid die leerlingen in verdere opleidingen nodig hebben en die in bijna elk beroep noodzakelijk is. Door te schrijven gaan leerlingen bovendien beter lezen. Ze leren zowel zins- als tekststructuren kennen en herkennen die daardoor sneller in leesteksten. Ook leidt het schrijven naar aanleiding van iets wat je gelezen hebt ertoe dat je opnieuw in de tekst duikt, de tekst beter begrijpt en ook je leesvaardigheid oefent.

Verschillende van de lessen in dit thema hebben schrijftaken. Sowieso maken de leerlingen aantekeningen bij elke tekst, beantwoorden ze sleutelvragen, schrijven ze hun mening op (o.a. in les 6), vullen ze een dierenpaspoort in (les 7) en noteren ze reflecties op de les. Ze verrichten daardoor verschillende taalhandelingen zoals beschrijven, overtuigen en verklaren.

Een uitgebreide schrijftaak is te vinden in les 17 en 18, waarin leerlingen een document schrijven dat een instructie bevat voor dierentuinen in de toekomst. Ze moeten daarvoor al hun aantekeningen raadplegen, teksten opnieuw lezen en ook veel samenwerken. In de handleiding bij die lessen staat nauwkeurig beschreven hoe je leerlingen het schrijven laat aanpakken, hoe je ze ondersteunt en ook hoe ze elkaar daarbij ondersteunen. De werkwijze is vergelijkbaar met een Nieuwsbegrip-schrijfles waarin leerlingen een instruerende tekst schrijven. In die lessen maken ze gebruik van de **KLUNS**-aanpak:

KLUNS | Instrueren

Benoem de **KLUNS**.

wat heb je **Nodig**?

Beschrijf de **Stappen**.

Het document dat de leerlingen schrijven is verder een uitstekende voorbereiding voor de eindopdracht, een presentatie over de Dierentuin van de toekomst.

Schrijfkaders en sleutelschema's

Bij sommige schrijftaken wordt gewerkt met schrijfkaders. Een schrijfkader is een gerichte en voorgestructureerde schrijfoopdracht. Deze wordt gebruikt om de stof te verwerken. Voordelen van schrijfkaders zijn dat ze structuur bieden aan de schrijfproducten van de leerlingen en dat de leerlingen beter in staat zijn om zelfstandig een schrijfproduct te maken.

Daarnaast gebruiken leerlingen sleutelschema's. Een sleutelschema is een visueel model, dat informatie uit een tekst illustreert, overbrengt of samenvat. Een sleutelschema geeft ook het verband of de structuur aan tussen de informatie die het weergeeft. Er zijn verschillende soorten schrijfkaders en sleutelschema's. Ze zijn opgenomen in het werkboek van de leerlingen.

Spreken

Naast schrijven loopt ook het spreken van leerlingen door alle lessen heen. Spreken gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van gelezen teksten, om samen een opdracht uit te voeren, of om elkaar feedback te geven. Al deze situaties zijn gekoppeld aan de lees- en schrijftaken van de leerlingen, waardoor ze aan de ene kant hun spreekvaardigheid oefenen en aan de andere kant hun lees- en schrijftaken beter kunnen uitvoeren. De schrijftaak in les 17 is een goed voorbeeld van doelgericht gesprekken voeren om opdrachten uit te voeren. In die les bespreken ze bijvoorbeeld hoe ze informatie het beste kunnen ordenen. Een ander voorbeeld is les 5 waarin leerlingen een debat voeren om hun eigen mening naar voren te brengen of juist aan kritiek te onderwerpen. Daarmee onderbouwen ze hun eigen kennis en meningen. Voor bijna alle lessen geldt ook dat leerlingen tijdens en na het lezen onderling bespreken wat ze tegenkomen in de tekst.

Mogelijkheden voor differentiatie

De lessen in dit thema zijn geschikt voor groep 7 en 8. In de handleidingen bij de lessen vind je verschillende differentiatietips zodat alle leerlingen optimaal gebruik kunnen maken van dit thema. Bij verschillende schrijflessen en schrijfoopdrachten staan rubrics gegeven, aan de hand waarvan je feedback kunt geven of het schrijfwerk kunt beoordelen. Aan leerlingen uit groep 7 kunnen op basis van de rubrics eventueel andere eisen worden gesteld dan aan leerlingen van groep 8. Differentiatie is alleen effectief als deze doelgericht is. Een goed beeld van de groep is daarbij essentieel. In een kennisthema zijn de teksten en opdrachten voor alle leerlingen gelijk. Differentiatie zit in de ondersteuning door de leerkracht en de verwerking.

Haal vooraf voorkennis op en bied waar nodig preteaching aan op woordenschat en tekstinhoud. Binnen de lessen wordt gebruik gemaakt van scaffolding met behulp van sleutelschema's, schrijfkaders en visuele woordenschatmodellen. Om zwakke lezers extra te ondersteunen kun je het invullen van deze schema's modelen of samendoen. Daarnaast kun je deze lezers verlengde leestijd en/of (extra) begeleiding bij het lezen geven. Het vooraf bespreken van kernwoorden uit de tekst en visualiseren kunnen daarbij helpen.

Sterke lezers kunnen extra uitdaging krijgen via verdiepende vragen, het vergelijken van teksten of door ze aanvullende bronnen (satellietteksten) aan te bieden.

Pas bij de verwerking de verwachtingen aan op het niveau van de leerling. Gebruik hulpvragen bij sleutelvragen om het denken van zwakkere lezers te ondersteunen.

Kenniswand

Met de kennisthema's van Nieuwsbegrip werk je samen met je leerlingen aan het opdoen van nieuwe, verrassende, interessante en relevante kennis. Door het lezen van teksten, door met elkaar te praten over wat er gelezen is, en door het zoeken naar antwoorden op eigen vragen. Die kennis kan vervolgens weer helpen bij het beter begrijpen van andere teksten.

Kennis bestaat niet uit losse feiten. In ons brein wordt kennis opgeslagen als een netwerk van woorden, concepten en ervaringen. Tussen de verschillende componenten van kennis bestaan verbindingen. Het maken van die verbindingen gaat niet vanzelf. Het vraagt een actieve houding van je als lezer, bijvoorbeeld door voorafgaand aan het lezen van een tekst te bedenken wat je al over het onderwerp weet, door jezelf vragen te stellen en/of door te controleren of je begrijpt wat je leest. Nieuw opgedane kennis wordt toegevoegd aan de kennis die je al hebt en het netwerk van verbindingen tussen stukjes kennis wordt uitgebreid en verstevigd.

Om leerlingen te helpen hun kennisnetwerk uit te breiden, is het van belang dat leerlingen nieuwe kennis en informatie ordenen, verbanden leggen en samenhang aanbrengen. Als leerkracht kun je hen hierbij helpen. Niet alleen door te benoemen wat deze verbanden zijn, maar ook door de onderlinge relaties tussen (nieuwe) woorden en 'brokjes' kennis zichtbaar te maken. De (betekenis)relaties tussen woorden kun je zichtbaar maken door grafische modellen te gebruiken. Denk daarbij aan een woordenwolk, een woordenparachute of een woordenkast. En verbanden en onderlinge relaties tussen kenniselementen kun je visualiseren door gebruik te maken van bijvoorbeeld pijlen of een tijdlijn.

Om zichtbaar te maken wat de leerlingen geleerd hebben en om verbanden te leggen tussen de opgedane kennis werk je in dit thema met een kenniswand. Op de kenniswand kun je kernwoorden een plek geven, maar ook foto's of tekeningen die de opgedane kennis weergeven. Maar hierbij ook gebruik van de (voor)kennis die leerlingen hebben in hun thuistaal.

Op de kenniswand krijgen ook de eigen vragen van de leerlingen een plek. Gedurende het thema kunnen er steeds nieuwe vragen van de leerlingen op de kenniswand geplaatst worden. En er kan na afloop van elke les/activiteit gekeken worden naar de vragen; is er inmiddels een antwoord gevonden op één of meer vragen? Vragen die zijn beantwoord, kun je verplaatsen naar een speciaal hoekje op de kenniswand. Dan ontstaat weer ruimte voor nieuwe vragen.

Op deze manier is de kenniswand een dynamisch geheel dat, naar mate het thema vordert, meegroeit en verandert. Zorg ervoor dat de kenniswand een zichtbare en blijvende plek krijgt zolang je aan het thema werkt. Door de kenniswand gaat het thema steeds meer leven. Ook zien de leerlingen wat ze geleerd hebben, waardoor de opgedane kennis beter beklijft.

De leerlingen hebben een belangrijke rol bij het vullen van de kenniswand, maar als leerkracht houd je wel de regie. De leerkracht legt de verbanden tussen alle kennis, maakt deze onderlinge relaties zichtbaar en zorgt ervoor dat de juiste informatie en kennis op de kenniswand terecht komt. Zijn de verbanden en onderlinge relaties visueel duidelijk gemaakt en door jou als leerkracht uitgelegd? Dan kun je gedurende het werken aan het thema de leerlingen stimuleren om de verbanden te verwoorden, bijvoorbeeld voorafgaand aan een les of na een paar lessen.

In elke les besteed je tijd en aandacht aan de kenniswand. In de leshandleidingen staat aangegeven wat je in die betreffende les met de kenniswand kunt doen. Uiteraard kun je hier ook nog je eigen ideeën of die van je leerlingen aan toevoegen!

Meer lezen over de kenniswand (ook wel kennismuur genoemd)? Zie:

- <https://didactiefonline.nl/blog/blonz/kracht-van-kennismuren>
- https://hbo-kennisbank.nl/details/sharekit_kpz:oai:surfsharekit.nl:953bc4b3-fc44-4095-bfea-c9cffcefa500?q=%E2%80%9Ckennis%E2%80%9D&p=3

Evaluatie

Bij deze kennisthema's wil je natuurlijk graag weten of de leerlingen vorderingen maken. Die vorderingen hebben bij de kennisthema's zowel betrekking op leesvaardigheid als op kennis.

Om leesvaardigheid te meten zijn de verschillende Nieuwsbegriptoetsen bruikbaar: Sneltoetsen, Tekstentoetsen, Inferentietoetsen, Vragenlijst lezen, Observatielijst. Naast deze middelen voor summatieve evaluatie, kun je gebruikmaken van formatieve evaluatie, wat inhoudt dat je leerlingen volgt en feedback geeft op basis van hun prestaties of niveau.

Formatief evalueren kun je inzetten, én om na te gaan of de leerlingen kennis opbouwen én om hun leesvaardigheid bij te houden. Om te weten in hoeverre leerlingen de kennis uit het thema opbouwen, is het zinvol om de leerlingen te volgen bij de momenten waarop ze de kennis noteren. Dergelijke momenten zitten in alle kernthema's, vaak aan het eind van de les. Wanneer leerlingen hun kennis noteren in groepjes, loop dan door het lokaal om de gesprekken te volgen. Wanneer leerlingen het individueel noteren, check wat ze opschrijven. Constateer je dat een of meer leerlingen het leesdoel van de tekst niet (volledig) behaald hebben, houd dan een klassengesprek om dit alsnog te laten gebeuren. Je kunt dit doen door nog eens de sleutelvragen of andere vragen en/of opdrachten (zoals reflectiemomenten) uit de les te gebruiken. Kan een leerling de vraag niet beantwoorden, laat dit dan doen door een andere leerling en vervolgens weer door de eerste leerling (Teach Like a Champion techniek *Weet niet, geldt niet*). Ook de afzwaaiers (deze worden verderop in deze handleiding toegelicht) helpen je na te gaan in hoeverre de kennis bij de leerlingen beklijft. Verder is ook de eindopdracht een meetmoment. Je kunt dan vaststellen in hoeverre de leerlingen alle informatie uit het kennisthema hebben ingezet voor de eindopdracht. Afhankelijk van de uitkomst kun je vervolgens beslissen in welke mate je het opbouwen van de kennis in een volgend kennisthema wilt en kunt bevorderen.

Om een goed beeld te krijgen van de groei in leesvaardigheid, kun je naast het inzetten van Nieuwsbegriptoetsen, ook formatieve evaluatie toepassen. Bij het volgen van leerlingen wanneer je door het lokaal loopt, kun je vaststellen of ze bijvoorbeeld actief lezen, woordbetekenissen kunnen achterhalen, verbanden kunnen leggen (denk aan oorzaak-gevolg, middel-doel) of vloeiend kunnen lezen. Het kan natuurlijk lastig zijn om alle leerlingen te volgen, maar je kunt ervoor kiezen elke les een aantal andere leerlingen te volgen. Wil je meer weten over een of meer specifieke leerlingen, dan kun je de hiervoor de Observatielijst individueel bij een leerling of groepje inzetten.

Eindopdracht

Gedurende elk kennisthema werken de leerlingen in groepjes (drietallen) toe naar een eindopdracht. De eindopdracht is een uitdagende, functionele opdracht, waarbij verschillende taalvaardigheden ingezet moeten worden. En om deze taak goed uit te kunnen voeren, verzamelen de leerlingen gedurende het thema de benodigde informatie en werken ze zo in stapjes toe naar deze eindopdracht.

De eindopdracht van dit kennisthema is: Bedenk je eigen dierentuin van de toekomst.

Bij de afsluiting van het thema geeft elk groepje een presentatie over hun dierentuin van de toekomst.

De presentatie geven ze aan de hand van een 'vertelposter', die ze zelf maken.

Op de vertelposter kan komen te staan:

- kernwoorden of korte zinnen,
- tekeningen,
- afbeeldingen (geprint van internet, gekopieerd of uit tijdschriften) en/of schema's.

De leerlingen maken de vertelposter op een groot vel papier. Je kunt er ook voor kiezen om een digitale vertelposter te laten maken, die de leerlingen op het digibord kunnen laten zien bij hun presentatie.

Het is niet de bedoeling dat de leerlingen een uitgebreide presentatie maken in Powerpoint of een andere digitale presentatietool. De vertelposter dient als een houvast voor de leerlingen bij het houden van hun presentatie. De nadruk ligt echt op het vertellen over hun dierentuin van de toekomst.

In het thema lezen de leerlingen verschillende soorten teksten, zoeken ze informatie op in boeken of op internet en voeren ze gesprekken. Na veel activiteiten is er gelegenheid om terug te blikken en te noteren wat ze van hetgeen ze hebben gelezen en hebben geleerd meenemen naar en belangrijk vinden voor hun dierentuin van de toekomst.

Zo verzamelen ze input voor hun eigen dierentuin van de toekomst en werken ze stap voor stap toe naar de eindopdracht.

Gedurende het thema hebben de leerlingen in verschillende lessen (in les 10, 16 en 19) tijd om te werken aan de eindopdracht. Ze bedenken op welke vragen ze nog een antwoord willen, zoeken naar informatie en kunnen ook werken aan hun vertelposter.

Daarnaast kun je ervoor kiezen om je leerlingen ook op andere momenten in de week gelegenheid te geven om te werken aan hun vertelposter en het voorbereiden van hun presentatie.

Criteria waaraan de eindopdracht (de vertelposter en de presentatie) moet voldoen:

- Alle aspecten die in de lessen aan de orde zijn geweest, komen naar voren in het 'ontwerp' van de dierentuin van de toekomst:
 - Hoe is te zien dat hun dierentuin van de toekomst zich aan de regels voor dierentuinen houdt?
 - Welke regels zijn voor hun dierentuin het belangrijkste en waarom?
 - Hoe kun je zien dat het een dierentuin van de toekomst is?
 - Welke dier is in ieder geval in hun dierentuin te zien en wat is belangrijk voor dit dier als het in een dierentuin woont? (denk bijvoorbeeld aan de habitat van het dier, de diersoort, de verzorging, voeding, enz.)
 - Zijn er echte dieren te zien of virtuele of een mix?
 - Zijn er gemengde verblijven in de dierentuin van de toekomst? Waarom? Welke dieren zitten bij elkaar?
- Alle leerlingen van het groepje hebben een bijdrage geleverd aan het maken van de vertelposter.
- De vertelposter ziet er netjes en verzorgd uit.
- Alle leerlingen van het groepje hebben een bijdrage geleverd aan de voorbereiding van de presentatie en hebben een rol bij het geven van de presentatie.
- De presentatie is goed verstaanbaar en duurt niet langer dan 5 minuten.

Zorg ervoor dat de leerlingen goed weten aan welke criteria de eindopdracht (de vertelposter en de presentatie) moet voldoen.

Eventueel kun je de leerlingen er ook voor laten kiezen om de eindopdracht in een andere vorm dan een presentatie te doen. Ze kunnen bijvoorbeeld een filmpje/vlog maken, een muurkrant, een folder, of een 'nieuws-item' uitspelen.

Een andere keuze voor de vorm van de eindopdracht kan door jou als leerkracht gemaakt worden, maar je kunt ook de leerlingen verschillende opties geven waaruit ze zelf kunnen kiezen.

Als het product van de eindopdracht anders is dan een presentatie aan de hand van de vertelposter, vertel de leerlingen dan duidelijk aan welke criteria de eindopdracht moet voldoen.

In de laatste les van het thema (les 20) geven de groepjes hun presentatie over hun dierentuin van de toekomst. Dit kun je doen met alleen je eigen klas, maar het is ook leuk om een andere groep van de school of de ouders (en opa's en oma's) uit te nodigen voor de afsluiting van het thema.

Afzwaaijer

Een afzwaaijer (exit-ticket) is een concrete manier om je les af te sluiten. Het is een van de technieken van *Teach Like a Champion*. Met een afzwaaijer kun je vaststellen of je je doel bereikt hebt. Als je de les eindigt met een paar korte, doel-gerelateerde vragen, krijg je een betrouwbare eerste indruk van hoe je les gegaan is. Met een afzwaaijer zet je je leerlingen ertoe aan om aan het einde van de les nog even te reflecteren op de lesstof en de antwoorden leveren je de eerste informatie op waarmee je het begrip en de voortgang van je leerlingen kunt analyseren. Aangevuld met nog meer data (bijvoorbeeld uit tussentijdse observaties of gemaakt werk) heb je betrouwbare gegevens om volgende lessen goed voor te bereiden. Ook al is je les uitgelopen, het is altijd goed om kort te evalueren met de leerlingen. Dat is zowel voor de leerlingen als voor jezelf een bevredigend einde van de les.

Kenmerkend voor een goede afzwaaijer zijn:

- kort – één tot drie vragen,
- bedoeld om data over je leerlingen te verzamelen,
- doorgaans ook goed te gebruiken als begintaak van een volgende les.

Een afzwaaijer kan bestaan uit vragen die betrekking hebben op kennis en ook uit vragen die betrekking hebben op vaardigheden. Deel de afzwaaijer net voor het einde van de les uit. De leerlingen beantwoorden de vraag of vragen snel en kort en leveren de afzwaaijer weer bij je in.

Achteraan in deze handleiding vind je kopieerbladen met voorbeelden van afzwaaiers die je naar eigen inzicht kunt gebruiken ter afsluiting van een les. Kies dan zelf een afzwaaijer die je geschikt vindt en pas hem eventueel nog aan om het nóg beter aan te laten sluiten bij je eigen les.

Week 1				
De eindopdracht is een presentatie door de leerlingen. Nodig hiervoor een publiek uit: ouders, opa's en oma's, leerlingen uit andere groepen.				
	Les 1 Dierentuin van de toekomst	Les 2 Dieren in de wet (deel 1)	Les 3 Dieren in de wet (deel 2)	Les 4 Moeten dierentuinen afgeschaft worden (deel 1)
soort les	themastart	kennisopbouw	functionele verwerking	kennisopbouw
activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - introductie thema - bekijken van filmpjes - uitleg eindopdracht: presenteren van ideeën voor de dierentuin van de toekomst - introductie kenniswand 	<ul style="list-style-type: none"> - tekst 1: dieren in de wet - bekend-benieuwd-bewaard schema - uitleg over opsomming 	<ul style="list-style-type: none"> - praten over de tekst - informatiebord maken 	<ul style="list-style-type: none"> - tekst 2: Moeten dierentuinen afgeschaft worden? - actief lezen met sleutelvragen - uitleg over interview, mening en argumenten - meningen en argumenten zoeken en formuleren
leesboek voorlezen	p. 5 - 21	p. 22 - 41 bezoek Commissie voor het Welzijn van Dierentuinen	p. 42 - 59	p. 60 - 73 slechte omstandigheden van dieren in het boek
voorbereiden	Zorg dat je het Schooltv-filmpje <i>Is dieren opsluiten oké?</i> klassikaal kunt laten zien.	Is het mogelijk een link naar het leesboek te noemen? (Geldt voor alle leeslessen.)		Verdeel eventueel de les in twee momenten.
woorden	fokken de vergunning het dierenwelzijn als puntje bij paaltje komt in gevangenschap afmaken het verblijf keuren afdanken	de wet het eigendom recht hebben op het is verboden het welzijn registreren fokken de afwijking van nature informereren	reageren voorafgaand aan ideaal	afschaffen het nut de deskundige het territorium de functie educatief afdanken de bedreigde diersoort het fokprogramma de habitat virtueel het argument

Week 2				
	Les 5 Moeten dierentuinen afgeschafd worden (deel 2)	Les 6 Hebben dieren zelfbewustzijn?	Les 7 Eten of gegeten worden (deel 1)	Les 8 Eten of gegeten worden (deel 2)
soort les	functionele verwerking	expliciete instructie	kennisopbouw	functionele verwerking
activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - uitleg debat en stelling - schrijfpdracht: twee argumenten voor en tegen - vergaderen en jureren - debat voeren en jureren 	<ul style="list-style-type: none"> - tekst 3: Hebben dieren bewustzijn? - expliciete instructie leesstrategieën samenvatten en vragen stellen - oefenen met samenvatten en vragen stellen 	<ul style="list-style-type: none"> - tekst 4: Eten of gegeten worden - actief lezen met sleutelvragen 	<ul style="list-style-type: none"> - dierenpaspoort maken - dierenraadsel bedenken - dierenmoppen lezen
leesboek voorlezen	p. 74 - 87 Voor welke dieren uit het boek is het afschaffen van dierentuinen erg en voor welke niet?	p. 88 - 102	p. 103 - 119 krokodil en leeuw uit het boek: wie eet wie?	p. 120 - 132
voorbereiden	<ul style="list-style-type: none"> - Bij het debat: verplaats tafels en stoelen naar een passende opstelling. - Zorg dat je met de groep het genoemde Jeugdjournaal-filmpje kunt bekijken. 			Zorg dat leerlingen online naar informatie kunnen zoeken.
woorden	het debat overtuigen jureren observeren	gemeen hebben het zelfbewustzijn het zintuig de aanwijzing kalmeren publiceren het vakgebied ondertekenen het document de verklaring de impact	het levende wezen de samenhang vormen de producent de consument de reductent de prooi het dode materiaal de bacterie de schimmel wegvallen	de voedselpiramide de natuurlijke vijand omheind het verblijf

Week 3				
	Les 9 Waar wil ik wonen?	Les 10 Wat weet ik al veel en wat wil ik nog meer weten?	Les 11 Wel of geen wervelkolom (deel 1)	Les 12 Wel of geen wervelkolom (deel 2)
soort les	kennisopbouw	flexles	kennisopbouw	functionele verwerking
activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - tekst 5: Waar wil ik wonen? Habitat van dieren - het lezen nabespreken met tekstgerichte vragen - informatie zoeken over habitat van een dier 	<ul style="list-style-type: none"> - werken aan eigen vragen/eindopdracht/woordenschat/leesboek 	<ul style="list-style-type: none"> - tekst 6: Wel of geen wervelkolom? Hoe biologen diersoorten indelen - uitleg over tekststructuur beschrijving - actief lezen met sleutelvragen - schrijfpdracht: een dier beschrijven 	<ul style="list-style-type: none"> - uitleg boomdiagram - boomdiagram maken
leesboek voorlezen	p. 133 - 151	p. 152 - 158	p. 163 - 174 welke dieren ben je tot nu toe tegengekomen in het boek?	p. 175 - 184 dieren uit het boek indelen in boomdiagram
voorbereiden	<ul style="list-style-type: none"> - Zorg dat leerlingen online naar informatie kunnen zoeken. - Publiek uitgenodigd voor de leerlingpresentaties in week 5? 	Zorg dat leerlingen online naar informatie kunnen zoeken.	Zorg dat leerlingen online kunnen om de genoemde extra teksten te lezen en/of de genoemde filmpjes te bekijken.	<ul style="list-style-type: none"> - Leerlingen hebben potloden in verschillende kleuren nodig. - Zorg eventueel voor losse vellen papier of A3-kopieën van het diagram op het opdrachtenblad. - Zorg dat leerlingen online kunnen om de genoemde extra teksten te lezen en/of de genoemde filmpjes te bekijken.
woorden	te midden van voorkomen de leefomgeving de voorkeur bedreigen de nis	woorden uit les 1 t/m 9	de wervelkolom gewerveld ongewerveld inwendig het kenmerk de eigenschap	het boomdiagram ordenen overzichtelijk

	zich uitstrekken over vertoeven de savanne langwerpig verrijken het verblijf in opkomst zijn		onderscheiden	
--	--	--	---------------	--

Week 4				
	Les 13 Gemengde verblijven (deel 1)	Les 14 Gemengde verblijven (deel 2)	Les 15 Dieren in Artis vervangen door virtuele dieren. Goed idee?	Les 16 Wat weten we al veel!
soort les	kennisopbouw	functionele verwerking	expliciete instructie	flexles
activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - tekst 7: Mixed Exhibits: interessant én ingewikkeld! - Uitleg over tekstsoort Blog - actief lezen met sleutelvragen 	<ul style="list-style-type: none"> - interviewvragen bedenken voor VraagMaarRaak op de website van Dierenpark Amersfoort - stukje schrijven over een gemengd verblijf voor eindopdracht 	<ul style="list-style-type: none"> - expliciete instructie leesstrategie ophelderen van onduidelijkheden - oefenen met het ophelderen van onduidelijkheden 	<ul style="list-style-type: none"> - werken aan eigen vragen/eindopdracht/ woordenschat/leesboek
leesboek voorlezen	p. 185 - 200	p. 201 - 213	p. 214 - einde	Uitloop boek uitlezen.
voorbereiden	Publiek uitgenodigd voor de leerlingpresentaties in week 5?	Zorg dat je samen met de leerlingen vragen kunt stellen aan de chatbot van DierenPark Amersfoort		Zorg dat leerlingen online naar informatie kunnen zoeken. Zorg dat je een stoelendans kunt doen of verplaats die naar de gymzaal.
woorden	tentoonstellen de oprichter een stapje verder gaan de combinatie het terrarium terwijl de behoefte beheren uitbreiden	combineren	virtueel het dierenwelzijn de educatie de virtual reality het hologram de biotoop het territorium het natuurbehoud de privacy het insectarium het recht	woorden uit les 11 t/m 15

Week 5				
	les 17 Hoe moet een dierentuin er in de toekomst uitzien? (deel 1)	les 18 Hoe moet een dierentuin er in de toekomst uitzien? (deel 2)	les 19 Laat maar zien wat je weet!	Les 20 Dit is de dierentuin van de toekomst!
soort les	schrijftaak	schrijftaak	reflectieles	thema-afsluiter
activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - uitleg over het schrijven van een instructietekst - informatie verzamelen - instructietekst schrijven voor eindopdracht 	<ul style="list-style-type: none"> - leerlingen geven elkaar feedback - tekst herschrijven 	<ul style="list-style-type: none"> - kennisquiz over het thema - presentaties voorbereiden 	<ul style="list-style-type: none"> - leerlingen geven een presentatie.
leesboek voorlezen	Publiek uitgenodigd voor de leerlingpresentaties deze week?			
voorbereiden	Leerlingen moeten naast het werkboek ook alle zelf verzamelde informatie bij de hand hebben.			
woorden				

Definitieve conceptkerndoelen Nederlands (april 2025)			week 1 les ...	week 2 les ...	week 3 les ...	week 4 les ...	week 5 les ...
Domein: Communicatie	2. De leerling begrijpt teksten.	A. De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten.	1, 2, 3, 4	6, 7, 8	9, 10, 11, 12	13, 14, 15, 16	
		B. De leerling evalueert en reflecteert op zakelijke en literaire teksten.	1, 2, 3, 4	6, 7, 8	9, 10, 11, 12	13, 14, 15, 16	
		C. De leerling verkent de betrouwbaarheid van verschillende bronnen.		8	10	16	
	3. De leerling produceert teksten.	A. De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.		5, 8	9, 11	14	17, 18, 19, 20
		B. De leerling gebruikt taal op een creatieve manier.	4	5, 8	9, 10	14, 16	17, 20
		C. De leerling schrijft om tot kennisopbouw te komen.	2, 3, 4		9, 10, 11, 12	13, 14, 15	
	4. De leerling voert gesprekken.	A. De leerling voert gesprekken afgestemd op doel, gesprekspartner(s) en context.			11		20
		B. De leerling voert gesprekken om tot kennisopbouw, begrip of een aanpak te komen.	1, 2, 3, 4	6, 7	12	15, 16	
	5. De leerling ontwikkelt zich als bewuste taalgebruiker.	A. De leerling reflecteert op het proces en evalueert het product van een taalactiviteit.	4	5, 6	10, 12	16	17, 18
Domein: Taal	6. De leerling toont inzicht in taal als systeem.	A. De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal.	2, 4	6	10	16	17, 18
		B. De leerling toont inzicht in regels en procedures voor spelling, formulering en interpunctie.					17,18
	7. De leerling verkent het gebruik van taal.	A. De leerling verkent hoe je met taal uiting geeft aan identiteit.					20
		B. De leerling verkent taalvariatie en taalverandering in het Nederlandse taalgebied.					
Domein: Literatuur	8. De leerling doet ervaring op met literatuur.	A. De leerling ontwikkelt een eigen leesvoorkeur.					
		B. De leerling verkent de waarde van literatuur.					
	9. De leerling toont inzicht in literatuur.	A. De leerling toont inzicht in literatuur.					
		B. De leerling toont inzicht in genrekenmerken van literatuur.					

www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/@24174/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/

Concept Kerndoelen Burgerschap (maart 2024)		week 1 les ...	week 2 les ...	week 3 les ...	week 4 les ...	week 5 les ...
Domein: Schoolcultuur	1. De school zorgt voor een democratische cultuur.					
Domein: Samenleving en democratie	2. De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving		5			
	3. De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden.					
	4. De leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.					
	5. De leerling verkent hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven.		5			
Domein: Maatschappelijke vraagstukken	6. De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen.	3, 4	5	9	15	17

www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/conceptkerndoelen-burgerschap/@23473/conceptkerndoelen-leergebied-burgerschap/

Concept Kerndoelen Mens en Maatschappij (november 2024)		week 1 les ...	week 2 les ...	week 3 les ...	week 4 les ...	week 5 les ...
Domein A: Mens en Maatschappelijke vraagstukken	1. De leerling analyseert maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen en benoemt waarden en belangen	2, 3, 4	5		15	17
	2. De leerling onderzoekt maatschappelijke vraagstukken.	1, 4	5	9, 10	13, 14, 15, 16	
Domein B: Mens en ruimte	3. De leerling analyseert de wereld van geografische bronnen en vanuit persoonlijk perspectief.					
	4. De leerling beschrijft hoe menselijk handelen en de natuurlijke omgeving elkaar beïnvloeden.					
Domein C: Mens en tijd	5. De leerling beschrijft historische ontwikkelingen en illustreert deze met gebeurtenissen, personen en voorwerpen.					
	6. De leerling verkent historische gebeurtenissen met aangereikte bronnen en ordent deze in de tijd.					
	7. De leerling benoemt hoe ontwikkelingen uit het verleden doorwerken in het heden en hoe mensen verschillende betekenissen geven aan het verleden.					
Domein D: Mens en samenleving	8. De leerling verkent economische keuzes die mensen maken en de gevolgen hiervan.					
	9. De leerling beschrijft hoe macht en invloed in de samenleving zichtbaar zijn.					
	10. De leerling beschrijft hoe mensen in de diverse samenleving omgaan met verschillen.					
Domein E: Mens en omgeving	11. De leerling verkent de omgeving van de school vanuit geografische, historische, economische en sociale invalshoeken.					
	12. De school draagt bij aan de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en bevordert respectvolle omgang met anderen.					
	13. De leerling neemt op veilige en verantwoorde wijze deel aan het verkeer.					

www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/conceptkerndoelen-mens-maatschappij/@24244/conceptkerndoelen-mens-maatschappij/

Concept Kerndoelen Digitale geletterdheid (maart 2024)		week 1 les ...	week 2 les ...	week 3 les ...	week 4 les ...	week 5 les ...
Domein: Praktische kennis en vaardigheden	1. De leerling zet digitale systemen functioneel in.					17, 18
	2. De leerling navigeert doelgericht in het digitale media- en informatielandschap.		8	10	16	
	3. De leerling gaat veilig om met digitale systemen, data en de privacy van zichzelf en anderen.					
	4. De leerling verkent het gebruik van data en dataverwerking.		8	10	16	
	5. De leerling verkent hoe AI-systemen werken.					
Domein: Ontwerpen en maken	6. De leerling gebruikt passende strategieën bij het creëren en gebruiken van verschillende typen digitale producten.					
	7. De leerling programmeert een computerprogramma met behulp van computationele denkstrategieën.					
Domein: Wisselwerking tussen digitale technologie, media, mens en samenleving	8. De leerling maakt weloverwogen keuzes in het gebruik van digitale technologie en digitale media.					
	9. De leerling verkent hoe digitale technologie, digitale media en de samenleving elkaar wederzijds beïnvloeden.					

www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/conceptkerndoelen-digitale-geletterdheid/@23474/conceptkerndoelen-digitale-geletterdheid/

Concept Kerndoelen Mens en natuur (november 2024)			week 1 les ...	week 2 les ...	week 3 les ...	week 4 les ...	week 5 les ...De
Domein A: Natuurwetenschappen en technologie	1. Vraagstukken uit de leefomgeving	De leerling verkent de leefomgeving en onderzoekt vraagstukken uit de leefomgeving.	1, 2, 3, 4	5, 8	9	13, 14, 15, 16	
	2. Denkwijzen	De leerling redeneert met natuurwetenschappelijke en technologische denkwijzen.					17, 18
	3. Werkwijzen	De leerling gebruikt natuurwetenschappelijke en technologische werkwijzen.					
	4. Aard van natuurwetenschappen en technologie	De leerling toont inzicht in de totstandkoming en waarde van wetenschappelijke en technologische uitkomsten.					
Domein B: Mens, materie en energie	5. Technische systemen	De leerling toont inzicht in en experimenteert met voorwerpen en technische systemen uit de leefomgeving.					
	6. Stoffen en hun eigenschappen	De leerling toont inzicht in eigenschappen van stoffen en veranderingen die stoffen kunnen ondergaan.					
	7. Licht, geluid, energie en krachten	De leerling toont inzicht en experimenteert met licht, geluid, energie, krachten.					
Domein C: Mens en levende systemen	8. Organismen	De leerling toont inzicht in organismen.		7	11, 12		
	9. Ecosystemen	De leerling verkent ecosystemen en verklaart interacties binnen het systeem	1	6, 7	9, 12	13	
Domein D: Mens en ruimte	10. Aarde	De leerling toont inzicht in natuurverschijnselen en hun invloed op veranderingen aan het aardoppervlak.					
	11. Weer, klimaat en water	De leerling toont inzicht in werking en gevolgen van weer, klimaat en water en verkent het weer en waterkringloop in de leefomgeving.					
Domein E: Mens en samenleving	12. Gezond leven	De leerling toont inzicht in leefstijl, gezondheid en ziekte en verkent keuzes hierin.					

www.slo.nl/@24246/conceptkerndoelen-mens-natuur/

Bronnen Aanbevelingen voor goed onderwijs in begrijpend lezen:

- Goby, S., Merchie, E., De Bruyne, E., De Smedt, F., Schiepers, M., Versteden, P., Van den Branden, K., Ghesquière, P., & Van Keer, H. (2019). *Sleutels voor Effectief Begrijpend Lezen. Inspiratie voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs*. Vlaamse Onderwijsraad.
<https://www.vlor.be/publicaties/praktijkgericht-onderzoek/sleutels-voor-effectief-begrijpend-lezen>
- Houtveen, A. M., Steensel, R. van & Rie, S. de la (2019). *De vele kanten van leesbegrip: Literatuurstudie naar onderwijs in begrijpend lezen in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek en de Inspectie van het Onderwijs*. NRO.
<https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/de-vele-kanten-van-leesbegrip.pdf>
- Houtveen, A.A.M. & van Steensel, R.C.M. (red) (2022). *De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen*. Uitgeverij Eburon.
- Inspectie van het Onderwijs (2022). *Peil.Leesvaardigheid Einde (speciaal) onderwijs 2020-2021*.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/onderwijsinspectie/documenten/themarapporten/2022/12/13/peil-leesvaardigheid-einde-basisonderwijs-en-speciaal-basisonderwijs-2020-2021/Rapport+Peil+Leesvaardigheid+einde+speciaal+basisonderwijs+2020-2021.pdf>
- Snel, M. (2023). *Kwaliteitswaaier: Effectief Onderwijs in Begrijpend Lezen. Samen aan effectief leesonderwijs werken*. Utrecht: Kennistafel Effectief Leesonderwijs.
<https://www.platformsameneronderzoeken.nl/wp-content/uploads/2023/01/Kwaliteitswaaier-Effectief-Onderwijs-in-Begrijpend-Lezen-2.pdf>
- Van den Broek, P., e.a. (2021). *Sturen op begrip: Effectief Leesonderwijs in Nederland*. Universiteit Leiden. <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/algemeen/nieuws/effectief-leesonderwijs-in-nederland-eindrapportage.pdf>

Les 1: Dierentuin van de toekomst

Onderwerp

Introductie van het kennisthema Dieren – Dierentuin van de toekomst

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen na het bekijken van het filmpje benoemen wat belangrijk is als je een dierentuin wilt opzetten.
- De leerlingen kunnen na het luisteren naar een fragment uit het boek *'Help we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs'* benoemen wat nog meer belangrijk is als je een dierentuin wilt opzetten.
- De leerlingen kunnen kernwoorden uit de les benoemen.
- De leerlingen weten wat de eindopdracht van dit kennisthema is.
- De leerlingen kunnen eigen vragen formuleren (t.b.v. eindopdracht en kenniswand).
- De leerlingen kunnen de belangrijkste informatie uit de les benoemen (t.b.v. eindopdracht en kenniswand).

Kijk- en luisterdoel

De leerlingen doen kennis op over wat er allemaal komt kijken bij het opzetten van een dierentuin.

Woorden

Deze les

fokken
de vergunning
het dierenwelzijn
als puntje bij paaltje komt
in gevangenschap
afmaken
het verblijf
keuren
afdanken

Les 2

de wet
het eigendom
recht hebben op
het is verboden
het welzijn
registreren
fokken
de afwijking
van nature
informereren

Leesboek

Bladzijde 5 tot en met 21 voor uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.

Werkwijze

Introductie

1. Vertel dat je een krantenartikel hebt gelezen over dieren. En dat het vroeger een droom van je was om heel veel dieren te hebben of om zelfs een eigen dierentuin te beginnen. Hoe zou dat zijn?
2. Laat de leerlingen in drietallen brainstormen over de vraag: *Waar moet je allemaal aan denken als je een dierentuin wilt opzetten?* Ze noteren hun antwoorden in steekwoorden en/of tekeningetjes. Bespreek de antwoorden kort na.

Opdracht 1 Filmpje (fragment 1)

1. Vertel dat de leerlingen een filmpje gaan bekijken over twee mensen die een dierentuin willen opzetten. Ze gaan op bezoek bij een dierentuin om te onderzoeken wat daar allemaal bij komt kijken.
2. Laat de leerlingen een fragment zien van het Schooltv-filmpje *Is dieren opsluiten oké?*, tot 13:48. (Later in deze les laat je nog een kort fragment zien.) Vertel de leerlingen dat ze tijdens het kijken moeten letten op dingen waar je aan moet denken als je een dierentuin wilt opzetten. Ze maken aantekeningen in hun werkboek.
3. Bespreek de antwoorden van de leerlingen en vergelijk deze antwoorden met de antwoorden van de brainstorm (Introductie).
4. Leg de link naar het leesboek dat bij dit thema hoort: *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*. Laat het boek zien aan de leerlingen. Vertel dat het boek gaat over een familie die een dierentuin wil beginnen.

Opdracht 2 Leesboek

1. Lees bladzijde 5 tot en met 21 voor uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*. De leerlingen letten tijdens het voorlezen weer op dingen waar je rekening mee moet houden als je een dierentuin wilt beginnen. Ze vullen hun aantekeningen aan tijdens het voorlezen.
2. Bespreek het na met de leerlingen en kom samen tot de conclusie dat er veel bij komt kijken als je een dierentuin wilt opzetten.
3. Ga vervolgens met de leerlingen in op het plan van de dierentuindirecteur: wat zal het plan zijn?

Opdracht 3 Filmpje (fragment 2)

1. Laat de leerlingen nog een kort fragment zien van het Schooltv-filmpje *Is dieren opsluiten oké?*, van 21:02 tot 22:06. Dit fragment gaat over de dierentuin van de toekomst.
2. Leg de link naar de eindopdracht van dit kennisthema: de leerlingen gaan gedurende het thema informatie verzamelen voor de 'Dierentuin van de toekomst'. Bespreek wat er in het blokje 'Dit thema' in het werkboek staat. Bespreek ook de eindopdracht die de leerlingen gaan uitvoeren.

TIP: In de laatste les van het thema (les 20) geven de groepjes hun presentatie over hun dierentuin van de toekomst. Dit kun je doen met alleen je eigen klas, maar het is ook leuk om een andere groep van de school of de ouders uit te nodigen voor de afsluiting van het thema. Laat de leerlingen in dat geval op tijd uitnodigingen maken voor deze thema-afsluiting.

Opdracht 4 Kenniswand en eigen vragen

Maak een start met de kenniswand bij dit thema. Leg uit wat de bedoeling is van de kenniswand; op deze wand wordt gedurende het thema zichtbaar wat de leerlingen in het thema leren, wat verschillende stukjes kennis met elkaar te maken hebben (welke verbanden er zijn) en is er ruimte voor de eigen vragen van de leerlingen.

Geef aan dat het de bedoeling is dat in iedere les van het thema naar de kenniswand wordt gekeken. Er kan teruggekeken worden op welke kennis is opgedaan, er wordt beoordeeld of eigen vragen van leerlingen door informatie die ze hebben gelezen beantwoord kunnen worden en er wordt besproken welke nieuwe vragen bij de leerlingen zijn opgekomen.

Kies met de leerlingen kernwoorden uit deze les. Noteer vragen die de leerlingen over het onderwerp hebben op kaartjes of briefjes en geef die een plek op de kennismuur. Maak voor de

kenniswand ook een lijstje met punten van waar je op moet letten als je een dierentuin wilt beginnen.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: ze komen van alles te weten over de regels die er zijn voor het houden van dieren. En dat zijn niet zomaar een paar regels; die regels staan in de wet. De leerlingen gaan er een tekst over lezen.

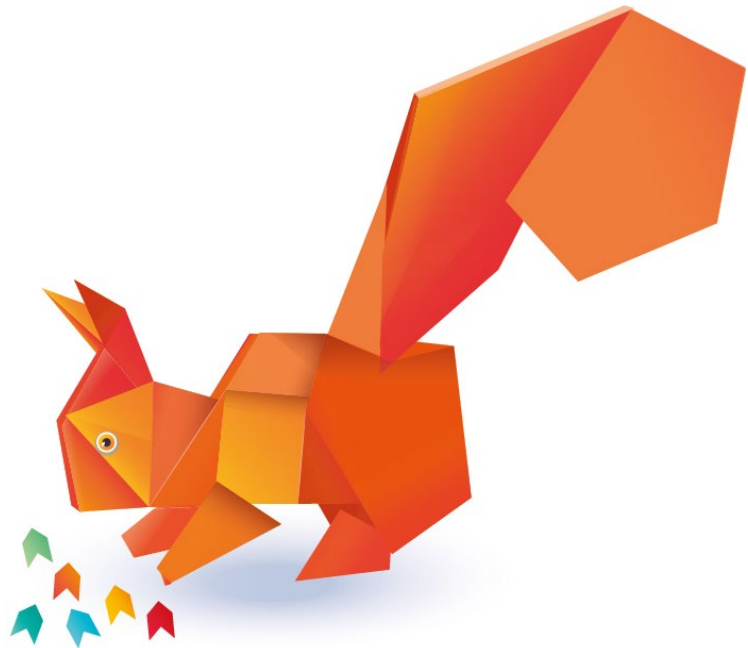
Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen. Meer informatie lees je in de inleiding van deze handleiding.

Antwoorden

Opdracht 1

Antwoorden filmpje: vergunning nodig; zeven dagen per jaar open; dierenwelzijn is belangrijk; goede entree; iedere dag dieren verzorgen (eten geven, schoonmaken); groepen dieren (sommige dieren kunnen niet alleen); verblijf moet geschikt zijn voor de dieren (warmte voor giraffen + hoog plafond + genoeg ruimte + hekken); goed voedsel; lid worden van de Europese Dierentuinorganisatie; meedoen aan fokprogramma; keuring.

Les 2: Dieren in de wet (deel 1)

Onderwerp

Regels voor het houden van dieren

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen de tekst actief lezen met behulp van een Bekend-benieuwd-bewaardschema.
- De leerlingen kunnen een opsomming in de tekst herkennen.
- De leerlingen kunnen relevante informatie uit de tekst selecteren voor de dierentuin van de toekomst.

Leesdoel

De leerlingen weten welke regels er zijn voor het houden van zowel huisdieren als dierentuindieren.

Tekstsoort

Informatief en instructie

Tekststructuur

Opsomming

Sleutelschema

Bekend-benieuwd-bewaardschema

Woorden

Les 1

fokken
de vergunning
het dierenwelzijn
als puntje bij paaltje komt
in gevangenschap
afmaken
het verblijf
keuren
afdanken

Deze les

de wet
het eigendom
recht hebben op
het is verboden
het welzijn
registreren
fokken
de afwijking
van nature
informereren

Les 3

reageren
voorafgaand aan
ideaal

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om bladzijde 22 tot en met 41 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les waar mogelijk de link naar het leesboek. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Voorkennis

Haal de voorkennis van de leerlingen op. Wat weten de leerlingen al over regels voor dieren? Wisten ze ook dat er wetten zijn waarin dingen rondom dieren staan? Welke dingen zouden dat (kunnen) zijn? Leg ook een link met de vorige les.

Opdracht 1 Actief lezen

Introduceer het onderwerp van de tekst klassikaal. Laat de leerlingen een start maken met het schema van opdracht 2 door ze de kolommen Bekend en Benieuwd te laten invullen. Model de inleiding. Laat de leerlingen hierna de tekst actief lezen.

Opdracht 2 Een bekend-benieuwd-bewaarschema maken

De leerlingen vullen het schema verder in na het lezen van de tekst.

Opdracht 3 Meer leren over opsommingen

Bespreek de uitleg over opsommingen. Wijs de leerlingen ook op de structuur van de tekst. Bespreek waaraan je ziet dat het hier gaat om de tekststructuur Opsomming. Bespreek enkele opsommingen in de tekst klassikaal en laat de leerlingen eventueel zelf nog andere opsommingen opzoeken in de tekst. Het geeft niet als ze niet toekomen aan alle signaalwoorden.

Opdracht 4 Wat neem ik mee?

De leerlingen bepalen welke informatie rondom regels uit de les belangrijk is voor hun eigen dierentuin van de toekomst.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les gaat het om belangrijke informatie rondom regels voor dieren voor de dierentuin van de toekomst.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: dan gaan ze praten over de tekst die ze vandaag gelezen hebben. Ook bedenken ze in die les twee regels voor hun eigen dierentuin van de toekomst.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Modeltekst

*Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Ik kijk eerst naar de titel: **Dieren in de wet**. In de wet staan afspraken en regels waaraan alle mensen van een land zich moeten houden. Maar zouden er dan ook wetten zijn voor dieren? Dus dat er regels zijn waar dieren zich aan moeten houden? Of zou het er in*

deze tekst over gaan dat juist mensen zich moeten houden aan regels die over dieren gaan? Ik denk dat dat het is. Maar daar kom ik wel achter als ik de tekst lees.

Ik ga nu de inleiding lezen. **In Nederland hebben we allerlei wetten. Dat zijn afspraken en regels waar iedereen zich aan moet houden.** Dat klopt inderdaad. Iedereen moet zich aan de wetten van een land houden. **In de verkeerswet staan bijvoorbeeld de verkeersregels, maar ook regels voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. En in de onderwijswet staan allerlei regels voor scholen.** Dus in de verkeerswet staan de verkeersregels. Iedereen die aan het verkeer deelneemt, moet zich aan die regels houden. En als je gevaarlijke stoffen vervoert, horen daar ook regels bij. Die staan ook in de verkeerswet. Met zulke stoffen moet je natuurlijk heel voorzichtig omgaan, ook in het verkeer. En er is dus ook een onderwijswet. Daarin staan regels waar scholen zich aan moeten houden. Er staat bijvoorbeeld in welke vakken scholen moeten geven. En hoeveel pauzes leerlingen op een dag moeten hebben. **Er zijn ook wetten die over dieren gaan. Wat zou er in die wetten staan? En waarom zijn ze nodig?** Het gaat dus inderdaad over wetten die óver dieren gaan. Misschien staat er in een wet dat je dieren geen pijn mag doen? En dat je goed voor een dier moet zorgen. In de rest van de tekst lees ik er vast meer over.

Leg uit wat je gedaan hebt. Je hebt de inleiding actief gelezen, geprobeerd te achterhalen wat woorden betekenen die je lastig vindt en jezelf vragen gesteld om diep in de tekst te duiken. Ook heb je je eigen kennis ingebracht en die vergeleken met de informatie uit de tekst. Vraag nu een leerling een volgend stukje tekst hardop denkend te lezen en dit ook te doen. Vervolgens lezen de leerlingen de rest van de tekst actief in groepjes.

Antwoorden

Opdracht 3: Opsommingen in tekst 1

Dieren in de wet

In Nederland hebben we allerlei wetten. Dat zijn afspraken **en** regels waar iedereen zich aan moet houden. In de verkeerswet staan bijvoorbeeld de verkeersregels, maar **ook** regels voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. En in de onderwijswet staan allerlei regels voor scholen. Er zijn **ook** wetten die over dieren gaan. Wat zou er in die wetten staan? En waarom zijn ze nodig?

5 Zijn dieren dingen?

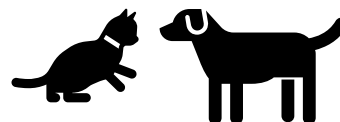
Lange tijd waren dieren volgens de wet gewoon dingen. Net als bijvoorbeeld een auto, een fiets **of** een paar schoenen. Als iets je eigendom is, is het van jou. Je mag ermee doen wat je wilt. Dieren werden gezien als eigendom. Er waren wel beperkingen. Zo was het verboden om dieren te mishandelen. Maar verder kon je als eigenaar doen wat je wilde met een dier. Meer dan tien jaar geleden is in Nederland de wet veranderd. Op 1 januari 2013 werd de *Wet dieren* van kracht. Dieren zijn in deze wet geen dingen meer. Het zijn levende wezens met gevoel. In de wet staat in moeilijke woorden beschreven dat dieren een 'intrinsieke waarde' hebben. De wet bedoelt: dieren zijn belangrijk, gewoon omdat ze leven. Het maakt niet dus uit wat ze voor ons mensen kunnen doen of betekenen. Dieren zijn waardevol, omdat ze voelen, leven **en** bij de natuur horen. Daarom moeten we goed voor dieren
15 zorgen. Dieren hebben recht op een goed leven.

De Wet dieren

In de *Wet dieren* staan regels om ervoor te zorgen dat dieren goed behandeld worden **en** gelukkig kunnen leven. Met andere woorden: het zijn regels om de gezondheid **en** het welzijn van dieren te beschermen. De basis is: dieren mogen geen pijn hebben als ze in een hok, kooi **of** stal zitten. **Ook**
20 moeten ze zich kunnen gedragen zoals ze dat in de natuur ook doen. In de *Wet dieren* staan regels voor het houden van huisdieren. **En** er zijn regels voor dierentuinen. In de wet staat **ook** dat gevechten met dieren niet mogen. **Ook** zijn er regels over diervoer, over medicijnen voor dieren **en** over het vervoer van dieren. **Ook** staat er in de wet dat dierenmishandeling verboden is. Je mag **ook** geen dingen doen die slecht zijn voor de gezondheid van een dier. **En** in de *Wet dieren* staat **ook** dat je
25 verplicht bent om een dier in nood te helpen. Je moet dus altijd voor het dier zorgen. **Of** je moet hulp inschakelen, bijvoorbeeld van de dierenpolitie. Houd je je niet aan de wet **en** overtreed je een van de regels? Dan riskeer je een straf. Je kunt een celstraf krijgen **en** je kunt een boete krijgen.

Regels voor het houden van huisdieren

Niet alle dieren zijn geschikt als huisdier. Sommige dieren zijn
30 gevaarlijk **of** ze kunnen ziektes verspreiden. Andere dieren hebben een bijzondere **of** ingewikkelde verzorging nodig. Niet iedereen kan dat goed doen. Er zijn **ook** dieren die je niet als huisdier mag hebben omdat het beschermde dieren zijn. **En** sommige dieren willen we niet in Nederland houden, omdat ze de natuur beschadigen. In de wet staan daarom lijsten met dieren die zijn toegestaan **of** die juist verboden zijn.
35 De belangrijkste regels over huisdieren in de *Wet dieren* gaan zijn:

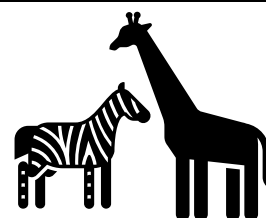
 <p>Huisvesting</p>	<p>Een dier moet genoeg ruimte hebben om te bewegen en om zich goed te voelen. Het dier mag niet in een te kleine kooi zitten of op een plek zijn waar het zich slecht voelt.</p>
---	---

40		Verzorging	Je moet ervoor zorgen dat een dier altijd genoeg eten en drinken krijgt. Het voer moet natuurlijk voor die diersoort geschikt zijn. En als het dier ziek is, moet je met het dier naar de dierenarts.
45		Verkoop	Kinderen onder de 16 jaar mogen geen dieren kopen zonder toestemming van een volwassene. Dieren mogen ook niet in een etalage staan. En als je een dier koopt, moet de verkoper uitleg geven over hoe je voor het dier moet zorgen.
50		Registratie	Als je een hond hebt, moet je ervoor zorgen dat hij een chip krijgt en wordt geregistreerd. Zo weet je wie het baasje is als de hond wegloupt. Ook andere dieren, zoals paarden, moeten verplicht worden geregistreerd.
50		Fokken met dieren	Het is verboden om te fokken met dieren die ernstig ziek zijn. Ze mogen ook geen afwijkingen hebben die hun leven moeilijk maken. Het is bijvoorbeeld verboden om honden met een heel platte neus te fokken. Deze honden hebben namelijk problemen met ademen.

Regels voor dierentuinen

55 In een dierentuin kun je minimaal zeven dagen per jaar wilde dieren zien. Maar een dierentuin mag alleen bestaan als ze een vergunning heeft. **En** **ook** een dierentuin moet zich houden aan de *Wet dieren*. De belangrijkste regels voor dierentuinen zijn:

60		Leefruimte	Dieren moeten genoeg ruimte hebben om te doen wat ze van nature graag doen, zoals graven, klimmen, zwemmen of nesten bouwen. Ook moeten ze kunnen leven zoals ze dat ook in het wild zouden doen; sommige dieren leven in groepen. Maar andere dieren leven liever alleen.
65		Verzorging	De dieren moeten genoeg plek hebben om zichzelf te verzorgen, zoals hun vacht poetsen of uitrusten. Ook moeten ze het juiste voedsel krijgen, zodat ze gezond blijven.
70		Veiligheid van mens en dier	De dierentuin moet ervoor zorgen dat iedereen veilig is. Dieren moeten niet zomaar kunnen ontsnappen. En er moeten plannen zijn voor noodgevallen, bijvoorbeeld voor als er een brand is.
70		Informatie over de dieren	De dierentuin moet alle informatie over een dier goed bijhouden in een speciaal systeem. Hierin staat bijvoorbeeld waar de dieren vandaan komen en of ze een keer bij de dierenarts zijn geweest.
75		Bescherming van wilde dieren	Een dierentuin moet helpen om wilde dieren te beschermen. Dierentuinen moeten plannen maken om ervoor te zorgen dat sommige diersoorten niet uitsterven.
		Uitleg aan bezoekers	Als je een dierentuin bezoekt, moet je kunnen leren over de dieren die er te zien zijn. De dierentuin moet bezoekers informeren over de dieren en hun manier van leven.

Bronnen: rijksoverheid.nl, rvo.nl, wetten.overheid.nl, dierenwelzijnsweb.nl, dierenbescherming.nl

Les 3: Dieren in de wet (deel 2)

Onderwerp

Regels voor het houden van dieren in een dierentuin

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen een eigen mening vormen over onderwerpen uit de tekst en deze met elkaar bespreken.
- De leerlingen kunnen een schrijfkader invullen.
- De leerlingen kunnen relevante informatie uit de tekst selecteren voor de dierentuin van de toekomst (t.b.v. eindopdracht en kenniswand).

Schrijfkader

Informatiebord

Woorden

Les 2

de wet
het eigendom
recht hebben op
het is verboden
het welzijn
registreren
fokken
de afwijking
van nature
informereren

Deze les

reageren
voorafgaand aan
ideaal

Les 4

afschaffen
het nut
de deskundige
het territorium
de functie
educatief
afdanken
de bedreigde diersoort
het fokprogramma
de habitat
virtueel
het argument

Leesboek

- Zoek tijdens deze les een moment om bladzijde 42 tot en met 59 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Voorkennis

Wat weten de leerlingen nog over regels voor dieren waarover ze in de vorige les een tekst gelezen hebben? Herinneren ze zich nog welke belangrijke regels voor dierentuinen besproken zijn?

Opdracht 1 Praten over de tekst

Laat de leerlingen de tekst van les 2 voor zich nemen. Bespreek samen kort de inhoud van de tekst en schenk aandacht aan de woorden uit de woordenlijst bij de tekst. Laat de leerlingen vervolgens aan de hand van de vragen in het werkboek praten over de tekst. Bij elke vraag leggen ze hun antwoord en ideeën over het onderwerp aan elkaar uit.

Opdracht 2 Regels voor de dierentuin van de toekomst

De leerlingen bepalen welke twee regels belangrijk zijn voor hun dierentuin van de toekomst en vullen deze in het schrijfkader in om zo een informatiebord te maken.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les gaat het om belangrijke regels voor dieren voor de dierentuin van de toekomst.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen. Ze gaan daarin aan de slag met de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden? Ze lezen meningen en argumenten van voor- en tegenstanders van dierentuinen en formuleren zelf ook hun eigen mening, onderbouwd met argumenten.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Les 4: Moeten dierentuinen afgeschaft worden? (deel 1)

Onderwerp

Moeten dierentuinen afgeschaft worden: voor- en tegenstanders van dierentuinen

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen de tekst actief lezen met behulp van sleutelvragen.
- De leerlingen kunnen een mening en argumenten in de tekst herkennen en ordenen in een schema.
- De leerlingen kunnen eigen ideeën bedenken voor de dierentuin van de toekomst.
- De leerlingen kunnen reflecteren op hun eigen vaardigheden met betrekking tot het herkennen van meningen en argumenten.

Leesdoel

De leerlingen weten welke meningen en argumenten van voor- en tegenstanders van dierentuinen kunnen hebben.

Tekstsoort

Krantenartikel (interview)

Sleutelschema

Tabel met argumenten voor en tegen de afschaffing van dierentuinen

Woorden

Les 3

reageren
voorafgaand aan
ideaal

Deze les

afschaffen
het nut
de deskundige
het territorium
de functie
educatief
afdanken
de bedreigde diersoort
het fokprogramma
de habitat
virtueel
het argument

Les 5

het debat
overtuigen
jureren
observeren

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om bladzijde 60 tot en met 73 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Verder lezen

- <https://npokennis.nl/longread/7522/wat-is-het-nut-van-dierentuinen>
- <https://dwars.org/overdwars/het-nut-van-dierentuinen/>

Werkwijze

Dit is een volle les. Verdeel de les eventueel over twee momenten: opdracht 1 op een moment en de overige opdrachten op een ander moment.

Voorkennis

Haal de voorkennis van de leerlingen op. Wat weten de leerlingen over dierentuinen in Nederland? En over de verblijven van de dieren? Leg ook een link met de vorige les (les 3 Dieren in de wet).

Opdracht 1 Actief lezen met sleutelvragen

Introduceer het onderwerp van de tekst klassikaal met behulp van de digibordtool. Bespreek de uitleg over de tekstsoort Interview en over meningen en argumenten. Model de inleiding. Laat de leerlingen hierna de tekst actief lezen aan de hand van de sleutelvragen. De sleutelvragen kunnen ze mondeling bespreken of ze schrijven de antwoorden in het werkboek. Bespreek de sleutelvragen waar veel leerlingen moeite mee hadden.

Opdracht 2 Mening en argumenten herkennen

De leerlingen werken in drietallen. Ze onderstrepen in de tekst meningen met een **rood** potlood en argumenten met een **blauw** potlood en ze vullen ze in een schema in. Vervolgens bespreken ze welke argumenten ze goed vinden en welke niet. Niet alle meningen staan expliciet in de tekst, maar die kunnen de leerlingen wel afleiden aan de hand van de argumenten die gegeven worden.

Onderstreep eventueel een of twee meningen en argumenten samen met de leerlingen, voordat de leerlingen in groepjes aan de slag gaan. Laat de groepjes eventueel de meningen en argumenten van de twee experts onderstrepen plus drie meningen met argumenten voor en drie meningen met argumenten tegen de afschaffing van dierentuinen van de lezers, in plaats van alle meningen en argumenten.

Opdracht 3 Ideeën voor de dierentuin van de toekomst

De leerlingen bespreken eerst in hun groepje hoe ze nu over dierentuinen denken. Hierbij gebruiken ze woorden voor het formuleren van een mening en argumenten. Ze schrijven hun ideeën voor de dierentuin van de toekomst op met argumenten. Bespreek de ideeën van de groepjes en bepaal wat er op de kenniswand komt.

Opdracht 4 Reflectie

Laat de leerlingen reflecteren op hoe het herkennen van meningen en het herkennen van argumenten in de tekst ging. Bespreek wat er goed ging en wat er lastig was.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les gaat het om de onderbouwde ideeën voor de dierentuin van de toekomst.

In het voorleesfragment bij deze les staat op pagina 71: *De krokodil stopte even in de deuropening en keek rond in de tuin. Toen **waggelde** hij op zijn gemak naar een struik en ging eronder liggen.*

Lees deze zin voor en ga in op de betekenis van het woord **waggelen**.

waggelen = lopen en daarbij een beetje schommelen.

Doe ook voor (of laat een van de leerlingen dit doen) hoe waggelen eruitziet.

Welke dieren waggelen ook?

Laat hierna de leerlingen (in groepjes) zoveel mogelijk woorden bedenken die zeggen hoe een dier beweegt. Geef de woorden een plaats op de kenniswand. Passen de woorden die ze hebben verzameld bij één soort dier, of bij meerdere diersoorten?

Laat de leerlingen de woordenlijst op de kenniswand aanvullen als ze nog andere woorden hebben bedacht of zijn tegengekomen in andere teksten.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: dan gaan ze zelf in groepjes argumenten bedenken vóór en tegen het afschaffen van dierentuinen. In de volgende les gaan ze ook een debat houden.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Modeltekst

*Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Ik kijk eerst naar de titel: **Moeten dierentuinen afgeschaft worden?** Waarom is dat een vraag? Dierentuinen zijn toch leuk? De dieren hebben er toch goed? Of niet soms? In ons leesboek hebben veel dieren het natuurlijk niet zo goed met de oude directeur. Ik lees de inleiding. **In steeds meer landen wordt het verboden om dolfijnen in gevangenschap te houden.** Aha, het gaat hier dus over dolfijnen. Die dieren hebben in de vrije natuur heel veel ruimte om te zwemmen. En als ze in gevangenschap leven hebben ze natuurlijk veel minder ruimte. Ik kan me voorstellen dat dat niet prettig is voor die dolfijnen. Ik lees verder: **Dolfinariums moeten daar sluiten.** Hm, 'daar' gaat over landen waar het verboden is om dolfijnen in gevangenschap te houden. Ik weet niet om welke land het gaat, ik lees weer verder. **Nu ook in België.** Aha, in België wordt het dus ook verboden. Hoe zit dat met Nederland? Misschien lees ik het in de tekst en anders kan ik het zelf opzoeken. Ik ben benieuwd. **Maar hoe zit het met andere diersoorten?** Ja, mogen andere dieren wel in gevangenschap gehouden worden? Sommige dieren hebben toch heel veel ruimte nodig? Olifanten lopen volgens mij iedere dag lange afstanden in de natuur. **Hebben dierentuinen nog nut of moeten ze worden afgeschaft?** Interessante vraag. Ik heb er eigenlijk nooit zo goed over nagedacht. Ik vind dierentuinen wel leuk. Maar hoe is het voor de dieren? **Lees hieronder wat twee deskundigen ervan vinden.** Een deskundige is iemand die heel veel weet van een bepaald onderwerp, soms door zijn of haar beroep. Een bioloog weet bijvoorbeeld heel veel van de natuur. Ik ben benieuwd wie die deskundigen zijn. En wat ze van dierentuinen vinden, wat hun meningen zijn dus. Ik ben benieuwd wat de tekst me erover gaat vertellen! In de uitleg hebben we gelezen dat de tekst een interview is met twee deskundigen. Ik ga goed kijken of ik kan ontdekken welke vragen gesteld zijn in het interview.*

Leg uit wat je gedaan hebt. Je hebt de inleiding actief gelezen, jezelf vragen gesteld om diep in de tekst te duiken en je eigen kennis ingebracht en die vergeleken met de informatie uit de tekst. Vraag nu een leerling een volgend stukje tekst hardop denkend te lezen en dit ook te doen.

Let op: Bij elke sleutelvraag zijn er hulpvragen of aanwijzingen. Gebruik deze alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig. Als bijvoorbeeld onbekende woorden al besproken zijn tijdens het hardop denkend lezen, dan is het niet nodig om dit woord nogmaals te bevragen.

Sleutelvragen	Hulpvragen
1. Waarover gaan twee deskundigen hun mening geven?	1a: Wat is het onderwerp van het krantenartikel? 1b: Welke vraag wordt in de titel en in de inleiding gesteld?
2. Waarom is Midas Dekkers een deskundige?	2a: Wat heb je gelezen over Midas Dekkers? 2b: Welk beroep heeft hij?
3. Welke dieren horen volgens Midas Dekkers niet thuis in een dierentuin? En wat is zijn argument hiervoor, denk je?	3a: Wat betekent de eerste zin van dit stukje tekst: <i>Komen er naast dolfinnen ook nog andere dieren in aanmerking voor een verlaat-de-gevangenis-kaart?</i> 3b: Wat zegt Midas Dekkers in het vorige stukje over dolfinnen? En wat zegt hij in dit stukje over de reuzenschildpad? En over hondshaaien en doornhaaien? 3c: Wat is een pierenbadje ? En waarom horen dolfinnen daar niet thuis?
4. Welk antwoord zal Midas Dekkers geven op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?	4a: Wat zegt Midas Dekkers over wilde dieren? En over afgedankte circusdieren? 4b: Wat betekent afdanken ?
5. Waarom is Gudrun De Boeck een deskundige?	5a: Wie is Gudrun De Boeck? Wat is haar beroep?
6. Welke drie belangrijke taken ziet Gudrun De Boeck voor dierentuinen?	6a: Over welke taak of rol heeft Gudrun De Boeck het in het vorige stukje? 6b: En wat zegt ze in de eerste zin van dit (het huidige) stukje?
7. Welk antwoord zal Gudrun De Boeck geven op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?	7a: Wat is vooral belangrijk volgens Gudrun De Boeck?

Na het lezen

8. Wat is jouw antwoord nu op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?

Antwoorden

Opdracht 1: Sleutelvragen

Sleutelvragen	Antwoorden
1. Waarover gaan twee deskundigen hun mening geven?	Twee deskundigen gaan antwoord geven op de vraag: <i>Moeten dierentuinen afgeschaft worden?</i>
2. Waarom is Midas Dekkers een deskundige?	Midas Dekkers is een deskundige omdat hij bioloog van beroep is.
3. Welke dieren horen volgens Midas Dekkers niet thuis in een dierentuin? En wat is zijn argument hiervoor, denk je?	Volgens Midas Dekkers horen dolfijnen, hondshaaien en doornhaaien niet thuis in een dierentuin. Deze dieren hebben veel meer ruimte nodig dan ze in een dierentuin kunnen krijgen.
4. Welk antwoord zal Midas Dekkers geven op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?	Volgens Midas Dekkers zullen dierentuinen zoals ze nu zijn afgeschaft moeten worden. Want volgens hem horen wilde dieren in de natuur thuis. Maar voor afgedankte circusdieren zou het wel een goede plek zijn.
5. Waarom is Gudrun De Boeck een deskundige?	Gudrun De Boeck is biologe en daarom is ze een deskundige.
6. Welke drie belangrijke taken ziet Gudrun De Boeck voor dierentuinen?	Gudrun De Boeck ziet als drie belangrijke taken van de dierentuin: (1) educatie (bezoekers van de dierentuin leren over de natuur), (2) onderzoek en (3) behoud van bedreigde diersoorten (door fokprogramma's).
7. Welk antwoord zal Gudrun De Boeck geven op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?	Gudrun De Boeck zal zeggen dat dierentuinen niet afgeschaft moeten worden. Maar dan moeten de dierenverblijven wel helemaal goed zijn. En dieren zoals dolfijnen moeten in het wild leven.

Na het lezen

8. Wat is jouw antwoord nu op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?
Eigen antwoord van de leerling.

Opdracht 2: Meningen en argumenten herkennen(meningen zijn rood onderstreept, argumenten zijn blauw onderstreept)**Les 4, Tekst 2****Moeten dierentuinen afgeschaft worden?**

In steeds meer landen wordt het verboden om dolfijnen in gevangenschap te houden. Dolfinariums moeten daar sluiten. Nu ook in België. Maar hoe zit het met andere diersoorten? Hebben dierentuinen nog nut of moeten ze worden afgeschaft? Lees hieronder wat twee deskundigen ervan vinden. ①

① Waarover gaan twee deskundigen hun mening geven?

"Hét dier dat absoluut niet in gevangenschap hoort, is de dolfijn", zegt bioloog Midas Dekkers. "Dat zijn de meest sociale dieren, die zich alleen in een grote groep goed voelen en in een territorium waarin ze dagelijks enorme afstanden kunnen zwemmen. Ze horen dus helemaal niet thuis in een pierenbadje." ②

② Waarom is Midas Dekkers een deskundige?

Komen er naast dolfijnen ook nog andere dieren in aanmerking voor een verlaat-de-gevangenis-kaart? "Of hij nu in het wild zwemt of in een dierentuin: een reuzenschildpad voert toch geen klap uit. Als dat beest eten heeft, is het tevreden", zegt Midas Dekkers. "Een haai is weer een ander verhaal. Alleen omdat ze er levensgevaarlijk uitzien, moeten hondshaaien of doornhaaien hun leven in zo'n zwembad doorbrengen. Terwijl dat dieren zijn die geen vlieg kwaad doen. Dierentuinen hadden vroeger ook een wetenschappelijke functie, maar nu kunnen onderzoekers de dieren ook in de vrije natuur bestuderen." ③

③ Welke dieren horen volgens Midas Dekkers niet thuis in een dierentuin?

"Apen die hun hele leven in een kooi moeten zitten: zielig toch?"

– bioloog Midas Dekkers

"Een zoo heeft nut, omdat kinderen anders alleen via de tv met dieren in contact komen. Maar er zijn maar weinig dieren die er zich echt thuis voelen. Wilde dieren moet ie gewoon in de vrije natuur laten. Apen die hun hele leven in een kooi moeten zitten: zielig toch? Wat afgedankte olifanten, leeuwen of tijgers uit het circus en wat flamingo's: meer moet dat niet zijn voor een dierentuin", vindt Midas Dekkers. ④

④ Welk antwoord zal Midas Dekkers geven op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?

"Dierentuinen zijn belangrijk om mensen in contact te brengen met dieren. Zo zien ze waarom ze goed moeten zorgen voor de natuur." – biologe Gudrun De Boeck

Biologe Gudrun De Boeck is het niet eens met Midas Dekkers. Ze legt uit: "Dierentuinen zijn vooral belangrijk om mensen, en dan vooral jongeren, in contact te brengen met dieren. Zo zien ze waarom de natuur belangrijk is en gaan ze goed zorgen voor de natuur." ⑤

⑤ Waarom is Gudrun De Boeck een deskundige?

“Naast deze educatieve rol, zijn ook onderzoek en het behoud van bedreigde diersoorten belangrijke taken van een dierentuin. Dierentuinen uit verschillende landen wisselen dieren uit om bedreigde diersoorten een grotere kans op overleven te geven. En dat is goed, want de fokprogramma’s zorgen ervoor dat de soorten sterk blijven. Uiteraard is het beter om dit in hun eigen natuurlijke habitat te doen. Maar jammer genoeg zijn de leefgebieden vaak bedreigd. We zouden dan eerst de natuur moeten redden.” ©

© Welke drie belangrijke taken ziet Gudrun De Boeck voor dierentuinen?

Maar dat dolfiinen niet in een dolfinarium thuishoren, daar is Gudrun De Boeck het wel mee eens. “Niet alle dieren zijn geschikt voor gevangenschap. Maar zeehonden bijvoorbeeld hebben een goed leven in een dierentuin. Ze spelen af en toe, maar ze liggen meestal te rusten. Dat kan prima in een aquarium. Het is vooral belangrijk dat dieren genoeg ruimte hebben. En dat hun verblijf is aangepast aan wat ze nodig hebben. Daarnaast moet de plek voldoende uitdaging bieden.” ⑦

⑦ Welk antwoord zal Gudrun De Boeck geven op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?

En nu is het aan onze lezers. Wat vinden zij? Moeten dierentuinen afgeschaft worden? Lees het in de reacties onder dit artikel.

[7 reacties]

Weronika

Natuurlijk moeten we dierentuinen sluiten! Die dieren horen in de natuur te zijn, niet opgesloten in kooien voor ons plezier.

Alexander

Ik ben tegen dierentuinen, omdat er veel misgaat. In een dierentuin in Denemarken werd een giraf doodgemaakt en gevoerd aan de leeuwen voor de toeschouwers. En denk aan dierentuinen in oorlogsgebieden waar de dieren verhongeren. Te kleine kooien, bedenk hoeveel ruimte ze hebben in het wild... Graag afschaffen dus!

Julia

Waarom geen virtuele dierentuinen als het om het educatie gaat? Sommige dieren kunnen inderdaad in een dierentuin leven, maar waarom? Met de technologie van vandaag kan er zoveel meer dan de 'echte' dieren op te sluiten. Veel dierentuinen zijn zielig. Ze zijn verouderd met kleine, maffe hokken. Geef dieren gezonde lucht en laat dieren in vrijheid leven, in hun eigen omgeving.

Mees

Dierentuinen moeten blijven. Dat er zoveel mensen ieder jaar een dierentuin bezoeken zegt al genoeg. Sommige diersoorten zitten beter en veiliger in gevangenschap dan in het wild. Ik denk dat de dieren in de dierentuinen goed verzorgd worden en een goed leven hebben.

Ronald

Nee, dierentuinen moeten niet afgeschaft worden! Ze moeten wel aangepast worden. We moeten de dieren niet in hokjes naast elkaar zetten. Zonder dierentuinen zouden er nu al

veel meer dieren uitgestorven zijn. Nu zijn er goede fokprogramma's. En ja, dieren horen eigenlijk in het wild te kunnen leven. Maar de mens neemt hun leefgebieden af.

Soufian

De vraag is niet met een simpele ja of nee te beantwoorden! Eigenlijk hebben we hier een simpel probleem: er zijn gewoon te veel mensen. Die nemen de habitat van de dieren in. De overgebleven dieren kunnen alleen gered worden door ze in een dierentuin te houden.

Christiana

Ik lees hier zoveel meningen. Veel mensen zeggen dat dierentuinen zouden moeten sluiten. Maar hoeveel van deze dieren kunnen teruggezet worden? Apen, leeuwen en allerlei kuddedieren kun je niet zomaar naar de andere kant van de wereld transporteren. Die leven in een familie. Ijsberen naar de Noordpool sturen... Die dieren komen in een totaal andere wereld terecht! De ijsberen hebben het daar momenteel al heel zwaar om te overleven. ©

Bron: hln.be

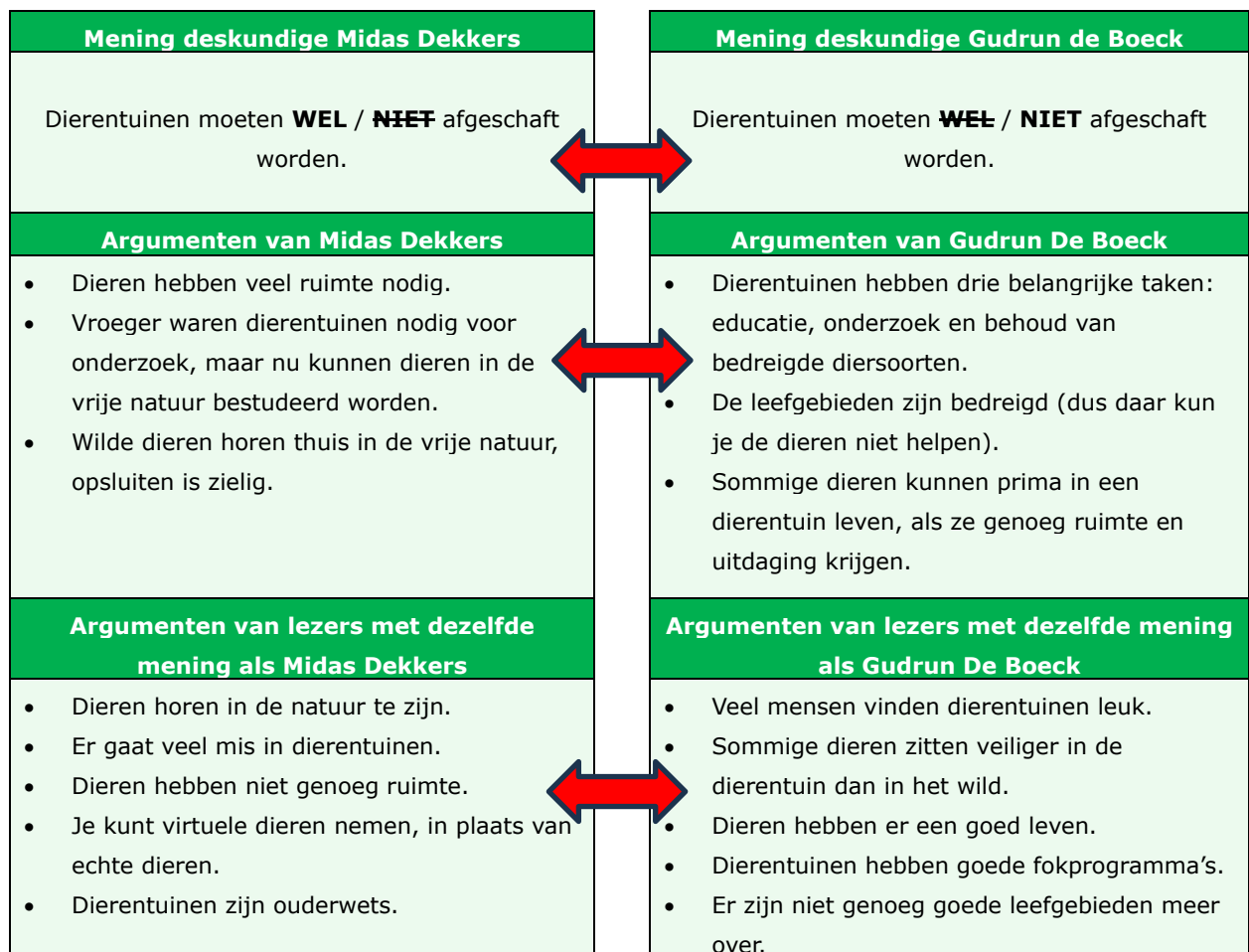
[De laatste mening moet je afleiden: Christiana geeft argumenten om dierentuinen niet af te schaffen.]

© Wat is jouw antwoord nu op de vraag: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?

Opdracht 2: Mening en argumenten herkennen

Schema: argumenten vóór en tegen afschaffing van dierentuinen

- Dierentuinen bestaan alleen voor het plezier van mensen.
- Dieren vertonen geen natuurlijk gedrag.

- Je kunt de dieren niet terugzetten in de vrije natuur.

Les 5: Moeten dierentuinen afgeschaft worden? (deel 2)

Onderwerp

Moeten dierentuinen afgeschaft worden: debat voeren met voor- en tegenargumenten

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen meningen en argumenten voor en tegen formuleren.
- De leerlingen kunnen een standpunt van verschillende kanten bekijken en begrijpen.
- De leerlingen kunnen een debat voeren en jureren (zie hiervoor ook de achtergrondinformatie achterin deze handleiding).
- De leerlingen kunnen reflecteren op hun eigen vaardigheden met betrekking tot meningen en argumenten bedenken en debatteren.
- De leerlingen kunnen eigen vragen over de dierentuin van de toekomst formuleren.

Sleutelschema

Tabel met argumenten voor en tegen dierentuinen

Woorden

Les 4

afschaffen
het nut
de deskundige
het territorium
de functie
educatief
afdanken
de bedreigde diersoort
het fokprogramma
de habitat
virtueel
het argument

Deze les

het debat
overtuigen
jureren
observeren

Les 6

gemeen hebben
het zelfbewustzijn
het zintuig
de aanwijzing
kalmeren
publiceren
het vakgebied
ondertekenen
het document
de verklaring
de impact

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om bladzijde 74 tot en met 87 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Voorkennis

Wat weten de leerlingen nog over argumenten uit de vorige les? Herinneren ze zich nog een paar argumenten vóór en tegen de stelling *Dierentuinen moeten afgeschaft worden*?

Opdracht 1 Argumenten bedenken

Vertoon de stelling op het (digi)bord zodat alle leerlingen weten waarover het gaat en zodat ze tijdens de voorbereiding de stelling kunnen teruglezen. De stelling is: *Dierentuinen moeten afgeschaft worden.*

1. Lees de uitleg met de leerlingen.
2. Laat de leerlingen vervolgens - ieder voor zich - twee argumenten voor en twee argumenten tegen de stelling bedenken. Daarbij moeten zij zich afvragen: waarom vind ik dat? Ze schrijven hun argumenten en uitleg in een schema.

Oefen het eventueel eerst klassikaal. Stelling is dus: *Dierentuinen moeten afgeschaft worden.*

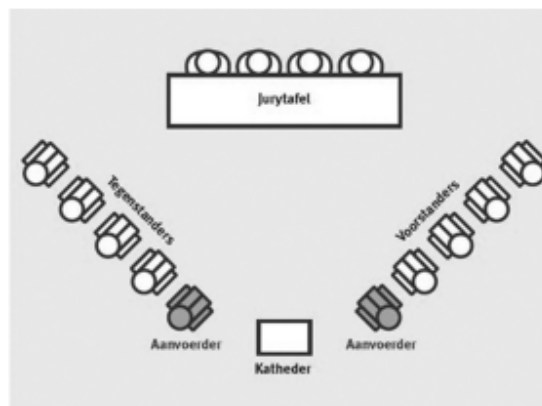
Voorbeeld argument voor: Wilde dieren horen thuis in de vrije natuur. Daar kunnen ze leven in hun natuurlijke habitat. Voorbeeld uitleg: Het probleem is namelijk dat wilde dieren te weinig ruimte hebben in dierentuinen.

Voorbeeld argument tegen: Wilde dieren zijn niet veilig in de vrije natuur. Voorbeeld uitleg: De mensen nemen steeds meer leefgebieden van de wilde dieren af.

3. Laat de leerlingen vervolgens hun geschreven argumenten vertellen aan een andere leerling. Hun maatje vraagt door als het argument of de uitleg onduidelijk is. Zo leren de leerlingen dat ze niet altijd zo duidelijk zijn als ze denken.

Opdracht 2 Vergaderen en jureren

Verdeel je klaslokaal en de groep leerlingen in drieën: voorstanders, tegenstanders en jury. De voor- en tegenstanders gaan ieder in een groepje zitten. Zij kiezen zelf een voorzitter die de beurten geeft en zorgt dat iedereen aan bod komt. Iedereen vertelt welke argumenten hij/zij heeft bedacht. De voorzitter bepaalt vervolgens wat de drie beste argumenten zijn en verdeelt de groep in drie kleinere groepjes. Elk mini-groepje werkt één argument uit met uitleg en voorbeeld. Naast het kiezen van de voorzitter, wordt er ook gekozen wie de drie argumenten in één minuut aan de jury mag gaan vertellen. De jury verdeelt zich over de voor- en tegenstanders en observeren de samenwerking. Zij nemen geen deel aan de vergadering, maar kijken en luisteren en noteren wat zij zien. Daarna zet je de klas in de volgende vorm en neemt iedereen plaats:

Opdracht 3 Debat voeren en jureren

De voorstanders beginnen hun betoog als eerste, daarna de tegenstanders. Ze hebben elk één minuut om hun drie argumenten te presenteren aan de jury. Een tijdbewaker van de jury houdt de tijd bij. Na elke presentatie applaudisseert iedereen, ook de tegenstanders en de juryleden.

Het debat duurt 4 tot 6 minuten. De tijdbewaker houdt de tijd bij. De kinderen laten zien dat ze iets willen zeggen door op te staan. Je hebt uit de jury een voorzitter aangewezen om de beurten te geven,

de voorzitter geeft afwisselend de voor- en tegenstanders van de stelling een beurt en krijgt ook de opdracht om alle kinderen uit de teams aan het woord te laten. Als de tijd voorbij is, geeft de tijdbewaker een sein en stopt het debat.

De jury heeft tijdens de voorbereiding van het debat aantekeningen gemaakt over de samenwerking binnen de vergadergroepjes. De jury let tijdens het debat op presentatie, argumentatie en teamwork. Ze hebben hier een formulier voor in hun werkboek. Na afloop van het debat trekt de jury zich terug en krijgt de jury één minuut om de winnaar te bepalen. Daarna nemen zij weer plaats op hun stoelen. Een lid van de jury vertelt wie er gewonnen heeft en waarom. Je kunt de juryleden uitnodigen om ook feedback te geven op de samenwerking in de voorbereiding. Je geeft zelf ook feedback op het debat.

Reflectie

Laat de leerlingen reflecteren op hoe het bedenken van argumenten met uitleg ging. Ook reflecteren ze op het debat. De juryleden reflecteren op hun eigen rol. Bespreek wat er goed ging en wat er lastig was.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. Denk bij deze les bijvoorbeeld aan het inzicht dat je een stelling altijd van twee kanten kunt bekijken. En dat je het eens kunt zijn met een stelling of niet, en dat mensen verschillende meningen kunnen hebben.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen. Ze gaan dan van alles te weten komen over het bewustzijn van dieren. Dat heeft te maken met de vraag of dieren weten dat ze bestaan. En of dieren nadenken over wat ze meemaken.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Verder kijken

Het Jeugdjournaal heeft een filmpje gemaakt met de titel: **Uitgezocht: Sterft de dierentuin uit?**

Het filmpje sluit mooi aan bij de les. Dit is de link:

<https://jeugdjournaal.nl/artikel/2557727-uitgezocht-sterft-de-dierentuin-uit> (06:39)

Iedereen is er wel een keer geweest. Meestal zijn dat ook leuke herinneringen; Een bezoekje aan de dierentuin. Per jaar gaan er 10 miljoen mensen naar Nederlandse dierentuinen om te kijken naar de leeuwen, olifanten of krokodillen.

Steeds meer mensen vinden het zielig dat de dieren in de dierentuin gevangen zitten. Soms in hokken die niet groot zijn. Zij willen dat dierentuinen veranderen of zelfs ophouden te bestaan.

Dierentuinen zelf zeggen dat ze juist belangrijk zijn omdat ze ervoor zorgen dat sommige dieren niet uitsterven en dat mensen er veel dingen kunnen leren over de natuur.

Lucas zoekt daarom uit of dierentuinen in de toekomst nog wel kunnen bestaan.

Antwoorden

Opdracht 1: Argumenten bedenken

Voorbeeldantwoorden

Stelling: Dierentuinen moeten afgeschaft worden	
Mening	Mening
Dierentuinen moeten WEL afgeschaft worden.	Dierentuinen moeten NIET afgeschaft worden.
Argumenten vóór afschaffing	Argumenten tegen afschaffing
<p>(1) Wie zijn wij om dieren zomaar op te sluiten?</p> <p>Uitleg: Dieren hebben er niet zelf voor gekozen om in een dierentuin te zitten. Ze zitten opgesloten zodat mensen naar ze kunnen kijken.</p> <p>(2) De habitat van een dier kan in een dierentuin niet zo goed zijn als in de natuur.</p> <p>Uitleg: In de vrije natuur hebben dieren een veel groter territorium dan in hun verblijf in de dierentuin. Daardoor kunnen ze zich niet op een natuurlijke manier gedragen in de dierentuin</p>	<p>(1) In dierentuinen kun je veel leren over dieren.</p> <p>Uitleg: Dierentuinen hebben een educatieve rol. Als kinderen veel leren over dieren, gaan ze beter zorgen voor de natuur.</p> <p>(2) Dierentuinen zorgen ervoor dat dieren niet uitsterven.</p> <p>Uitleg: In het wild worden bepaalde dieren bedreigd. Ze kunnen uitsterven. Dierentuinen werken samen en hebben fokprogramma's om ervoor te zorgen dat bedreigde diersoorten niet uitsterven.</p>

Achtergrondinformatie over debatteren

De manier waarop het debat vorm krijgt is speciaal voor leerlingen in de bovenbouw van de basisschool ontwikkeld door Het Nederlands Debat Instituut.

Tijdschema voor een debat

Een debat in de klas voeren duurt circa 30 minuten:

- Stap 1: De stelling formuleren 5 minuten
- Stap 2: Argumenten bedenken 5 minuten
- Stap 3: Uitleggen en voorbeelden in tweetallen 2 minuten
- Stap 4: Vergaderen 5 minuten
- Stap 5: Het betoog 2 minuten
- Stap 6: Debatteren 6 minuten
- Stap 7: Jureren 5 minuten

Een samenvatting in beeld

In een online videotutorial (<https://vimeo.com/155529887>, 03:51) kun je zien hoe je in de klas met de leerlingen een debat kunt voeren. Leerkracht Conny Ettema van Basisschool Het Mozaïek doet het debatteren in zeven stappen voor.

Wat is debatteren?

Debatteren is discussiëren met regels. Een discussie ontstaat als je het met iemand ergens over oneens bent. Je probeert de ander dan te overtuigen van je gelijk door middel van het aanvoeren van argumenten. Soms lukt dat, soms niet. Soms is onduidelijk of het gelukt is omdat het gespreksonderwerp verandert of omdat blijkt dat je het eigenlijk allebei over iets anders hebt of iets anders bedoelt. En soms kom je in een discussie snel tot een compromis.

Bij een debat is dit anders. Een debat wordt georganiseerd over een specifiek onderwerp en er doen sprekers aan mee van wie je van tevoren weet dat ze het met elkaar oneens zijn over dat onderwerp. Zij worden verdeeld in voorstanders en tegenstanders. Ook worden vooraf enkele spelregels afgesproken, bijvoorbeeld dat het debat maximaal twee uur duurt. Daarnaast probeer je bij een debat niet elkaar te overtuigen, maar een derde partij. Deze mensen nemen aan het einde van het debat een beslissing over wie het het beste gedaan heeft. De debaters proberen dus niet elkaar te overtuigen, maar het publiek, de rechters of de jury.

Waarom debatteren?

De bijdrage van het debat aan de ontwikkeling van kinderen op de basisschool is tweeledig. Ten eerste leren zij door deze methode spreken, luisteren en redeneren. Dit geeft hen zelfvertrouwen en de benodigde vaardigheden om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Ten tweede leren kinderen standpunten van verschillende kanten te bekijken, te bevragen en te begrijpen. Deze toets der ideeën is de zuurstof van iedere democratie. Kortom, debatteren op school is een bewezen middel om kinderen en jongeren voor te bereiden op actief burgerschap.

Didactische keuzes bij het debatteren

De Stichting Nederlands Debat Instituut kiest ervoor om kinderen te laten debatteren los van hun eigen mening. Daarvoor zijn drie redenen. Ten eerste is het leerzamer, omdat ze dan creatiever moeten zijn in het bedenken van argumenten. Het gaat echt om de vaardigheid zelf. Ten tweede krijg je meer verschillende argumenten op tafel, omdat de leerlingen vrijer kunnen praten en er altijd zowel voor- als tegenstanders zijn – ook als honderd procent van de klas persoonlijk voor de stelling is. Tot slot merken kinderen op deze manier hoe het is om zich te verplaatsen in het standpunt van een ander.

De Stichting Nederlands Debat Instituut besteedt veel aandacht aan de mores. Leerlingen moeten leren om te spreken als 'team' in plaats van als 'ik'. Verder wordt hun geleerd argumenten te weerleggen door te spreken over 'onze tegenstanders' in plaats van 'jullie'. Leerlingen spreken via de jury – in plaats van rechtstreeks tot elkaar. Eigenlijk net als in de Tweede Kamer, waar dat via de voorzitter gebeurt. De mores zorgen voor een veilige sfeer waar alle leerlingen zich prettig bij voelen. Het maakt de drempel om te spreken zo laag mogelijk. Als elke leerling in de klas durft op te staan, is de debatles een succes.

Les 6: Hebben dieren zelfbewustzijn?

Onderwerp

Hebben dieren zelfbewustzijn? Oefenen van leesstrategieën samenvatten en vragen stellen

Lesdoel

- De leerlingen kunnen actief naar de voorgelezen tekst luisteren.
- De leerlingen kunnen de hoofdgedachte en kernwoorden uit iedere alinea halen.
- De leerlingen kunnen vragen bij de tekst bedenken.
- De leerlingen kunnen met elkaar bespreken wat ze uit de tekst geleerd hebben en dit in steekwoorden opschrijven.

Leesdoel

De leerlingen weten dat er diverse onderzoeken gedaan zijn naar bewustzijn bij dieren.

Woorden

Les 5

het debat
overtuigen
jureren
observeren

Deze les

gemeen hebben
het zelfbewustzijn
het zintuig
de aanwijzing
kalmeren
publiceren
het vakgebied
ondertekenen
het document
de verklaring
de impact

Les 7

het levende wezen
de samenhang
vormen
de producent
de consument
de reductent
de prooi
het dode materiaal
de bacterie
de schimmel
wegvallen

Leesboek

- Zoek tijdens deze les een moment om bladzijde 88 tot en met 102 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Op blz. 88 is er al een mooie link met de tekening die Sem maakt. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Vooraf

- Voorzie de leerlingen van de tekst op papier het werkboek, een pen en een potlood.
- Zorg voor kaartjes (of papieren strookjes) waar leerlingen hun vragen op kunnen noteren. Dit zijn de 'vragenkaartjes'.

Opdracht 1 Voorbereiding – 15 minuten

Voordat de leerlingen de tekst lezen, zorg je voor voorkennis. Dit houdt in dat je de tekst vooraf samenvat in voor de leerlingen goed begrijpelijke taal en dat je hem voorleest. Dit is nodig omdat het voor de leerlingen een moeilijke tekst is. Doordat dit een moeilijke tekst is, zijn leerlingen bij het lezen gedwongen om leesstrategieën te gebruiken.

- Vertel de leerlingen het leesdoel van de tekst: een antwoord krijgen op de vraag of dieren bewustzijn hebben.
- Leg uit dat de informatie in de tekst die ze lezen afkomstig is van de website Animals Today (*Dieren vandaag*, het is een Nederlandse website.) Op deze site staan heel veel nieuwsartikelen over dieren en er verscheen een artikel op de site omdat er een bijeenkomst was geweest van heel veel dierenonderzoekers die gesproken hebben over bewustzijn bij dieren en dat ook hebben laten weten.

Voorkennis activeren; verbanden leggen met eerder gelezen teksten. Bijvoorbeeld:

- Les 2: 'Op 1 januari 2013 werd de Wet dieren van kracht. Dieren zijn in deze wet geen dingen meer. Het zijn levende wezens **met gevoel**.'
- Les 4: 'Dolfijnen zijn de meest **sociale** dieren, die zich alleen in een grote groep goed voelen en in een territorium waarin ze dagelijks enorme afstanden kunnen zwemmen.' (les 4)

Samenvatten in de woorden van de leerlingen

*Jullie zien de titel: **Hebben dieren zelfbewustzijn?** Dat is dus waar deze tekst over gaat. Het begint met een inleiding, dat is het stukje in vette letters. Wat lees ik daar?*

Wij mensen hebben bewustzijn. Dat betekent dat wij kunnen nadenken over onszelf. Onderzoekers hebben ontdekt dat dieren ook een bewustzijn kunnen hebben. Maar is dat hetzelfde als bij mensen? Zien jullie het nieuwe kopje? Waar zal dit stukje over gaan?

Laat leerlingen die dat willen hierop antwoorden.

Bewustzijn. Wat is dat precies? *Bewustzijn is wat we ergens van vinden als we het horen, zien, ruiken enzovoort. Of als we bang of blij zijn. Kan een dier dat ook? Mensen hebben heel lang gedacht van niet.*

Weer een nieuw kopje. Wat zouden we in dit stukje gaan lezen?

Laat leerlingen die dat willen weer hierop antwoorden. Doe hetzelfde bij de andere kopjes.

Hebben dieren zelfbewustzijn? *Onderzoekers wilden hier meer over weten en gingen wat uitproberen. Ze gingen onderzoek doen met dieren om erachter te komen of ze bewustzijn hadden. En in dat onderzoek leken ze inderdaad bewustzijn te hebben.*

Voldoende bewijs? *Vorig jaar schreef een groep wetenschappers samen een stuk en dat heette 'Verklaring over Dierlijk Bewustzijn'. Een 'verklaring' is hier iets wat mensen opschrijven om duidelijk te maken wat ze ergens van vinden. In die Verklaring stond dat ze bijna zeker weten dat veel dieren iets van bewustzijn hebben. En dat we daar bij dieren rekening mee moeten houden.*

Positieve impact. *Een 'positieve impact' is dat er goede dingen gebeuren, dat iets een goed effect heeft. Niet alle wetenschappers zijn het eens over bewustzijn bij dieren. Toch hopen de onderzoekers van de 'Verklaring over Dierlijk Bewustzijn' dat er nu iets verandert voor dieren.*

Voorlezen

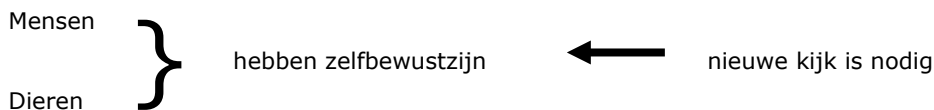
Lees nu de hele tekst voor.

Opdracht 2 Expliciete strategie-instructie – 25 minuten**2.1 'samenvatten' – 15 minuten**

Je leest de eerste alinea voor en modelt welke woorden en hoofdgedachten je uit de tekst zou halen. De leerlingen markeren mee in hun tekst.

Wat hebben kraaien, mensen en olifanten gemeen? *Gemeen hebben, dat is iets waarin je hetzelfde bent als een ander.* **Wetenschappers hebben ontdekt dat kraaien, mensen en olifanten iets bijzonders delen: ze weten dat ze bestaan.** *O, dat hebben ze dus gemeen, dat ze weten dat ze bestaan. We lezen dus dat mensen en dieren iets gemeen hebben, dat is wel belangrijk in dit stukje.* **We noemen dit zelfbewustzijn.** *Daar gaat de tekst over want dat zagen we al in de titel. Dus 'zelfbewustzijn' is een belangrijk woord.* **En er zijn meer dieren die dit hebben. Onderzoekers willen nu opnieuw kijken naar welke dieren allemaal zelfbewust zijn. Ze denken dat we misschien een nieuwe kijk moeten hebben op wat bewustzijn eigenlijk is.** *Aha, een nieuwe kijk hebben. Dat is zo iets als anders ernaar kijken dan je altijd al gedaan hebt. Met een frisse blik, zo zeggen ze dat ook wel eens. Dus het is tijd voor een nieuwe kijk, dat zetten we ook in het schema.*

Je maakt in interactie met de leerlingen een bordschema van deze alinea. Als het schema compleet is, nemen de leerlingen het over.

Lezen

Leerlingen werken in drietallen.

- Ze lezen de tekst.
- Per alinea bespreken ze wat de hoofdgedachten en kernwoorden zijn en markeren die met potlood.

Hoofdgedachte en kernwoorden in elke alinea bespreken

Wanneer de leerlingen dit voor de hele tekst gedaan hebben, start je het klassikaal uitwisselen van de gevonden hoofdgedachten en kernwoorden. Je vraagt daarbij naar het waarom, waarbij je als het nodig is verdiepingsvragen stelt. Verdiepingsvragen kun je zien als hulp- of aanvullende vragen om leerlingen dieper te laten denken.

Vertel de leerlingen dat ze hierbij in hun tekst de hoofdgedachten en kernwoorden (opnieuw) markeren. Elke keer dat duidelijk is wat een hoofdgedachte of kernwoord is, voegt de leerkracht dit toe aan het bordschema.

Op de volgende pagina vind je hoofdgedachten en kernwoorden die je kunt gebruiken.

Inleiding**Bewustzijn. Wat is dat precies?**

Bewustzijn is hoe we iets **ervaren**. Het gaat om **zintuigen** en **gevoelens**. **Vroeger** dachten mensen: **dieren hebben geen gevoelens**.

Hebben dieren zelfbewustzijn?

We willen weten of dieren **zelfbewustzijn** hebben. Dus dat moeten we **onderzoeken**. Dat kan bijvoorbeeld met de **spiegeltest**.

Voldoende bewijs?

In 2024 schreven veertig onderzoekers de **Verklaring over Dierlijk Bewustzijn**. Daar stond in: **Allerlei dieren kunnen zelfbewustzijn hebben**. Daar zijn **sterke aanwijzingen** voor. Zelfbewustzijn bij dieren betekent dat we **heel goed moeten nadenken over hoe we met ze omgaan**.

Positieve impact

Er zijn ook onderzoekers die **twijfelen** of dieren zelfbewust kunnen zijn. Maar toch moet de Verklaring over Dierlijk Bewustzijn ons helpen **beter met dieren om te gaan**.

2.2 'vragen stellen' – 10 minuten

Geef elke leerling een vragenkaartje.

Vraag de drietallen die samenwerken om vragen bij de tekst op te stellen. Het moeten vragen zijn waarvan het antwoord in de tekst te vinden is.

- De leerlingen schrijven een of twee vragen op de vragenkaartjes. (Ze gebruiken dus een of twee kaartjes.)
- Je haalt de vragenkaartjes op en je selecteert een aantal keren een vraag. Die stel je aan de leerlingen.
- De tweetallen bespreken wat het antwoord op de vraag kan zijn en schrijven dit in hun werkboek. Geef de leerlingen hier even tijd voor.
- Je vraagt een of meer leerlingen naar hun antwoord en bespreekt dit. Waar nodig stel je aanvullende vragen totdat het antwoord goed is. Is het antwoord van de leerling helemaal fout, laat dan een andere leerling de vraag beantwoorden. De leerling die eerder de vraag fout beantwoordde, laat je nu ook het juiste antwoord verwoorden.

Opdracht 3 Bespreken en vastleggen van de nieuwe kennis – 10 minuten

- De drietallen bespreken wat ze uit de tekst geleerd hebben over dieren. Dit schrijven ze op in steekwoorden in hun werkboek.
- Je laat enkele leerlingen vertellen over wat ze besproken hebben binnen hun tweetal.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les is

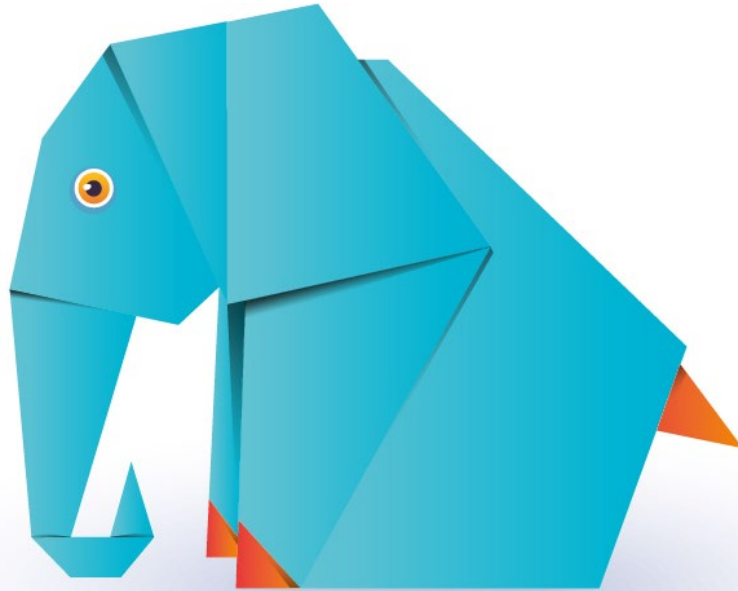
dit in ieder geval het feit dat sommige dieren zeer waarschijnlijk zelfbewustzijn hebben. En dat we hierdoor anders met dieren om moeten gaan.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen. Ze lezen daarin over wat dieren eten en dat dieren zo allemaal eraan meehelpen om alle dieren en planten te laten bestaan. Verder bedenken ze welke informatie uit deze les belangrijk is voor de Dierentuin van de toekomst.

Afzwaaijer

Geef de leerlingen een afzwaaijer mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaijer die je bij deze les vindt passen.

Les 7: Eten of gegeten worden (deel 1)

Onderwerp

Voedselkringloop

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen de tekst actief lezen met behulp van sleutelvragen.
- De leerlingen kunnen bedenken welke informatie uit de les belangrijk is voor de Dierentuin van de toekomst (t.b.v. eindopdracht en kenniswand).

Leesdoel

- De leerlingen weten wat producenten, consumenten en reducenten zijn in een voedselkringloop.

Tekstsoort

Informatief (schoolboektekst)

Woorden

Les 6

gemeen hebben
het zelfbewustzijn
het zintuig
de aanwijzing
kalmeren
publiceren
het vakgebied
ondertekenen
het document
de verklaring
de impact

Deze les

het levende wezen
de samenhang
vormen
de producent
de consument
de reducent
de prooi
het dode materiaal
de bacterie
de schimmel
wegvallen

Les 8

de voedselpiramide
de natuurlijke vijand
omheind
het verblijf

Leesboek

- Zoek tijdens deze les een moment om bladzijde 103 tot en met 119 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Verder lezen

schooltv.nl/video-item/nieuws-uit-de-natuur-kringloop-in-het-bos (Speel af vanaf 05:46 tot 15:15)

schooltv.nl/video-item/de-voedselketen-eten-of-gegeten-worden (01:36)

schooltv.nl/video-item/het-voedselweb-van-de-oceaan-van-plankton-tot-haaien-en-orkas (02:21)

Tip

Vraag na het kijken van het filmpje over het voedselweb van de oceaan: Wat is het verschil tussen een voedselweb en een voedselkringloop?

Werkwijze

Voorkennis

Haal de voorkennis van de leerlingen op. Wat weten de leerlingen over de voedselkringloop? Kunnen ze voorbeelden geven van welk dier welk ander dier opeet?

Leg ook een link met de vorige les (les 6, tekst 3 *Hebben dieren zelfbewustzijn*): als dieren zelfbewustzijn hebben, wat betekent dat dan voor de voedselkringloop? (Voorbeeldantwoord: Dan is het extra erg voor een dier om opgegeten te worden door een ander dier.)

Leesboek

Lees de tekst over het leesboek met de leerlingen en bespreek de vraag die erbij staat. Aan het einde van les 8 wordt teruggekomen op deze vraag. Bespreek vervolgens het uitlegblokje 'Deze les'.

Opdracht 1 Actief lezen met sleutelvragen

Introduceer het onderwerp van de tekst klassikaal. Bespreek het lesdoel en laat de leerlingen een leesdoel opschrijven. Model de inleiding. Laat de leerlingen hierna de tekst actief lezen aan de hand van de sleutelvragen. De sleutelvragen kunnen ze mondeling bespreken of ze schrijven de antwoorden in het werkboek. Bespreek de sleutelvragen waar veel leerlingen moeite mee hadden.

Opdracht 2 Wat neem ik mee?

De leerlingen werken in drietallen. Ze bedenken welke informatie uit deze les belangrijk is voor de Dierentuin van de toekomst. Ze noteren de informatie.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: dan gaan ze dierenpaspoorten maken. Daarvoor gaan ze in verschillende bronnen informatie zoeken over dieren.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Modeltekst

*Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Ik kijk eerst naar de titel: **Eten of gegeten worden**. Hm, waar zou dat over gaan? Je eet zelf, of je wordt opgegeten. Zo gaat dat denk ik in de dierenwereld. Het ene dier is voedsel voor het andere dier. Een leeuw eet bijvoorbeeld een gazelle. Ik ga de inleiding lezen. **In de dierentuin krijgen de dieren te eten van verzorgers**. Ja, dat klopt. Er zijn soms vaste tijden waarop de dieren gevoerd worden en dan kun je als bezoekers kijken hoe de dieren eten krijgen. **Maar in de natuur moeten planten en dieren voor hun eigen voedsel zorgen**. Dat is logisch, ja. Er lopen geen dierenverzorgers met eten rond in de natuur. Dieren moet zelf voor hun eten zorgen. Planten ook,*

staat er. Wat eten planten dan? Ik dacht dat die vooral water dronken. Ik ben benieuwd hoe dat zit. Ik lees verder. **Dit betekent ook dat het ene dier voedsel kan zijn voor het andere. Het is dus eten of gegeten worden...** Dat begrijp ik. Het lijkt me niet fijn om een prooi te zijn van een ander dier. Zijn er dieren die helemaal geen vijanden hebben? Die dus geen prooi zijn van een ander dier? En zal een leeuw een krokodil opeten of andersom? Over deze vraag hebben we aan het begin van de les nagedacht. Ik ben benieuwd wat de tekst me erover gaat vertellen!

Leg uit wat je gedaan hebt. Je hebt de inleiding actief gelezen, jezelf vragen gesteld om diep in de tekst te duiken en je eigen kennis ingebracht en die vergeleken met de informatie uit de tekst. Vraag nu een leerling een volgend stukje tekst hardop denkend te lezen en dit ook te doen.

Let op: Bij elke sleutelvraag zijn er hulpvragen of aanwijzingen. Gebruik deze alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig. Als bijvoorbeeld onbekende woorden al besproken zijn tijdens het hardop denkend lezen, dan is het niet nodig om dit woord nogmaals te bevragen.

Sleutelvragen	Hulpvragen
<p>Inleiding</p> <p>1. Over welk verschil tussen de dierentuin en de natuur gaat het?</p>	<p>1a: Lees regel 1 en 2. Let op het woord Maar in regel 1. Dit woord geeft een tegenstelling aan.</p> <p>1b: Wat wordt bedoeld met 'Eten of gegeten worden'? Merken de dieren die in de dierentuin werken daar iets van?</p>
<p>Overleven</p> <p>2. Waarom hebben schimmels, planten en dieren elkaar nodig?</p> <p>3. Welke drie taken of rollen zijn er in de voedselkringloop?</p>	<p>2a: Lees regel 6 en 7. Let op het woord Daarom in regel 7. Dit woord geeft een conclusie aan; er wordt uitgelegd waarom iets zo is of waarom iets gebeurt. In het stukje ervoor lees je de reden. Lees dus een stukje terug.</p> <p>2b: Wat betekent overleven in regel 8?</p> <p>3a: Kijk in regel 10 en kijk naar de afbeelding bij de tekst.</p>
<p>Makers</p> <p>4. Waarom worden planten 'makers' genoemd?</p> <p>5. Welk woord wordt ook gebruikt als naam voor de rol van planten in de voedselkringloop?</p>	<p>4a: Let op het woord namelijk in regel 12. Dit woord geeft aan dat er een verklaring wordt gegeven van waarom iets zo is.</p> <p>5a: Kijk in de laatste zin van het stukje. Wat lees je daar?</p>

<p>Eters</p> <p>6. Welke drie soorten eters zijn er in de voedselkringloop? Noem bij elke soort ook het andere, 'moeilijkere' woord dat voor deze soort eter wordt gebruikt.</p> <p>7. Welk woord wordt ook gebruikt als naam voor de rol van eters in de voedselkringloop?</p>	<p>6a: Lees regel 18 en 19. Hier worden de drie soorten eters al genoemd en van een van de soorten lees je ook hoe ze ook wel worden genoemd.</p> <p>6b: Let op de woorden Dan in regel 27 en Tot slot in regel 36. Deze woorden geven een opsomming aan. In de stukjes die je in de regels na deze woorden leest, lees je informatie over de andere twee soorten die er ook bij horen.</p> <p>7a: Waarnaar verwijst het in regel 19?</p>
<p>Opruimers</p> <p>8. Welk woord wordt ook gebruikt als naam voor de rol van opruimers in de voedselkringloop?</p> <p>9. Waarom worden bacteriën, insecten en schimmels 'de opruimers' genoemd? En waarom zijn ze belangrijk in de voedselkringloop?</p>	<p>8a: Kijk in regel 42. Wie of wat wordt bedoeld met ze?</p> <p>9a: Wat doen de opruimers? Lees regel 43 tot en met 48 nog eens. Welke informatie lees je hier?</p> <p>9b: Kijk nog eens naar de afbeelding van de voedselkringloop die bij de tekst staat. Lees naar de namen van de rollen en let op de pijlen die door blijven gaan.</p>
<p>Verskillende kringlopen</p> <p>10. Hoe kan het dat er verschillende kringlopen zijn in de natuur?</p>	<p>10a: Lees regel 51 en 52 nog eens.</p> <p>10b: Is de voedselkringloop van vissen hetzelfde als van bijvoorbeeld vogels? Waarom? Gebruik je eigen kennis.</p>
<p>Na het lezen</p> <p>11. Wat denk jij: Is in een dierentuin de voedselkringloop precies hetzelfde als in de natuur, of niet? Waarom?</p>	

Antwoorden

Opdracht 1: Sleutelvragen

Sleutelvragen	Antwoorden
<p>Inleiding</p> <p>1. Over welk verschil tussen de dierentuin en de natuur gaat het?</p>	<p>1. Over het verschil in hoe de dieren aan hun eten komen. In de dierentuin krijgen de dieren eten van de verzorgers en in de natuur moeten ze voor hun eigen voedsel zorgen. En in de natuur kunnen de dieren zelf ook worden opgeeten.</p>
<p>Overleven</p> <p>2. Waarom hebben schimmels, planten en dieren elkaar nodig?</p> <p>3. Welke drie taken of rollen zijn er in de voedselkringloop?</p>	<p>2. Ze hebben elkaar nodig om te kunnen groeien en om te kunnen overleven.</p> <p>3. maker (producent), eter (consument) en opruimer (reducent)</p>
<p>Makers</p> <p>4. Waarom worden planten 'makers' genoemd?</p> <p>5. Welk woord wordt ook gebruikt als naam voor de rol van planten in de voedselkringloop?</p>	<p>4. Ze worden makers genoemd omdat ze hun eigen voedsel maken. Ze hebben geen andere levende wezens nodig om te groeien en te overleven.</p> <p>5. producenten</p>
<p>Eters</p> <p>6. Welke drie soorten eters zijn er in de voedselkringloop? Noem bij elke soort ook het andere, 'moeilijkere' woord dat voor deze soort eter wordt gebruikt.</p> <p>7. Welk woord wordt ook gebruikt als naam voor de rol van eters in de voedselkringloop?</p>	<p>6. planteneters/herbivoren, vleeseters/carnivoren, alleseters/omnivoren</p> <p>7. consumenten</p>

<p>Opruimers</p> <p>8. Welk woord wordt ook gebruikt als naam voor de rol van opruimers in de voedselkringloop?</p> <p>9. Waarom worden bacteriën, insecten en schimmels 'de opruimers' genoemd? En waarom zijn ze belangrijk in de voedselkringloop?</p>	<p>8. reducenten</p> <p>9. Ze worden opruimers genoemd, omdat ze dode dieren en planten opruimen door er hele kleine stukjes van te maken totdat er mineralen overblijven. Deze mineralen zijn weer voedingsstoffen voor planten, voor de makers dus. Als de makers niet kunnen groeien, is er geen voedsel voor de planteneters en de alleseter. En als er die er niet zijn, is er geen voedsel voor de vleeseters en de alleseters. De opruimers zijn daarom heel belangrijk voor de kringloop, want anders stopt de kringloop op een gegeven moment.</p>
<p>Verschillende kringlopen</p> <p>10. Hoe kan het dat er verschillende kringlopen zijn in de natuur?</p>	<p>10. Niet overal groeien dezelfde planten en leven dezelfde dieren. En dieren eten niet allemaal hetzelfde, dus dat maakt dat er verschillende kringlopen zijn.</p>
<p>Na het lezen</p> <p>11. Wat denk jij: Is in een dierentuin de voedselkringloop precies hetzelfde als in de natuur, of niet? Waarom? <i>Eigen antwoord</i></p>	

Les 8: Eten of gegeten worden (deel 2)

Onderwerp

Voedselkringloop

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen een dierenpaspoort maken over een dierentuindier naar keuze.
- De leerlingen kunnen online naar informatie zoeken en passende informatie selecteren.
- De leerlingen kunnen dierenraadsels bedenken.

Leesdoel

De leerlingen kunnen de juiste informatie uit de tekst selecteren om hun dierenpaspoort te vullen.

Tekstsoort

Informatieve tekst / website

Woorden

Les 7

het levende wezen
de samenhang
vormen
de producent
de consument
de reductent
de prooi
het dode materiaal
de bacterie
de schimmel
wegvallen

Deze les

de voedselpiramide
de natuurlijke vijand
omheind
het verblijf

Les 9

te midden van
voorkomen
de leefomgeving
de voorkeur
bedreigen
de nis
zich uitstrekken over
vertoeven
de savanne
langwerpig
verrijken
het verblijf
in opkomst zijn

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om bladzijde 120 tot en met 132 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Terugblik

Zorg ervoor dat de leerlingen de tekst in het kader nog niet lezen!

Laat de leerlingen hun antwoord op de vraag die ze aan het begin van les 7 hebben beantwoord eerst in tweetallen met elkaar bespreken. Inventariseer hierna de antwoorden van de leerlingen en houd de stand bij. Wie denkt dat de leeuw de krokodil zal opeten en wie denkt dat de krokodil de leeuw zal

opeten? Lees dan gezamenlijk de tekst in het kader. Het antwoord is eigenlijk niet helemaal duidelijk... Laat de leerlingen nadenken over de vraag of en hoe je uitsluitel zou kunnen krijgen over deze vraag. Bespreek vervolgens het uitlegblokje 'Deze les'.

Opdracht 1 Een dierenpaspoort maken

De leerlingen maken, individueel of in tweetallen, een dierenpaspoort voor een dier dat in hun dierentuin van de toekomst te zien zal zijn. Op internet (in het leerlingmateriaal staan tips voor websites) zoeken ze informatie over een dierentuindier naar keuze. Op het paspoort noteren ze wat voor diersoort het is. Later in dit kennisthema lezen de leerlingen hier meer over. Het is voor dit moment voldoende als de leerlingen op basis van de informatie die ze online vinden noteren wat voor diersoort het is. Later kunnen ze dit onderdeel in het paspoort aanvullen of verbeteren.

Bij het paspoort maken de leerlingen ook een tekening van het dier. Je kunt er ook voor kiezen om de leerlingen een foto te laten zoeken en die uitprinten.

Opdracht 2 Paspoortcontrole

De leerlingen wisselen hun dierenpaspoort uit met een klasgenoot of een ander duo. Ze controleren elkaars paspoorten en geven aan wat er goed is en wat er eventueel nog beter kan.

Inventariseer van welke dieren een paspoort is gemaakt. Waarom hebben de leerlingen voor deze dieren gekozen? Is er veel variatie in de dieren?

Bespreek ook hoe het zoeken van informatie op internet is verlopen.

Opdracht 3: Raden maar!

De leerlingen bedenken een raadsel bij een dierentuindier. Hierna vertellen ze hun raadsel aan een ander. Verzamel na de les de bedachte raadsels, bijvoorbeeld door de raadsels op een apart blaadje te laten schrijven. Trek op een tussendoor-momentje een van de raadsels (als een lootje) en lees het raadsel voor aan de groep. Of organiseer een soort quiz met de dierenraadsels.

Opdracht 4: Nog even lachen!

Deze opdracht is een luchtige afsluiting van de les. Je kunt de leerlingen die dat leuk vinden een dierenmop voor de klas laten vertellen.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen.

Maak op de kenniswand zichtbaar van welke dieren in deze les een dierenpaspoort is gemaakt. Koppel dit eventueel aan een wereldkaart: in welke landen/delen van de wereld leven de dieren oorspronkelijk? Voeg ook toe wat de diernamen zijn in andere talen; in de taal van het land waar het dier voorkomt, maar ook in de verschillende thuistalen van de leerlingen.

Vooruitkijken

Vertel de leerlingen dat ze in de volgende les gaan lezen over de habitat van dieren, oftewel: de plek die geschikt is voor dieren om er te wonen. Ze kunnen dan ook verder werken aan hun dierenpaspoort en het paspoort aanvullen.

Afzwaaijer

Geef de leerlingen een afzwaaijer mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaijer die je bij deze les vindt passen.

Les 9: Waar wil ik wonen?

Onderwerp

Waar willen dieren wonen? Het moet een omgeving zijn waar alles passend is: klimaat, voedsel, veiligheid enzovoort.

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen de tekst actief lezen en aantekeningen maken.
- De leerlingen kunnen benoemen wat een geschikte habitat is voor een zelfgekozen dier.
- De leerlingen kunnen de gevonden informatie uitwerken in het dierenpaspoort.

Leesdoelen

- De leerlingen weten dat elk dier een eigen leefomgeving (habitat) nodig heeft die past bij zijn behoeften aan veiligheid, voedsel, soortgenoten en klimaat, en dat moderne dierentuinen proberen die natuurlijke leefomgeving zoveel mogelijk na te bootsen.

Woorden

Les 8

de voedselpiramide
de natuurlijke vijand
omheind
het verblijf

Deze les

te midden van
voorkomen
de leefomgeving
de voorkeur
bedreigen
de nis
zich uitstrekken over
vertoeven
de savanne
langwerpig
verrijken
het verblijf
in opkomst zijn

Les 10

herhalen woorden les
1 tot en met 9

Leesboek

- Zoek tijdens deze les een moment om bladzijde 133 tot en met 151 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Vooraf

- Leerlingen moeten online informatie op kunnen zoeken (laptop, Chromebook, tablet).
- Leerlingen moeten beschikken over een schrift of los blaadje.

Vaststellen van het leesdoel

Vertel de leerlingen dat ze vandaag gaan lezen over waar dieren het beste kunnen wonen en wat dat voor een dierentuin betekent. Een vis bijvoorbeeld, die kan alleen leven in zee, niet in een bos. En bij een panda is dat net omgekeerd.

Opdracht 1: Voorkennis activeren

De leerlingen werken in tweetallen. Laat hen weer het dierenpaspoort uit les 8 voor zich nemen, en bespreken:

- wat ze nog meer kunnen antwoorden bij het onderdeel **Belangrijk voor dit dier als het in een dierentuin woont**;
- wat ze nog meer willen weten om deze informatie nog aan te vullen.

Deze informatie noteren ze voorlopig in een schrift of op een blaadje.

Woordenschat

Besprek de betekenis van een aantal woorden die in de tekst voorkomen. Je kunt ze een zin geven waaruit ze de betekenis kunnen halen.

Woord	Voorbeeld met context	betekenis
de nis	In de muur van mijn huis, aan de buitenkant, zat een nis . Net groot genoeg voor een vogel om daar een nestje in te bouwen.	een plekje (uitsparing) in een muur waar je bijvoorbeeld iets in kunt zetten
de savanne	Leeuwen, olifanten, giraffes leven vaak op de savanne . Daar bewegen ze de hele dag door het gras en tussen bomen. Ze hebben daar de ruimte.	grote grasvlakte met hier en daar bomen, vooral in Afrika en Zuid-Amerika
het verblijf	De olifanten hebben een nieuw verblijf gekregen. Het is ruimer dan het vorige en er is ook veel meer licht.	de plaats waar je verblijft, waar je tijdelijk of langere tijd woont
in opkomst zijn	De sport rugby is in Nederland in opkomst , want er zijn steeds meer rugbyspelers.	groeien, er komen er meer
verrijken	Ik ben meer boeken gaan lezen en daarmee heb ik mijn leven echt verrijkt .	iets veranderen zodat het beter wordt, je er meer mee kunt doen en het meer waarde krijgt

Opdracht 2: Actief lezen

- Verwijs naar de eindopdracht waarbij leerlingen een voorbeeld kunnen uitwerken van een geschikte habitat voor een dier.
- Laat leerlingen in drietallen de tekst lezen, elk tekstdeel bespreken en daarbij aantekeningen maken.
- Na het lezen bespreken de groepjes van drie (3 minuten) of ze hun leesdoel bereikt hebben. (Weten ze nu waar dieren het beste kunnen wonen?)
- Laat enkele leerlingen vertellen over wat ze nu weten over habitat.

Afhankelijk van wat de leerlingen vertellen stel je aanvullende vragen:

Wat is belangrijk voor een goede habitat?	Het moet veilig zijn, dieren moeten aan voedsel kunnen komen en goed om kunnen gaan met soortgenoten en andere dieren.
Waar kunnen dieren in verschillen?	Sommige dieren willen hoog in een boom zitten, andere juist laag. Sommige dieren kunnen alleen in een warm klimaat leven. Sommige dieren zoeken een ruimte waar het stil en rustig is.
Wat betekent de habitat voor dierentuinen?	De omgeving moet lijken op de omgeving waar die dieren in het wild leven.
Wat kan dat voor gevolg hebben?	Dat dierentuinen de habitat van de dieren moeten aanpassen om hun leven te verrijken.
Heb je voorbeelden?	Dieren moeten bijvoorbeeld kunnen stoeien, zelf op zoek gaan naar hun eten en samen met andere dieren leven.

Opdracht 3: Dierenpaspoort

De leerlingen zoeken samen met hun schoudermaatje informatie over de habitat van het dier waar ze bij de voorbereiding over gesproken hebben. Vragen die ze daarover moeten beantwoorden zijn:

- In een bos of een open ruimte?
- Druk of rustig?
- In wat voor klimaat?
- Met wat voor dieren kunnen ze samenleven?

De gevonden informatie noteren ze door het dierenpaspoort uit les 7 verder in te vullen.

Kenniswand

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen en denk aan de habitat waarin bijvoorbeeld voedsel en klimaat van belang zijn, maar ook veiligheid en leven in bossen of juist op savannes.

Vooruitkijken

Besprek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: ze bedenken wat ze allemaal al weten over 'de dierentuin van de toekomst' en over wat ze nog meer wilt weten. Ook doen ze een aantal verschillende oefeningen en spellen die bij het thema passen.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Les 10: Wat weet ik al en wat wil ik nog meer weten?

Onderwerp

Wat weten de leerlingen al en wat willen ze nog meer te weten komen?

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen bedenken welke informatie nog nodig is voor hun eindopdracht.
- De leerlingen kunnen verschillende bronnen gebruiken om een antwoord op hun vragen te vinden.
- De leerlingen kunnen een rebus invullen en maken.
- De leerlingen kunnen reflecteren op de taak of taken die ze deze les uitgevoerd hebben.

Leesdoel

De leerlingen breiden kennis over het onderwerp verder uit door te zoeken naar antwoorden op eigen vragen.

Tekstsoort

diverse soorten teksten, waaronder eventueel webteksten

Woorden

Les 1

fokken
de vergunning
het dierenwelzijn
als puntje bij
paaltje komt
in gevangenschap
afmaken
het verblijf
keuren
afdanken

Les 2

de wet
het eigendom
recht hebben op
het is verboden
het welzijn
registreren
fokken
de afwijking
van nature
informereren

Les 3

reageren
voorafgaand aan
ideaal

Les 4

afschaffen
het nut
de deskundige
het territorium
de functie
educatief
afdanken
de bedreigde diersoort
het fokprogramma
de habitat
virtueel
het argument

Les 5

het debat
overtuigen
jureren
observeren

Les 6

gemeen hebben
het zelfbewustzijn
het zintuig
de aanwijzing
kalmeren
publiceren
het vakgebied
ondertekenen
het document
de verklaring
de impact

Les 7

het levende wezen
de samenhang
vormen
de producent
de consument
de reductent
de prooi
het dode materiaal
de bacterie
de schimmel
wegvallen

Les 8

de voedselpiramide
de natuurlijke vijand
omheind
het verblijf

Les 9

te midden van
voorkomen
de leefomgeving
de voorkeur
bedreigen
de nis
zich uitstrekken over
vertoeven
de savanne
langwerpig
verrijken

in opkomst
zijn

Leesboek

- Zoek tijdens deze les een moment om bladzijde 152 tot en met 158 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*. Als het niet bij alle lessen is gelukt om voor te lezen, dan is er tijdens deze les ruimte om dat in te halen. Het is aan te raden om aan het eind van deze les het boek tot en met bladzijde 158 voorgelezen te hebben.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Bronnen om te gebruiken bij Keuzeopdracht 1

- Teksten en bronnen uit eerdere lessen.
- Zoek eventueel nog nieuwe bronnen met de leerlingen voor de eigen vragen. Let daarbij op de betrouwbaarheid van de bron.

Werkwijze

Vooraf

Deze les kun je naar eigen inzicht invullen:

- Je kunt in deze les het leesboek *Help we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs* verder voorlezen. Belangrijk is dat aan het eind van deze week het boek tot en met bladzijde 158 voorgelezen is.
- De leerlingen kunnen in deze les ook verder met het beantwoorden van de eigen vragen en het zoeken naar informatie die ze kunnen gebruiken bij de eindopdracht.
- Ook kunnen de leerlingen in deze les woorden herhalen die tot nu toe in de lessen aangeboden zijn.

Starter

Deze opdracht kun je gebruiken als begintaak. De leerlingen kunnen deze opdracht zelfstandig doen zonder verdere instructie. Bespreek kort de antwoorden (zie achteraan deze handleiding). Daarna kun je direct starten met je les.

Voorkennis

Bekijk de kenniswand met de leerlingen. Bespreek wat ze in de afgelopen lessen allemaal te weten zijn gekomen, wat ze al verzameld hebben voor de eindopdracht en welke woorden ze daarbij geleerd hebben. Wijs ook op de eigen vragen die ze eventueel nog hebben. Kies samen met de leerlingen waar ze in deze les aan gaan werken.

Keuzeopdracht 1 Aan de slag met de eigen vragen en de eindopdracht

Licht de opdracht toe. De leerlingen werken in drietallen. Ze noteren eerst enkele eigen vragen die ze willen beantwoorden. Vervolgens geven ze aan welke informatie ze nog nodig hebben voor de eindopdracht.

Inventariseer samen met de leerlingen welke informatie ze waar zouden kunnen gaan zoeken. Voor het beantwoorden van de eigen vragen en voor het zoeken naar informatie voor de eindopdracht kunnen de leerlingen gebruikmaken van verschillende bronnen. Zie ook de materialen die genoemd staan bij 'Bronnen om te gebruiken bij Keuzeopdracht 1'. Denk bijvoorbeeld aan de teksten die ze gelezen hebben en de extra teksten die in de verschillende lessen genoemd zijn. Je kunt de leerlingen ook op weg helpen

om zelf op internet te gaan zoeken. Bespreek dan met elkaar welke zoektermen handig zijn en begeleid de leerlingen die dat nodig hebben, daarbij.

Keuzeopdracht 2 Woordenschatpuzzel: een rebus

De leerlingen werken in drietallen. Licht de opdracht toe. De leerlingen lossen de rebus op en maken zelf nog een rebus.

Keuzeopdracht 3 Bingo

Laat de leerlingen 20 van de doelwoorden van dit thema in de vakjes schrijven. Ze mogen zelf bepalen waar de woorden komen te staan en welke woorden ze weglaten.

Spelen:

Kies een doelwoord uit en lees daarvan de definitie voor. Noem dus niet het woord zelf; de leerlingen moeten zelf bedenken om welk woord het gaat.

Als de leerlingen dat woord op hun bingovel hebben staan, mogen zij het afkruisen. Lees zo steeds een nieuwe woordomschrijving voor, totdat iemand 'bingo' heeft. Je hebt bingo als je vier woorden horizontaal op een rij hebt aangekruist. Bij ronde 2 heb je pas bingo als je alle vakjes hebt aangekruist. Eventueel kun je nog een tussenronde doen waarbij je bingo hebt als je vijf vakjes verticaal hebt aangekruist.

Reflectie

Laat de leerlingen in groepjes reflecteren op de taak of taken die ze in deze les uitgevoerd hebben. Geef elk groepje een dobbelsteen.

Eventueel kun je daarna nog klassikaal evalueren en nog wat extra vragen stellen. Hoe ging bijvoorbeeld het beantwoorden van de eigen vragen en het zoeken naar meer informatie voor de eindopdracht? Is het gelukt om meer vragen te beantwoorden? Hoe ging het zoeken naar informatie in de extra teksten? Op grond waarvan besloten ze zo'n tekst wel of niet te lezen? En lukte het online zoeken naar goede informatie? Konden ze goede zoektermen bedenken? Bespreek wat er goed ging en wat nog moeilijk was.

Vraag ook hoe het herhalen van de woorden ging. Welke woorden vinden ze moeilijk om te onthouden? Hebben ze een favoriet woord dat ze goed vinden passen bij het thema?

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk nu nogmaals met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: ze lezen dan over hoe biologen diersoorten indelen. Ook gaan ze zelf een beschrijving maken van een dier en raden welk dier een ander beschreven heeft.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Antwoorden

Starter

grot	sterrenbeeld	pasgeboren dier	jong
koning der dieren	niet oud	leeg van binnen	hol
kind	verblijf van een dier	vechten als een	leeuw

Opdracht 2: Woordenschatpuzzel: een rebus

Oplossing rebus: Als de kat van huis is, dansen de muizen op tafel.

Betekenis: Als er geen toezicht is, dus als er niemand is om te kijken of iedereen zich aan de regels houdt, dan gaan mensen vaak dingen doen die eigenlijk niet mogen. Zoals met elkaar gaan kletsen zodra de juf of meester even de klas uitloopt.

Les 11: Wel of geen wervelkolom (deel 1)

Onderwerp

De indeling van dieren door biologen in gewervelde en ongewervelde dieren

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen de tekst actief lezen met behulp van sleutelvragen.
- De leerlingen kunnen een dier beschrijven en daarvoor de informatie uit tekst 6 gebruiken.
- De leerlingen kunnen hun mening geven over de weetjes in de tekst.
- De leerlingen kunnen dieren in groepen indelen op basis van hun bouw.

Leesdoel

De leerlingen weten het verschil tussen gewervelde en ongewervelde dieren en subgroepen daarbinnen.

Tekstsoort

Informatief (schoolboektekst)

Tekststructuur

Beschrijving

Woorden

Les 9

te midden van
voorkomen
de leefomgeving
de voorkeur
bedreigen
de nis
zich uitstrekken over
vertoeven
de savanne
langwerpig
verrijken
in opkomst zijn

Les 10

herhaling woorden
les 1 tot en met 9

Deze les

de wervelkolom
gewerveld
ongewerveld
inwendig
het kenmerk
de eigenschap
onderscheiden

Les 12

het boomdiagram
ordenen
overzichtelijk

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om bladzijde 163 tot en met 174 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Verder lezen en kijken

- <https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/gewervelde-dieren-zacht-van-buiten-hard-van-binnen>
- <https://rangers.wwf.nl/dieren/ongewervelde-dieren>
- Filmpje van SchoolTV Suriname over sorteren in het dierenrijk:
<https://www.youtube.com/watch?v=qmoGDEVijzA> (10:17)
- Kort filmpje over gewervelde en ongewervelde dieren:
https://www.youtube.com/watch?v=XsCnN_Vpi_A (01:59)

Werkwijze

Voorkennis

Haal de voorkennis van de leerlingen op. Wat weten de leerlingen over de indeling van dieren in groepen? Kunnen ze een paar groepen noemen? Bijvoorbeeld zoogdieren en vogels.

Leg ook een link met de vorige les.

Opdracht 1 Actief lezen met sleutelvragen

1. Introduceer het onderwerp van de tekst klassikaal. Bespreek met de leerlingen wat een wervelkolom is en laat ze hun eigen rugwervels voelen. Laat de leerlingen vervolgens in groepjes van drie bespreken welke van de volgende dieren uit het leesboek een wervelkolom hebben:
de krokodil, de chimpansee, de slang, de vlinder, de giraf, het stokstaartje, de flamingo, de pinguïn, de olifant, de okapi, de zeehond, de vis, de kever.
2. Lees de uitleg over de tekststructuur Beschrijving. Bespreek het leesdoel en model de inleiding. Laat de leerlingen hierna de tekst actief lezen aan de hand van de sleutelvragen. De sleutelvragen kunnen ze mondeling bespreken of ze schrijven de antwoorden in het werkboek. Bespreek de sleutelvragen waar veel leerlingen moeite mee hadden.

Opdracht 2 Een dier beschrijven

De leerlingen werken in drietallen.

1. Eerst kiest iedere leerling voor zichzelf een dier uit om te beschrijven. Ze kunnen hiervoor kiezen uit een aantal dieren uit het leesboek. Ze zeggen niet welk dier ze gekozen hebben.
2. De leerlingen beschrijven hun dier en gebruiken hierbij de uitleg over hoe je een beschrijving maakt. Wijs de leerlingen erop dat ze in hun beschrijving niet moeten zeggen om welk dier het gaat, want dat moeten de andere leerlingen straks raden. Voor hun beschrijving kunnen ze de informatie in tekst 6 gebruiken: *Wel of geen wervelkolom? Hoe biologen dieren indelen.* In het werkboek staat een schrijfkader voor de beschrijving.
3. In drietallen beschrijven de leerlingen om de beurt hun dier. De andere leerlingen raden om welk dier het gaat.
4. Laat eventueel een aantal leerlingen hun dier voor de klas beschrijven en bespreek de oefening na.

Opdracht 3 Reflectie

Laat de leerlingen reflecteren op wat ze een leuk of interessant weetje vonden in deze les. Bespreek dit met de leerlingen.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les gaat het bijvoorbeeld om beschrijvingen van dieren en interessante of leuke weetjes.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: dan gaan ze dieren indelen in een speciaal soort schema: een boomdiagram.

Afzwaaijer

Geef de leerlingen een afzwaaijer mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaijer die je bij deze les vindt passen.

Modeltekst

*Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Ik kijk eerst naar de titel: **Wel of geen wervelkolom? Hoe biologen diersoorten indelen.** Hm... wel of geen wervelkolom. Wij hebben wel een wervelkolom. Dat zijn de botjes die je kunt voelen op je rug en in je nek. Die botjes zijn wervels en alle wervels samen zijn je wervelkolom. Het wordt ook wel ruggengraat genoemd. Biologen kijken dus of dieren een wervelkolom hebben of niet en zo delen ze diersoorten in. Welke dieren hebben dan geen wervelkolom? Een kwal misschien of een regenworm? En waarom delen biologen diersoorten in? Ik lees de inleiding.*

***Er zijn heel veel verschillende dieren.** Ja, denk maar aan honden, katten, haaien, ooievaars. En zo kan ik nog wel even doorgaan... **Al die dieren behoren tot een bepaalde diersoort.** Aha, ik weet wel dat honden en katten zoogdieren zijn. Maar verder? **Om het wat overzichtelijker te maken, delen biologen diersoorten in groepen in.** Hm, door diersoorten in groepen in te delen wordt het dus overzichtelijker. Ja, dat kan ik me wel voorstellen. **Dat kunnen ze op verschillende manieren doen.** Biologen kunnen diersoorten dus op verschillende manieren in groepen indelen. Een van die manieren heeft dan denk ik met de wervelkolom te maken. Ik lees verder. **Een manier om dieren in te delen, is door te kijken naar de bouw van dieren, naar hun skelet. Biologen kijken dan of een dier een wervelkolom heeft of niet.** Ja, dat zei ik net. Biologen kijken dus naar de bouw van een dier, naar het skelet. En dan kijken ze of een dier wel of geen wervelkolom heeft. **En zo delen ze de dieren in twee groepen in: gewervelde dieren en ongewervelde dieren.** Aha, er zijn dus twee groepen: gewervelde dieren, die dieren hebben een wervelkolom, en ongewervelde dieren, dus dieren zonder wervelkolom. Zou dat alles zijn? Ik ben benieuwd wat ik nog meer ga lezen in de tekst.*

Leg uit wat je gedaan hebt. Je hebt de inleiding actief gelezen, jezelf vragen gesteld om diep in de tekst te duiken en je eigen kennis ingebracht en die vergeleken met de informatie uit de tekst. Vraag nu een leerling een volgend stukje tekst hardop denkend te lezen en dit ook te doen.

Let op: Bij elke sleutelvraag zijn er hulpvragen of aanwijzingen. Gebruik deze alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig. Als bijvoorbeeld onbekende woorden al besproken zijn tijdens het hardop denkend lezen, dan is het niet nodig om dit woord nogmaals te bevragen.

Sleutelvragen	Hulpvragen
<p>Inleiding</p> <p>1. Noem een kenmerk van dieren waar biologen naar kunnen kijken om diersoorten verder in te delen.</p>	<p>1a: Welke manier om dieren in te delen wordt in de inleiding uitgelegd?</p> <p>1b: Wat lees je in de titel van de tekst?</p>
<p>Eerste stukje tekst onder inleiding</p> <p>2. Wat is het belangrijkste verschil tussen gewervelde dieren en ongewervelde dieren?</p>	<p>2a: Wat wordt er in dit stukje gezegd over een inwendig skelet?</p>
<p>Tweede stukje tekst onder de inleiding</p> <p>3. Wat hebben spinnen, slakken en kreeften met elkaar gemeen?</p>	<p>3a: Onder welke groep vallen deze dieren?</p> <p>3b: Welk kenmerk hebben deze dieren allemaal?</p>
<p>Gewervelde dieren</p> <p>4. Welke gewervelde diersoorten zijn koudbloedig en wat betekent dat?</p>	<p>4a: Van de gewervelde diersoorten zijn (de meeste) vissen, reptielen en amfibieën koudbloedig. Dat betekent dat ze hun eigen lichaamstemperatuur niet kunnen verhogen. Ze hebben de zon nodig om energie te krijgen.</p>
<p>Ongewervelde dieren</p> <p>5. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van insecten?</p>	<p>5a: Wat wordt er gezegd over de bouw van het lijf van insecten?</p>
<p>Na het lezen</p> <p>6. Welke groep dieren is voor biologen makkelijker verder in te delen in kleinere groepen: de groep gewervelde dieren of de groep ongewervelde dieren? Leg je antwoord uit.</p>	

Antwoorden

Opdracht 1: Sleutelvragen

Sleutelvragen	Antwoorden
<p>Inleiding</p> <p>1. Noem een kenmerk van dieren waar biologen naar kunnen kijken om diersoorten verder in te delen.</p>	<p>Biologen kunnen kijken naar de bouw van een dier: heeft het dier wel of geen wervelkolom? Heeft het wel of geen skelet?</p>
<p>Eerste stukje tekst onder inleiding</p> <p>2. Wat is het belangrijkste verschil tussen gewervelde dieren en ongewervelde dieren?</p>	<p>Gewervelde dieren hebben een wervelkolom, een inwendig skelet. Ongewervelde dieren hebben geen inwendig skelet.</p>
<p>Tweede stukje tekst onder de inleiding</p> <p>3. Wat hebben spinnen, slakken en kreeften met elkaar gemeen?</p>	<p>Spinnen, slakken en kreeften hebben allemaal geen inwendig skelet, ze hebben geen wervelkolom.</p>
<p>Gewervelde dieren</p> <p>4. Welke gewervelde diersoorten zijn koudbloedig en wat betekent dat?</p>	<p>Reptielen en amfibieën zijn koudbloedig. Dat betekent dat ze hun lichaamstemperatuur niet zelf kunnen verhogen. Daarvoor hebben ze de zon nodig.</p>
<p>Ongewervelde dieren</p> <p>5. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van insecten?</p>	<p>Insecten hebben een lijf dat uit drie delen bestaat: een kop, een romp en een achterlijf. Insecten hebben zes poten en ze hebben geen wervelkolom.</p>
<p>Na het lezen</p> <p>6. Welke groep dieren is voor biologen makkelijker verder in te delen in kleinere groepen: de groep gewervelde dieren of de groep ongewervelde dieren? Leg je antwoord uit.</p>	<p>De groep gewervelde dieren is gemakkelijker verder in te delen dan de groep ongewervelde dieren, omdat de verschillen binnen de groep ongewervelde dieren heel groot zijn. Bovendien zijn bijna alle diersoorten (97%) ongewervelde dieren. Dat zijn dus heel veel soorten om verder in te delen.</p>

Opdracht 2: Een dier beschrijven

Voorbeeldbeschrijving van een flamingo:

Geef een algemeen idee: Ik ga iets vertellen over een gewerveld / ~~ongewerveld~~ dier. [Zeg de naam van het dier niet!]

Mijn dier behoort tot de kleinere groep: *vogels*

Geef details: Mijn dier heeft veren en holle botten. Hij is vrij groot en heeft een opvallende roze kleur. Die kleur krijgt hij door zijn eten. Hij heeft een sierlijke lange nek. En hij heeft lange, dunne poten. Hij staat vaak op één poot. Mijn dier is warmbloedig.

Gebruik zintuigen: Mijn dier loopt op een grappige manier. Mijn dier maakt grappige geluiden die een beetje klinken als een trompet.

Geef voorbeelden: Met zijn lange poten kan hij makkelijk in het water staan om voedsel te pakken uit het water.

Les 12: Wel of geen wervelkolom (deel 2)

Onderwerp

De indeling van dieren in gewervelde en ongewervelde dieren in een boomdiagram

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen dieren in groepen indelen op basis van hun bouw.
- De leerlingen kunnen een boomdiagram maken over gewervelde en ongewervelde dieren.
- De leerlingen kunnen reflecteren op hun gemaakte werk.

Leesdoel

De leerlingen weten het verschil tussen gewervelde en ongewervelde dieren en subgroepen daarbinnen.

Tekstsoort

Informatief (schoolboektekst)

Sleutelschema

Boomdiagram

Woorden

Les 11

de wervelkolom
gewerveld
ongewerveld
inwendig
het kenmerk
de eigenschap
onderscheiden

Deze les

het boomdiagram
ordenen
overzichtelijk

Les 13

het verblijf
tentoonstellen
de oprichter
een stapje verder gaan
de combinatie
het terrarium
terwijl
de behoefte
beheren
uitbreiden

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om bladzijde 175 tot en met 184 voor te lezen uit het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Verder lezen en kijken

- natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/gewervelde-dieren-zacht-van-buiten-hard-van-binnen
- rangiers.wwf.nl/dieren/ongewervelde-dieren
- Filmpje van SchoolTV Suriname over sorteren in het dierenrijk:
www.youtube.com/watch?v=gmoGDEVijzA (10:17)
- Kort filmpje over gewervelde en ongewervelde dieren:
www.youtube.com/watch?v=XsCnN_Vpi_A (01:59)

Werkwijze

Voorkennis

Haal de voorkennis van de leerlingen op. Wat weten de leerlingen nog uit de vorige les over de indeling van dieren in groepen? Kunnen ze de verschillende groepen noemen?

Vooraf

Laat de leerlingen nadenken over de beweringen en van iedere bewering aangeven of hij waar is of niet. Bespreek de beweringen na.

Opdracht 1 Een boomdiagram maken

De leerlingen hebben bij deze opdracht potloden in verschillende kleuren nodig.

1. Bespreek met de leerlingen wat een boomdiagram is en lees de uitleg.
2. Laat de leerlingen vervolgens in groepjes van drie het boomdiagram invullen in het werkboek of op een los vel papier (kopieer het diagram bijvoorbeeld op A3-formaat. Ze maken daarbij gebruik van de informatie uit tekst 6 (les 11). Vul eventueel eerst een paar subcategorieën van de gewervelde en ongewervelde dieren klassikaal in met de leerlingen.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les gaat het over de dieren die de leerlingen op willen nemen in de dierentuin van de toekomst.

Reflectie

Laat de leerlingen reflecteren op het maken van het boomdiagram in deze les. Bespreek de vragen in het werkboek met de leerlingen.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: dan gaan ze blog lezen van een dierenverzorger DierenPark Amersfoort over *mixed exhibits*. Dat betekent dat verschillende diersoorten bij elkaar in een verblijf zitten.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Antwoorden

Vooraf

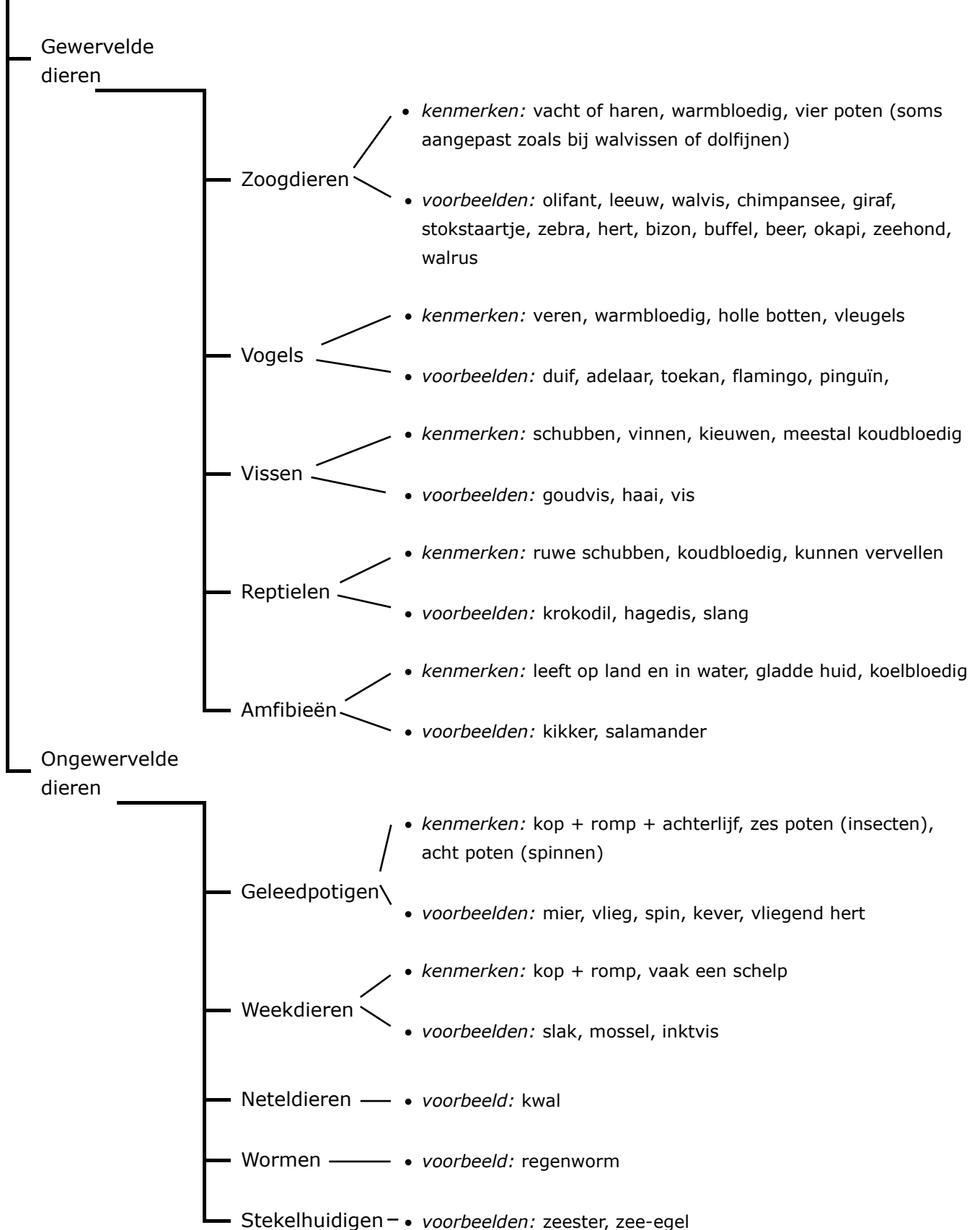
Bewering	Waar of niet waar?
Gewervelde dieren hebben een wervelkolom	waar
Er zijn veel meer ongewervelde diersoorten dan gewervelde diersoorten	waar
Spinnen zijn insecten	niet waar
Insecten hebben zes poten	waar
Een lijf van een insect bestaat uit een kop en een romp	niet waar
De botten van vogels zijn hol	waar

Opdracht 1: Boomdiagram maken

Zie volgende pagina.

Diersoorten

Les 13: Gemengde verblijven (deel 1)

Onderwerp

Mixed exhibits (gemengde verblijven): gebieden waar twee of meer soorten dieren dezelfde ruimte op hetzelfde moment delen

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen de tekst actief lezen met behulp van sleutelvragen.
- De leerlingen kunnen eigen vragen bedenken voor en na het lezen.
- De leerlingen kunnen vragen selecteren die relevant zijn voor de dierentuin van de toekomst (t.b.v. eindopdracht en kenniswand).

Leesdoel

De leerlingen weten dat in moderne dierentuinen verschillende diersoorten soms samen in één verblijf leven (mixed exhibits), wat goed is voor hun welzijn maar ook extra zorg en aandacht vraagt van de dierverzorgers.

Tekstsoort

Blog

Woorden

Les 12

het boomdiagram
ordenen
overzichtelijk

Deze les

tentoonstellen
de oprichter
een stapje verder gaan
de combinatie
het terrarium
terwijl
de behoefte
beheren
uitbreiden

Les 14

combineren

Leesboek

- Zoek tijdens deze les een moment om bladzijde 185 tot en met 200 voor te lezen uit het boek *Help! We hebben een dierentuin – Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Voorkennis

Haal de voorkennis van de leerlingen op. Wat weten de leerlingen al over verblijven voor dieren in dierentuinen? Wat weten ze over het wel of juist niet bij elkaar zetten van verschillende soorten dieren in één verblijf? Leg ook een link met de vorige les.

Opdracht 1 Actief lezen en vragen stellen

Introduceer het onderwerp van de tekst klassikaal. Bespreek de uitleg over de tekstsoort blog. Model de inleiding en bespreek daarbij uitvoerig de titel. Laat de leerlingen ook een leesdoel formuleren en twee vragen stellen die ze hebben voorafgaand aan het lezen van de tekst. Vervolgens lezen de leerlingen de tekst actief en beantwoorden de sleutelvragen. Tot slot stellen ze twee vragen die ze nog hebben na het lezen van de tekst. Bespreek de sleutelvragen waar veel leerlingen moeite mee hadden.

Opdracht 2 Eigen vragen bespreken en selecteren

De leerlingen bespreken hoe ze aan het antwoord kunnen komen op nog onbeantwoorde vragen. Wijs de leerlingen hierbij onder andere op de links naar blogs die zijn opgenomen bij 'Verder lezen'.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand (zie hiervoor ook vraag 2 bij opdracht 2)?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les gaat het om belangrijke informatie rondom gemengde verblijven voor dieren voor de dierentuin van de toekomst.

Vooruitkijken

Bespreek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: dan gaan ze interviewvragen bedenken voor de schrijver van de blog die ze in deze les gelezen hebben. Ook bedenken ze in die les welke dieren in hun eigen dierentuin van de toekomst samen kunnen leven en hoe die leefomgeving eruitziet.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Modeltekst

*Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Ik kijk eerst naar de titel: **Mixed exhibits: interessant én ingewikkeld!** Nou, dat is wel een moeilijke titel. Wat zouden 'mixed exhibits' zijn? Het is in ieder geval een Engelse term. En van 'mixed' heb ik weleens gehoord. Dat betekent volgens mij 'gemengd'. Maar wat 'exhibits' zijn, weet ik niet.*

*Ik ga de inleiding lezen, dan kom ik misschien meer te weten. **Willem Verdonck werkt in DierenPark Amersfoort. Daar is hij Hoofd Dierverzorging. Hij werkt al 25 jaar in deze dierentuin.** Oké, de tekst gaat dus over Willem Verdonck die in DierenPark Amersfoort werkt. En dat doet hij al 25 jaar. Hij zal dus wel heel veel over dieren weten. **Vroeger was hij verzorger van de roofdieren. Maar nu geeft Willem leiding aan alle dierenverzorgers. Ook zorgt hij ervoor dat alle dieren het goed hebben en hij beslist wat daar voor nodig is.** 'Hij' verwijst naar Willem Verdonck. En Willem verzorgde eerst zelf dieren, maar nu zegt hij ook tegen andere dierenverzorgers wat ze moeten doen. En hij regelt allerlei dingen voor dieren, zodat alle dieren het goed hebben. Mooi! **Op de website van DierenPark Amersfoort schrijft hij blogs over zijn werk. En over het leven van de dieren in de dierentuin.** Ooh, wat leuk. We hebben zojuist besproken wat een blog is. Dat is een soort dagboek dat iemand bijhoudt op een website. En Willem schrijft dus blogs over zijn werk in DierenPark Amersfoort en*

de dieren die daar leven. **Zijn blog Mixed exhibits gaat erover dat er in de dierentuin verschillende diersoorten samen in een verblijf leven.** Aha, de tekst die we zo gaan lezen is dus een blog van Willem. Hij heeft een blog geschreven over 'mixed exhibits'. En nu weet is ook meteen wat 'mixed exhibits' zijn. Dat zijn gebieden of verblijven in de dierentuin waar verschillende soorten dieren bij elkaar leven. Dat klinkt interessant! Ik ben benieuwd wat Willem allemaal over deze gemengde verblijven te vertellen heeft.

Leg uit wat je gedaan hebt. Je hebt de inleiding actief gelezen, geprobeerd te achterhalen wat woorden betekenen die je lastig vindt en jezelf vragen gesteld om diep in de tekst te duiken. Ook heb je je eigen kennis ingebracht en die vergeleken met de informatie uit de tekst. Vraag nu een leerling een volgend stukje tekst hardop denkend te lezen en dit ook te doen. Vervolgens lezen de leerlingen de rest van de tekst actief in groepjes.

Let op: Bij elke sleutelvraag zijn er hulpvragen of aanwijzingen. Gebruik deze alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig. Als bijvoorbeeld onbekende woorden al besproken zijn tijdens het hardop denkend lezen, dan is het niet nodig om dit woord nogmaals te bevragen.

Sleutelvragen	Hulpvragen
<p>Inleiding</p> <p>1. Wat lees je in de inleiding over de schrijver van de blog? Vind je het goed of belangrijk om iets over de schrijver te weten voordat je de blog leest? Waarom?</p>	<p>Hulpvraag 1a: Lees regel 1 tot en met 5 nog eens. Naar wie verwijst Hij steeds?</p> <p>Hulpvraag 1b: Hoe lang werkt Willem al in de dierentuin in Amersfoort? Zou hij dan veel weten over het onderwerp, denk je?</p>
<p>Stukje geschiedenis</p> <p>2. Wat is een belangrijk verschil tussen de dierentuinen van vroeger en de dierentuinen van nu?</p>	<p>Hulpvraag 2a: Zoek in de tekst naar het woord 'vroeger'. Wat lees je in de zinnen daarna over de eerste dierentuinen?</p> <p>Hulpvraag 2b: Waar zorgde Carl Hagenbeck voor?</p>
<p>Stapje verder</p> <p>3. Waarvan zijn de twee dingen die in regel 41 en 43 worden genoemd een voorbeeld?</p>	<p>Hulpvraag 3: Lees regel 41 tot en met 44 nog eens. Let op het woord ook in regel 43. Dat woord heeft een opsomming aan. Er wordt iets genoemd dat er ook nog bij hoort.</p>
<p>Een savanne in een dierenpark</p> <p>4. In de jaren zestig konden bezoekers voor het eerst een savanne in een dierenpark zien. Wat was het voordeel voor de bezoekers en waarom?</p>	<p>Hulpvraag 4a: Lees regel 46 tot en met 49. Waarnaar verwijst Dat in regel 49?</p> <p>Hulpvraag 4b: Wat is er te zien op de savanne? Waarom zou dat leuk zijn voor de bezoekers, denk je?</p>

5. Wat zijn de voordelen van een savanne in een dierenpark voor de dieren? Noem drie dingen die in de tekst staan.	Hulpvraag 5a: Lees regel 49 tot en met 52 nog eens. Welke informatie lees je daar? Hulpvraag 5b: Let op de woorden en en En in regel 50. Het woordje 'en' geeft een opsomming aan. Er worden dingen genoemd die er ook nog bij horen.
Ingewikkelder 6. Waarom is een <i>mixed exhibit</i> ingewikkelder dan een verblijf waar maar één diersoort leeft? Noem twee dingen die in het stukje staan.	Hulpvraag 6a: Wat is lastiger voor de verzorgers van de dieren in een gemengd verblijf? Hulpvraag 6b: Wat vertelt Willem over de verzorging van de dieren in het nachtdierenhuis 'De Nacht'? Lees regel 58 tot en met 61 nog eens.
Toekomst 7. Wat is volgens Willem het belangrijkste bij het maken van gemengde verblijven?	Hulpvraag 7: Lees regel 67 en 68 nog eens. Wat betekent het welzijn (regel 67)?
Na het lezen 8. Wat zou jij een mooie combinatie van dieren vinden? Waarom? Denk je ook dat die combinatie gemaakt kan worden in een dierentuin?	

Antwoorden

Opdracht 1: Sleutelvragen

Sleutelvragen	Antwoorden
Inleiding 1. Wat lees je in de inleiding over de schrijver van de blog? Vind je het goed of belangrijk om iets over de schrijver te weten voordat je de blog leest? Waarom?	In de inleiding lees je dat de schrijver van de blog al heel lang in de dierentuin werkt. Nu is hij Hoofd Diervoorzorging in DierenPark Amersfoort. Hij heeft ook gewerkt als dierenverzorger. + Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: het is goed om iets te weten over de schrijver, want dan kun je beter begrijpen waarom hij iets vindt. Of je gelooft eerder wat hij zegt, omdat je weet dat hij verstand heeft van het onderwerp.
Stukje geschiedenis 2. Wat is een belangrijk verschil tussen de dierentuinen van vroeger en de dierentuinen van nu?	Vroeger zaten de dieren in dierentuinen in kooien van ijzer en beton. In de dierentuinen van nu lijken de verblijven van de dieren meer op de natuur waarin de dieren in het wild ook leven. En het lijkt soms of dieren bij elkaar leven, maar dat is niet echt zo.
Stapje verder 3. Waarvan zijn de twee dingen die in regel 41 en 43 worden genoemd een voorbeeld?	Het zijn voorbeelden van gemengde verblijven die al lang bestaan.

<p>Een savanne in een dierenpark</p> <p>4. In de jaren zestig konden bezoekers voor het eerst een savanne in een dierenpark zien. Wat was het voordeel voor de bezoekers en waarom?</p> <p>5. Wat zijn de voordelen van een savanne in een dierenpark voor de dieren? Noem drie dingen die in de tekst staan.</p>	<p>Het is leuker voor de bezoekers van de dierentuin om meerdere dieren tegelijk te kunnen zien.</p> <p>De dieren hebben op de savanne meer ruimte en er is op de savanne meer te doen voor de dieren. Ook kunnen de dieren met andere dieren omgaan, zodat ze zich meer gedragen zoals ze in de natuur doen.</p>
<p>Ingewikkelder</p> <p>6. Waarom is een <i>mixed exhibit</i> ingewikkelder dan een verblijf waar maar één diersoort leeft? Noem twee dingen die in het stukje staan.</p>	<p>Het is voor de verzorgers lastiger om te zien hoe het met elk dier gaat. En de dieren die bij elkaar in een gemengd verblijf bij elkaar zitten, hebben soms verschillende dingen nodig, die ook niet altijd goed bij elkaar passen.</p>
<p>Toekomst</p> <p>7. Wat is volgens Willem het belangrijkste bij het maken van gemengde verblijven?</p>	<p>Het welzijn van de dieren is het belangrijkste. Het samenvoegen moet fijn zijn voor de dieren.</p>
<p>Na het lezen</p> <p>8. Wat zou jij een mooie combinatie van dieren vinden? Waarom? Denk je ook dat die combinatie gemaakt kan worden in een dierentuin? Eigen antwoord.</p>	

Les 14: Gemengde verblijven (deel 2)

Onderwerp

Mixed exhibits (gemengde verblijven) in dierentuinen

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen de tekst actief (her)lezen.
- De leerlingen kunnen eigen vragen bedenken tijdens het lezen.
- De leerlingen kunnen op basis van de tekst een stukje schrijven over een gemengd verblijf voor hun dierentuin van de toekomst (t.b.v. eindopdracht en kenniswand).

Schrijfkader

Informatiebord

Woorden

Les 13

tentoonstellen
de oprichter
een stapje verder gaan
de combinatie
het terrarium
terwijl
de behoefte
beheren
uitbreiden

Deze les

combineren

Les 15

virtueel
het dierenwelzijn
de educatie
virtual reality
het hologram
de biotoop
het territorium
het natuurbehoud
de privacy
het insectarium
het recht

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om bladzijde 201 tot en met 213 voor te lezen uit het boek *Help! We hebben een dierentuin – Een krokodil als hoofdprijs*.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Voorkennis

Wat weten de leerlingen nog over mixed exhibits/gemengde verblijven voor dieren in de dierentuin? En waarom is een gemengd verblijf goed voor dieren, maar kan het soms ingewikkeld zijn voor verzorgers? Wat vertelde Willem Verdonck daarover in zijn blog die de leerlingen in les 13 hebben gelezen?

Opdracht 1 Interviewvragen bedenken

Laat de leerlingen de tekst van les 13 voor zich nemen en deze eventueel nog een keer lezen. Laat de leerlingen bespreken wat Willem Verdonck in zijn blog vertelt over gemengde verblijven in de dierentuin. Wat zouden ze daar nog meer over willen weten?

De leerlingen bedenken dan ieder drie vragen die ze aan Willem Verdonck zouden willen stellen. Ze geven ook aan waarom ze het belangrijk vinden om een antwoord te krijgen op deze vragen.

Zijn de leerlingen klaar met het bedenken van de vragen? Kies dan klassikaal vijf vragen die je samen met de leerlingen gaat stellen aan VraagMaarRaak op de website van DierenPark Amersfoort. Dit is een AI-chatbot, maar je krijgt leuke en informatieve antwoorden. Kijk hiervoor naar:

<https://dierenparkamersfoort.nl/contact/>.

Opdracht 2 Wat neem ik mee?

Laat de leerlingen terugkijken naar hun antwoord bij de terugblik aan het begin van les 13. Dit was de vraag: *Door het lezen van de teksten uit dit thema, weet je dat je niet zomaar alle dieren bij elkaar kunt zetten. Bijvoorbeeld omdat het ene dier dan het andere opeet. Wat betekent dat voor een dierentuin, denk je?* Laat ze aangeven of hun antwoord veranderd is door de informatie die ze hebben gekregen in les 13 en 14.

Laat de leerlingen op basis van de informatie die ze hebben gekregen een kort stukje schrijven over een gemengd verblijf voor hun dierentuin van de toekomst. Welke dieren leven daar samen en waarom? Ook stellen zij zich voor hoe de leefomgeving van de dieren er dan uitziet. Daarvan maken ze een tekening of beschrijving.

Kenniswand en eigen vragen

Bekijk met de leerlingen de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen. In deze les gaat het om belangrijke informatie rondom gemengde verblijven voor dieren voor de dierentuin van de toekomst.

Vooruitkijken

Besprek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen. Ze doen daarin kennis op over alternatieven voor dierentuinen en verschillende meningen daarover.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Les 15: Dieren in Artis vervangen door virtuele dieren. Goed idee?

Onderwerp

Zou je dierentuinen zo moeten veranderen dat er geen dieren meer zijn? Dat je werkt met virtual reality? Daar bestaan verschillende meningen over.

Lesdoelen

- De leerlingen oefenen met de strategie ophelderen van onduidelijkheden.
- De leerlingen kunnen benoemen wat ze geleerd hebben.

Leesdoel

De leerlingen weten welke bijzondere mogelijkheden er zijn om dierentuinen te moderniseren, en de verschillende meningen die daarover bestaan.

Woorden

Les 13

tentoonstellen
de oprichter
een stapje verder gaan
de combinatie
het terrarium
terwijl
de behoefte
beheren
uitbreiden

Les 14

combineren

Deze les

virtueel
het dierenwelzijn
de educatie
de virtual reality
het hologram
de biotoop
het territorium
het natuurbehoud
de privacy
het insectarium
het recht

Leesboek

- Zoek tijdens of voorafgaand aan deze les een moment om het boek uit te lezen, vanaf bladzijde 214.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Werkwijze

Vooraf

- Voorzie de leerlingen van de tekst op papier, het werkboek, een pen en een potlood.

Doel van de les

- Kennis opdoen over alternatieven voor een dierentuin en verschillende meningen daarover.
- Oefenen van de strategie **ophelderen van onduidelijkheden**. De leerlingen doen dit door bij elk gelezen tekstdeel stil te staan bij wat mogelijk onduidelijk is en dit in een groepje van drie te bespreken.

Opdracht 1: Voorbereiding – 15 minuten

Voordat de leerlingen de tekst lezen, zorg je voor voorkennis. Dit houdt in dat je de tekst vooraf samenvat in de woorden van de leerlingen en dat je hem voorleest. Dit is nodig omdat het voor de leerlingen een moeilijke tekst is. Doordat dit een moeilijke tekst is, zijn leerlingen bij het lezen gedwongen om leesstrategieën te gebruiken¹.

- Vertel de leerlingen het leesdoel van de tekst: een antwoord krijgen op de vraag of er alternatieven voor dierentuinen bestaan en hoe mensen daarover denken.
- Leg uit dat de informatie in de tekst die ze lezen afkomstig is van een Amsterdamse krant, Het Parool. Het artikel gaat onder andere over Artis en dat is een dierentuin in Amsterdam. Er komen mensen aan het woord met verschillende meningen over dierentuinen.

Voorkennis activeren; verbanden leggen met eerder gelezen teksten

- Wat zijn de wettelijke regels voor dierentuinen? (Les 2 *Dieren in de wet.*)
- Wat weten we over de **leefomgevingen** die verschillende dieren nodig hebben? Hun **habitat**, **territorium** (les 4 *Moeten dierentuinen afgeschaft worden?* en les 9 *Waar wil ik wonen?*).
- Hoe denken mensen over dierentuinen? (Les 4 *Moeten dierentuinen afgeschaft worden?*)

1.1 Samenvatten in de woorden van de leerlingen

Jullie zien de titel: **Partij voor de Dieren wil dieren in Artis vervangen door virtual reality. Goed idee?**

Dat is dus waar deze tekst over gaat. Tussen de foto en het eerste stukje van de tekst staat ook al iets om te lezen. Dat is een soort inleiding. Wat lees ik daar?

De Partij van de Dieren wil dat het olifantenverblijf verdwijnt en dat daar een buitenbioscoop komt, voor films over de natuur. Ze willen zelfs dat Artis een park wordt met alleen nog maar virtuele dieren. Goed idee? Zien jullie het nieuwe kopje? Waar zal dit stukje over gaan?

Laat leerlingen die dat willen weer hierop antwoorden.

Artis heeft andere plannen

Artis is het er niet mee eens. Zij vinden dat ze goed bezig zijn en dat het ook belangrijk is dat ze mensen van alles kunnen leren over dieren.

Weer een nieuw kopje. Wat zouden we in dit stukje gaan lezen?

Laat leerlingen die dat willen weer hierop antwoorden. Doe hetzelfde bij de andere kopjes.

Buitenbioscoop

De Partij van de Dieren vindt dat je in een dierentuin nooit voor een natuurlijke habitat kunt zorgen. Beter is het om virtual reality en hologrammen te gebruiken om dieren te laten zien. En een buitenbioscoop. Een bioloog is het eens met de Partij van de Dieren, zegt ze.

Uitleg Virtual Reality en

hologrammen: Weten jullie wat virtual reality is? Wel eens gehoord van een VR-bril? Dat is een **Virtual Reality** bril. Je kijkt erdoor en je ziet een heel andere wereld, maar het is net echt. Er is ook een popgroep van bijna 50 jaar geleden, ABBA, en je kunt nu weer naar hun concerten en daar zie je ze alsof ze nog heel jong zijn. Maar je ziet niet de echte personen, je ziet **hologrammen**, zo heet dat. Bekijk eventueel

<https://nos.nl/artikel/2430381-nieuwe-abba-show-in-premiere-hologrammen-jaar-lang-te-zien-in-londen> (58 seconden).

¹ Bron: Houtveen e.a. (2024). *DENK! Leer ze groeien in leesbegrip*

Enorme afstanden?

Diezelfde bioloog komt weer aan het woord over wat ze allemaal vindt dat Artis moet doen. Sommige dingen vindt ze goed, andere niet. Voor sommige dieren is het normaal dat ze waar ze leven enorme afstanden afleggen.

Veel veranderd.

Hier komt iemand anders aan het woord, die het helemaal niet eens is met het plan van de Partij voor de Dieren. Hij vindt juist dat Artis heel goed bezig is en dat dierentuinen al veel veranderd hebben.

1.2 Voorlezen

Lees nu de hele tekst voor.

Opdracht 2: Tekst lezen en Expliciete strategie-instructie 'ophelderende van onduidelijkheden' – 20 minuten

Je leest de eerste alinea voor en modelt welke onduidelijkheden je tegenkomt.

Het plan van de Partij voor de Dieren (PvdD) is heel anders dan de plannen van Artis zelf. In de plannen van de dierentuin blijven er wel dieren, maar die krijgen meer ruimte. Ze krijgen een habitat die bij hun past. Een habitat, wat is dat ook weer? O ja, dat woord hebben we eerder gelezen. Dat is de omgeving waarin een dier leeft. Dit kan volgens de dierentuin prima op de huidige plek, ook al is die midden in de stad Amsterdam. Eh, 'prima op de huidige plek'. Wat kan er prima op de huidige plek? Laat ik even teruglezen. Hiervóór gaat het over de partij voor de Dieren en Artis. Dan staat er 'in de plannen van de dierentuin', dat gaat weer over Artis. En dan over de dieren die een passende habitat krijgen. 'Dit kan volgens de dierentuin' ... Aha, de dierentuin. Dus het kan prima op de plek waar nu de dierentuin Artis al is. Artis is dus midden in de stad Amsterdam.

Ook wil Artis meer bezoekers per jaar hebben. Volgens de PvdD wil Artis zó graag groeien, dat ze het dierenwelzijn vergeten. Wat staat hier precies? Artis wil 'zo graag groeien dat ze het dierenwelzijn vergeten.' Dierenwelzijn, dat is eh het welzijn van dieren, hoe dieren zich voelen. En 'groeien' en 'dierenwelzijn' staat in dezelfde zin en heeft dus wat met elkaar te maken. Het lijkt op een zinnetje als 'Ik ben zó moe dat ik naar bed ga.' Ah, nu snap ik het.' Artis wil groeien en daardoor vergeten ze het dierenwelzijn. Dat zegt de partij van de Dieren. Artis zegt dat ze het dierenwelzijn juist heel belangrijk vinden. 'In Artis komen miljoenen mensen in contact met het leven om ons heen. Écht contact.' 'In contact met het leven om ons heen'? Wat is dat dan precies, het leven om ons heen? Als ik even terugkijk zie ik dat het over Artis gaat. Als mensen naar Artis gaan zien ze dieren. Dus, met 'het leven om ons heen' bedoelen ze de wereld van de dieren. Volgens de directie van Artis is de dierentuin ook belangrijk voor educatie. Want ieder jaar komen vele duizenden scholieren naar Artis. Daarnaast werkt Artis mee aan 25 wetenschappelijke onderzoeken, zoals onderzoeken naar het gedrag en welzijn van dieren.

Leg uit hoe je op verschillende manieren onduidelijkheden opgehelderd hebt. Door:

- Na te denken of je een woord al eens eerder bent tegengekomen (habitat).
- Zinnen teruglezen (bij 'prima op de huidige plek').
- Een woord te splitsen: dierenwelzijn → welzijn van dieren
- Een ander zinnetje maken dat erop lijkt. ('Ik ben zó moe dat ik naar bed ga.')
- Je voorstellen in je hoofd hoe het eruitziet. (Bij 'het leven om ons heen'.)

Lezen

Leerlingen werken in drietallen. Bij elk tekstdeel:

- lezen ze ieder de tekst.
- markeren ze ieder voor zich stukjes of woorden in de tekst die ze niet goed begrijpen.
- bespreken ze onderling hoe ze de onduidelijkheden kunnen oplossen.

Na elk tekstdeel laat je enkele leerlingen uitleggen hoe ze onduidelijkheden konden ophelderen. Ook vraag je de leerlingen naar onduidelijkheden die ze niet konden oplossen, en vraag je andere leerlingen of zij daarbij kunnen helpen.

Na het lezen van de hele tekst evalueer je met de hele groep het ophelderen van onduidelijkheden.

- Wat voor dingen waren vooral onduidelijk?
- Welke manieren pasten ze vooral toe om onduidelijkheden op te helderen?
- Wat is nog steeds onduidelijk in de tekst?

Opdracht 3: Reflectie

Bespreken en vastleggen van de nieuwe kennis – 5 minuten

- De drietallen bespreken wat ze uit de tekst geleerd hebben over dierentuinen. Dit schrijven ze op in steekwoorden.
- Je laat enkele leerlingen vertellen over wat ze besproken hebben binnen hun groepje. Gebruik dit voor de kenniswand.

Kenniswand en eigen vragen

Voeg de belangrijke informatie die uit deze les meegenomen moet worden voor de eindopdracht toe aan de kenniswand. Doe dat in interactie met de leerlingen, dus sluit aan bij wat leerlingen al verteld hebben. Denk bij deze les bijvoorbeeld aan welke dieren wel en niet in een dierentuin kunnen leven, aan fokken van dieren, en dat educatie een functie is van dierentuinen.

Bekijk met de leerlingen ook de eigen vragen op de kenniswand. Zijn er vragen die in deze les beantwoord zijn? Zijn er nieuwe vragen die toegevoegd kunnen worden aan de kenniswand?

Vooruitkijken

Besprek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen. Ze gaan daarin aan de slag met bedenken wat ze allemaal al weten over 'de dierentuin van de toekomst' en over wat ze nog meer willen weten. Ze doet verschillende oefeningen en spellen die bij het thema passen.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Les 16: Wat weten we al veel!

Onderwerp

Wat weten de leerlingen al en wat willen ze nog meer te weten komen?

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen beoordelen welke eigen vragen op de kenniswand nog beantwoord moeten worden.
- De leerlingen kunnen vragen beantwoorden met behulp van verschillende bronnen.
- De leerlingen kunnen een kruiswoordpuzzel oplossen en zinnen maken met de gevonden woorden.
- De leerlingen kunnen reflecteren op de taak of taken die ze uitgevoerd hebben.

Leesdoel

De leerlingen breiden kennis over het onderwerp verder uit door te zoeken naar antwoorden op eigen vragen.

Tekstsoort

Diverse soorten teksten, waaronder eventueel webteksten

Woorden

Les 11

de wervelkolom
gewerveld
ongewerveld
inwendig
het kenmerk
de eigenschap
onderscheiden

Les 12

het boomdiagram
ordenen
overzichtelijk

Les 13

het verblijf
tentoonstellen
de oprichter
een stapje verder gaan
de combinatie
het terrarium
terwijl
de behoefte
beheren
uitbreiden

Les 14

combineren

Les 15

virtueel
het dierenwelzijn
de educatie
de virtual reality
het hologram
de biotoop
het territorium
het natuurbehoud
de privacy
het insectarium
het recht

Leesboek

- Als het niet bij alle lessen is gelukt om het boek *Help, we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs* voor te lezen, dan is er tijdens deze les ruimte om dat in te halen. Het is belangrijk dat het boek vóór les 17 helemaal gelezen is.
- Leg in de les de link naar het leesboek waar mogelijk. Leg ook de link tussen het leesboek en de eindopdracht waar mogelijk.

Bronnen om te gebruiken bij Keuzeopdracht 1

- Teksten en bronnen uit eerdere lessen.

- Zoek eventueel nog nieuwe bronnen met de leerlingen voor de eigen vragen. Let daarbij op de betrouwbaarheid van de bron.

Werkwijze

Vooraf

Deze les kun je net als les 10 naar eigen inzicht invullen.

- Je kunt in deze les het leesboek *Help we hebben een dierentuin! Een krokodil als hoofdprijs* verder voorlezen. In les 17 moet het boek in zijn geheel gelezen zijn.
- De leerlingen kunnen in deze les ook verder met het beantwoorden van de eigen vragen en het zoeken naar informatie die ze kunnen gebruiken bij de eindopdracht.
- Ook kunnen de leerlingen in deze les woorden herhalen die tot nu toe in de lessen aangeboden zijn.

Starter

Deze opdracht kun je gebruiken als begintaak. De leerlingen kunnen deze opdracht zelfstandig doen zonder verdere instructie. Bespreek de antwoorden kort (zie achteraan deze handleiding). Daarna kun je direct starten met je les.

Voorkennis

Herinner de leerlingen aan les 10. In die les hebben ze kunnen werken aan het beantwoorden van hun eigen vragen en aan het verzamelen van informatie die ze nodig hebben voor hun eindopdracht. In deze les kunnen ze op eenzelfde manier weer aan de slag met de eigen vragen en de eindopdracht. Geef aan dat het belangrijk is dat ze in deze les een antwoord vinden op zoveel mogelijk vragen die ze nog echt willen beantwoorden. Ook verzamelen ze zoveel mogelijk informatie die ze nog nodig hebben voor de eindopdracht. Volgende week gaan ze dan echt aan de slag met het werken aan de eindopdracht.

Keuzeopdracht 1 Aan de slag met de eigen vragen en de eindopdracht

Licht de opdracht toe. De leerlingen werken op dezelfde manier als in les 10 en in dezelfde drietallen. Ze bekijken eerst het schema uit les 10. Welke vragen zijn nog onbeantwoord? En welke vragen zijn erbij gekomen? Die gaan ze nu eerst beantwoorden. Ze noteren alles in het schema voor de eigen vragen in deze les.

Vervolgens bekijken ze het schema voor de eindopdracht van les 10. Ze bepalen welke informatie ze nog nodig hebben voor de eindopdracht en noteren dit in het schema van deze les.

Bespreek kort welke informatie ze waar zouden kunnen gaan zoeken. Voor het beantwoorden van de eigen vragen en voor het zoeken naar informatie voor de eindopdracht kunnen de leerlingen gebruikmaken van verschillende bronnen. Zie ook 'Bronnen om te gebruiken bij Keuzeopdracht 1'. Denk bijvoorbeeld aan de teksten die ze gelezen hebben en de extra teksten die in de verschillende lessen genoemd zijn. Je kunt de leerlingen ook op weg helpen om zelf op internet te gaan zoeken. Bespreek dan nog even met elkaar welke zoektermen handig zijn en waar de leerlingen verder op moeten letten wat betreft de bron. Begeleid daarbij de leerlingen die dat nodig hebben.

Keuzeopdracht 2 Woordenschatpuzzel: een kruiswoordpuzzel

De leerlingen werken in drietallen. Licht de opdracht toe. De leerlingen lossen de kruiswoordpuzzel op en maken de goede zin met het woord dat ze vinden in de groene vetomlijnde hokjes.

Keuzeopdracht 3 Stoelendans

Haal een stoel uit de klas weg of leg er iets op. Laat de leerlingen door de klas lopen terwijl je rustig themawoorden met de bijbehorende definitie voorleest. Wanneer de leerlingen een definitie horen die niet bij het woord hoort, gaan ze zo snel mogelijk op een lege stoel zitten. Dan mag er weer een stoel worden weggehaald. Net zolang tot er nog maar één leerling over is, of de tijd om is.

Dit spel kan ook in de gymzaal of buiten worden gespeeld; leg dan bijvoorbeeld ringen neer waar de leerlingen in kunnen gaan staan.

Reflectie

Laat de leerlingen in groepjes reflecteren op de taak of taken die ze in deze les uitgevoerd hebben. Ze doen dat aan de hand van de uitspraken die gegeven zijn.

Eventueel kun je daarna nog klassikaal bespreken wat de leerlingen met elkaar besproken hebben. Laat enkele leerlingen vertellen wat al goed gaat, nog moeilijk is, heel leuk is enzovoort.

Kenniswand en eigen vragen

Voeg belangrijke antwoorden op eigen vragen en informatie voor de eindopdracht toe aan de kenniswand.

Vooruitkijken

Besprek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: ze maken dan een begin met het schrijven van een document voor een dierentuin. Het document wordt een instructietekst waarin de leerlingen vertellen hoe die dierentuin er in de toekomst uit zou moeten zien.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Antwoorden

Starter

onderscheiden – herkennen als verschillend

ordenen – indelen, in een bepaalde volgorde zetten

tentoonstellen – dingen zó een plaats geven dat een publiek ze kan bekijken

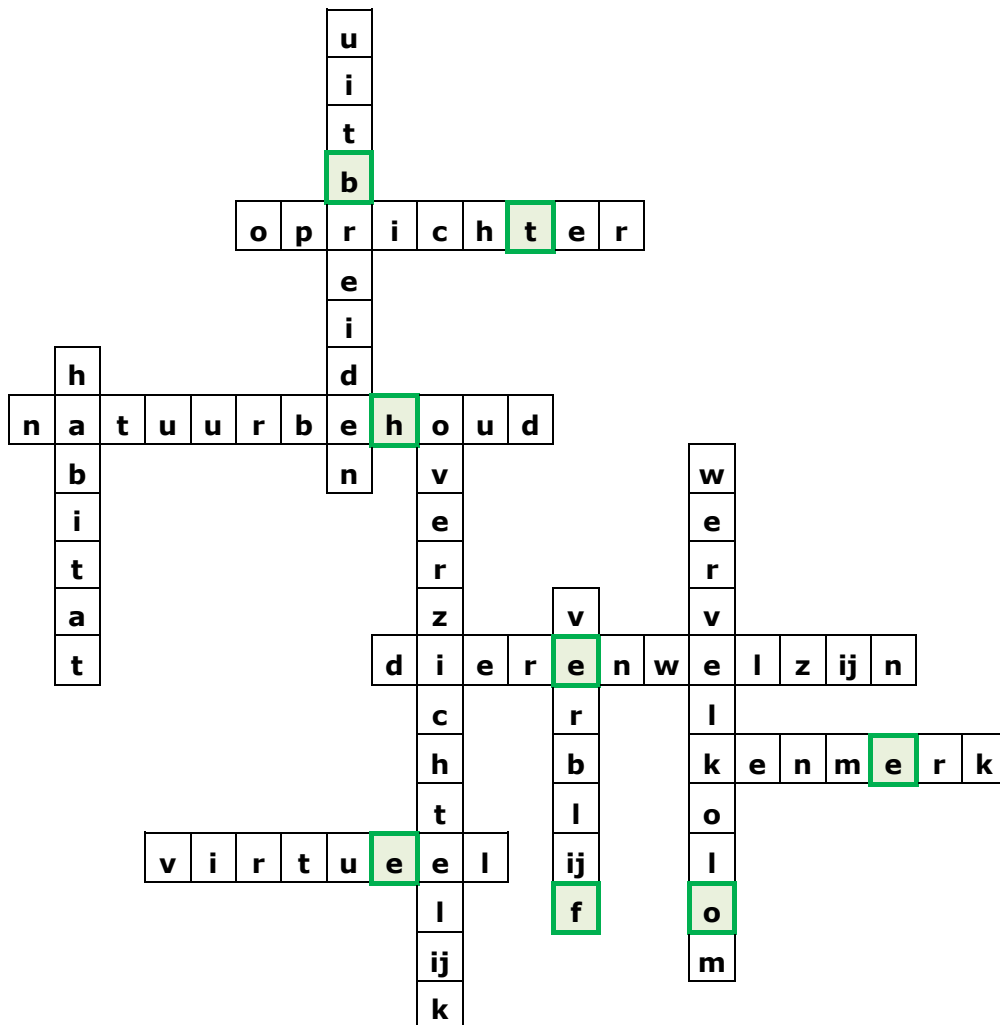
beheren – ervoor zorgen dat alles goed gaat

uitbreiden – groter maken

fokken – ervoor zorgen dat dieren jongen krijgen

Opdracht 2: Woordenschatpuzzel: een kruiswoordpuzzel

gevonden woord: **behoefte**

Les 17: Schrijftaak (deel 1): Hoe moet een dierentuin er in de toekomst uitzien?

De leerlingen schrijven de eerste versie van een document waarmee ze een dierentuin instructies kunnen geven over hoe een moderne dierentuin eruit moet zien.

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen een instructietekst schrijven.
- De leerlingen kunnen belangrijke informatie uit de gelezen teksten verzamelen.

Werkwijze

Vorbereiding

- Deze schrijftaak vindt plaats op twee lesmomenten, een eerste van ongeveer 50 minuten (les 17), een tweede van ongeveer 25 minuten (les 18).
- Alle leerlingen hebben hun tekstenboek, werkboek, eigen aantekeningen en een schrift of losse blaadjes om hun schrijfopdrachten uit te voeren. Bij opdracht 1 gebruik je eventueel papierstrookjes waar leerlingen hun trefwoorden op kunnen zetten, zodat ze die makkelijk kunnen ordenen.
- Deel de leerlingen in in groepjes van vier. In het begin werken ze in groepjes van vier, later in tweetallen en in de laatste fase (les 18) weer in dezelfde groepjes van vier.
- Bedenk vooraf namen of nummers voor elk groepje en elk tweetal. Die hebben de leerlingen nodig om boven hun geschreven teksten te zetten. Noteer deze nummers ook zelf.

Lesmoment 1	
Introductie	3 minuten
Uitleg instructietekst	5 minuten
Informatie verzamelen	15 minuten
Schrijven van de lijst	10 minuten
Schrijven van inleiding of voorbeeld bij een dier	10-15 minuten
	43-48 minuten

Introductie

Vertel de leerlingen dat ze nu een *document* gaan maken. (Weten ze het nog? De wetenschappers in tekst 3 hadden ook een *document* gemaakt). Het wordt een document dat handig is voor dierentuinen om te lezen. Jullie gaan beschrijven hoe een dierentuin er in de toekomst uit moet zien. Het maken van dit document is ook een hele goede voorbereiding op de eindopdracht.

Voor het document schrijft iedereen stukjes tekst, en de groepjes van vier kunnen op het eind kiezen welke stukjes ze willen gebruiken voor hun document. Bij het schrijven helpen de leerlingen elkaar.

Opdracht 1: Uitleg van een instructietekst

Leg uit: wat jullie gaan maken is dus een document waarin je **uitlegt** waar een dierentuin in de toekomst op moet letten. Je kunt het daarom ook een **instructie** noemen. Als je een instructie schrijft, let je altijd op drie dingen:

1. Je maakt goed duidelijk waarvoor de instructie bedoeld is, dus om welke **klus** het gaat.
2. Je noemt alles wat er **nodig** is om de klus uit te voeren.
3. En je noemt de **stappen** die iemand moet zetten om de klus uit te voeren.

We noemen dit de **KLUNS**-aanpak, een afkorting van **Klus**, **Nodig** en **Stappen**.

(Leerlingen die met de Nieuwsbegrip-schrijflessen werken, kennen deze schrijfstrategie.)

Een voorbeeld dat je kunt geven: **Klus**: je wilt pannenkoeken bakken. Wat heb je **nodig**? Een koekenpan, boter of olie, bloem, eieren, melk, een grote kom, een garde, een soeplepel. Wat zijn de **stappen**?

- (1) bloem, eieren en melk mengen met de garde tot het glad is: dan heb je een beslag,
- (2) boter in de pan doen en laten smelten,
- (3) een soeplepel beslag in de pan gieten, pan ronddraaien zodat overal beslag ligt.
- (4) Als de bovenkant droog is en de onderkant bruinegebakken, dan de pannenkoek nog een keer omdraaien.
- (5) Ongeveer één minuut later is de pannenkoek klaar.

Opdracht 2: Informatie verzamelen en ordenen**Te lezen teksten kiezen**

Leg de leerlingen uit dat ze eerst een lijst gaan maken met wat allemaal belangrijk is voor een dierentuin in de toekomst. Ze doen dit in een groepje van vier. De informatie verzamelen ze op twee manieren:

- Ze nemen de aantekeningen en opdrachten erbij die ze bij elke les gemaakt hebben.
- Ze lezen alle vier twee van de teksten (zelfgekozen) nog eens om daar zo nodig nog extra informatie uit te halen.

Lezen

Eerst lezen ze ieder twee van de teksten nog eens. Laat leerlingen de tekst zelf kiezen, bijvoorbeeld met de werkvorm:

- Ronde 1: leerling 1 kiest een tekst, daarna doen leerling 2, 3 en 4 hetzelfde.
- Ronde 2: omgekeerde volgorde, dus eerst kiest leerling 4 en daarna leerling 3, 2 en 1.

Bij het lezen vullen ze hun al eerder gemaakte aantekeningen aan.

Lijst maken

Leg de leerlingen uit dat ze nu een lijst gaan maken van alles wat ze zijn tegengekomen en wat belangrijk is voor een dierentuin in de toekomst (op de volgende pagina vind je een voorbeeld om te modelen). De lijst maken doen ze op de volgende manier:

1. De leerlingen schrijven alles op in trefwoorden (hoeven dus nog geen hele zinnen te zijn).
2. De leerlingen lopen de lijst na, en gaan deze ordenen.
 - De eerste ordening is die tussen dingen die nodig zijn (**klunS**) en dingen die bij stappen (**klunS**) horen. Geef een voorbeeld: *Planten* horen bij dingen die ze **nodig** hebben, *een bos aanleggen* hoort bij de **stappen**.

- De tweede ordening is dat de leerlingen kiezen wat heel goed bij elkaar past (bijvoorbeeld alles wat te maken heeft met eten). Ook halen ze dubbele dingen eruit.

Gebruik eventueel papierstrookjes waar leerlingen hun trefwoorden op kunnen zetten, zodat ze die makkelijk kunnen ordenen.

Opdracht 3: Schrijven van de lijst

3. De leerlingen maken van alle trefwoorden goedlopende zinnen. (Het handigst is weer op losse blaadjes.) Ze doen dat met de trefwoorden die ze zelf genoteerd hebben. Geef een voorbeeld: het trefwoord is *ruimte*, de zin wordt: *Alle dieren moeten voldoende ruimte hebben.*

- De leerlingen schrijven de zinnen.
- De leerlingen geven hun geschreven zinnen aan elkaar door. Ze lezen de zinnen en als ze vinden dat dit nodig is, schrijven ze erbij hoe de zin nog beter kan. (Bij elke zin kan dus drie keer feedback komen.)
- De leerlingen schrijven de definitieve versie van hun zin.
- Het groepje zet nu alle zinnen op één blaadje en zet daarboven **Lijst van groepje ...** met de naam of het nummer van het groepje.

Tip om te modelen

Zet allerlei woorden uit pannenkoeken-instructie (door elkaar) op het bord en laat zien hoe je die ordent.

1. Eerst zet je de dingen die **nodig** zijn bij elkaar, én zet je de **stappen** bij elkaar.
2. Daarna zet je dingen bij elkaar die goed bij elkaar passen, zoals de ingrediënten en de kookgereedschappen.

Opdracht 4: Schrijven van een inleiding of voorbeeld voor een dier uitwerken

Richt je tot de hele groep en leg uit dat er nog twee dingen zijn die het document compleet maken.

1. Alles wordt nog duidelijker als er voorbeelden van dieren in staan waarbij een dierentuin kan lezen hoe ze met dat dier om moeten gaan.
2. Alles wordt duidelijker als een dierentuin vóór **nodig** en **stappen** leest waar die twee dingen voor bedoeld zijn. Jullie weten: het is een uitleg over, een instructie voor hoe een dierentuin in de toekomst eruit moet zien. Dat is dus de **KLU**s: een dierentuin maken voor de toekomst.

Keuze maken

Geef leerlingen de keuze:

- een **voorbeeld van een dier** uitwerken, of
- een **inleiding** schrijven.

Laat de leerlingen even nadenken voor ze hun keuze maken. Je kunt eventueel op het bord zetten

Ik wil ..., want ...

en leerlingen dit in hun schrift laten aanvullen.

Vorbereiden

Leg de leerlingen uit dat ze vóór het schrijven samenwerken in tweetallen: schrijfmaatjes. Ze bespreken wat ze het beste kunnen opschrijven.

Geef hen hiervoor een aantal minuten.

Schrijven

- Geef de individuele leerlingen allemaal een nummer. Dat noteren ze vast om na het schrijven boven hun tekst te zetten. Nu hoeft dat nog niet, maar wel in de volgende les (les 18) als ze de definitieve tekst geschreven hebben.
- Hierna schrijven de leerlingen individueel hun tekst.
- De leerlingen hebben in hun werkboek kaders met hulp voor het schrijven van hun inleiding of dierenvoorbeeld:

Waar let je op bij het schrijven over een dier?

- Welk dier?
- Wat eet het dier?
- Wat is de habitat van het dier?
- Welke regels zijn er voor dit dier?
- Met welke dieren kan of wil dit dier samenleven?

Waar let je op bij het schrijven van de inleiding?

- Waarover gaat dit document?
- Waarom is het belangrijk om dit te lezen?
- Wat kunnen dierentuinen eruit leren?
- Wat kom de lezer erin tegen? (Nodig, stappen, voorbeelden.)

Vooruitkijken

Vertel de leerlingen dat ze in de volgende les elkaars tekst (inleiding of dierenvoorbeeld) in hun tweetal lezen en daarbij noteren wat ze er goed aan vinden en wat nog beter kan. Ze schrijven dan een tweede versie.

Daarna zijn alle teksten geschreven en werken ze weer in het groepje van vier. Elk groepje kiest de teksten die zij willen gebruiken voor hun document.

Laat de leerlingen nu alle teksten bij je inleveren, of maak afspraken over zelf bewaren.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Les 18: Schrijftaak (deel 2): Hoe moet een dierentuin er in de toekomst uitzien?

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen feedback geven op de instructietekst van een klasgenoot.
- De leerlingen kunnen een instructietekst herschrijven.

Lesmoment 2	
Feedbackronde	5 minuten
Schrijven tweede versie	10 minuten
Teksten kiezen	7 minuten
	22 minuten

Opdracht 1: test je tekst

Maak opnieuw tweetallen van schrijfmaatjes. De schrijfmaatjes zijn nu leerlingen die dezelfde tekst hebben geschreven: óf de inleiding, óf de uitleg over een dier (hetzelfde dier is handig, maar dit kan natuurlijk niet altijd).

Laat de leerlingen elkaars tekst lezen en elkaar tips en tops geven. In het werkboek kunnen ze daarvoor een lijstje met aandachtspunten langslopen.

Opdracht 2: Schrijven

De leerlingen schrijven een tweede versie van hun tekst op basis van de feedback van hun schrijfmaatje.

Opdracht 3: Definitieve teksten kiezen

Zorg dat alle geschreven teksten ophangen in de klas. Dus de inleidingen, de lijstjes en de dierenvoorbeelden. Laat de leerlingen weer plaatsnemen bij dezelfde groepjes van vier waar ze de schrijftaak mee begonnen zijn. Laat de groepjes kiezen welke teksten zij willen gebruiken om hun definitieve document te maken.

Opdracht 4: Eindopdracht voorbereiden

Laat de groepjes nog even praten over de eindopdracht, een presentatie. Wat zouden ze in die presentatie vooral willen vertellen?

Een alternatieve eindopdracht kan ook zijn dat elk groepje hun document naar een dierentuin stuurt. Ze zullen het dan eerst nog wel goed moeten vormgeven en zo nodig uittypen.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Les 19: Laat maar zien wat je weet!

Onderwerp

Kennisquiz over het thema, vragen op kenniswand beoordelen en selecteren en presentatie eindopdracht voorbereiden

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen beoordelen welke eigen vragen op de kenniswand nog beantwoord moeten worden.
- De leerlingen kunnen kennisquizvragen beantwoorden over het thema.
- De leerlingen kunnen hun presentatie voorbereiden.

Woorden

Herhaling van de woorden die in het thema zijn aangeboden

Leesboek

Bij opdracht 2 wordt een link gelegd tussen het leesboek en de eindopdracht.

Werkwijze

Deze les

Besprek met de leerlingen dat ze bijna klaar zijn met het thema. Het is dus tijd om te laten zien wat ze allemaal weten. Ze spelen daarom een kennisquiz. Ook kunnen ze de presentatie van de eindopdracht voorbereiden. Hiervoor gebruiken ze onder andere het document over de dierentuin van de toekomst dat ze in les 17 en 18 gemaakt hebben.

Opdracht 1 Kennisquiz

Licht de opdracht toe. De leerlingen beantwoorden quizvragen over de verschillende onderwerpen die in het thema aan bod gekomen zijn. Verdeel de leerlingen over een aantal teams. Zij mogen telkens onderling kort overleggen over de antwoorden. Stel hiervoor een timer in (bijvoorbeeld 20 seconden nadentijd per vraag). Neem zelf de rol van quizmaster op je en lees de vragen en de antwoordmogelijkheden voor.

Besprek de antwoorden en laat de leerlingen hun punten optellen. Vraag welke groepje 3 punten heeft gehaald en ga zo steeds hoger, tot 11 punten.

Kenniswand

Bekijk met de leerlingen welke vragen nog open staan op de kenniswand. Op welke vragen willen ze nog een antwoord? Maak een selectie en bespreek dat er in de laatste les misschien nog antwoorden komen op die vragen.

Opdracht 2 Werken aan de eindopdracht

Lees het leesboekfragment in het werkboek met de leerlingen:

Er waren nog genoeg problemen. Er moest heel veel geld verdiend worden zodat ze de dieren grotere verblijven zouden kunnen geven. Het museum moest opgeknapt worden. De eenzame dieren moesten een maatje krijgen.

Alleen waren die problemen er nu even niet, dacht Sem. Hij keek tevreden rond. We hebben een dierentuin, dacht hij grijnzend. Een echte dierentuin.

Leg de link tussen de eindopdracht en het fragment. Laat de leerlingen vervolgens in groepjes hun presentaties voorbereiden. Ze gebruiken hierbij het document dat ze in les 17 en 18 gemaakt hebben. Ook kunnen ze hun aantekeningen bij de verschillende lessen gebruiken en de informatie die op de kenniswand staat.

Kenniswand

Voeg belangrijke informatie voor de eindopdracht toe aan de kenniswand.

Vooruitkijken

Besprek met de leerlingen wat ze de volgende les gaan doen: ze gaan hun ideeën voor de dierentuin van de toekomst presenteren.

Afzwaaiert

Geef de leerlingen een afzwaaiert mee. Kies uit de bijlage in deze handleiding zelf een afzwaaiert die je bij deze les vindt passen.

Antwoorden

Quiz

1. B) Dieren zijn een soort ding, daarom mag je ermee doen wat je wilt.
2. C) Nee, je moet toestemming hebben van een volwassene.
3. A) bezoekers van de dierentuin amuseren
4. C) dat dieren kunnen nadenken over wat ze meemaken
5. B) de herbivoor
6. A) omdat het daar heel rustig is
7. A) Bijna alle diersoorten zijn gewervelde dieren.
8. B) Reptielen zijn warmbloedig
9. C) dat verschillende diersoorten samen in een verblijf leven
10. A) De verblijven in de dierentuin kunnen niet zo goed zijn als de natuurlijke habitat van de dieren
11. C) Dieren zijn leven wezens met gevoel en dieren hebben rechten.

Les 20: Dit is de dierentuin van de toekomst!

Vooraf

- Nodig een 'echt' publiek uit voor de presentaties. Bijvoorbeeld ouders/opa's en oma's of leerlingen uit andere groepen.
- Neem de leerlinginstructies (Werkboek) voor het voorbereiden van de presentatie door. Beslis hoe je leerlingen hierbij kunt ondersteunen, bijvoorbeeld door klassikaal bij elke stap even stil te staan.

Onderwerp

Presentaties over de dierentuin van de toekomst

Lesdoelen

- De leerlingen kunnen hun ideeën over de dierentuin van de toekomst presenteren.
- De leerlingen kunnen feedback geven op de presentatie van een klasgenoot.

Woorden

Herhaling van de woorden die in het thema zijn aangeboden

Leesboek

Leg aan het einde van de les nog een keer de link met het boek: zouden Sem en zijn familie blij zijn met de ideeën voor de dierentuin van de toekomst? En wie zou het vervolg van het boek willen lezen?

Werkwijze

Deze les

Bespreek met de leerlingen dat ze hun ideeën over de dierentuin van de toekomst in groepjes gaan presenteren. De groepjes die niet aan de beurt zijn luisteren aandachtig naar de presentaties van de andere groepjes en geven ieder groepje een top en een tip. Ze kunnen hierbij letten op de punten die belangrijk zijn bij het houden van een presentatie (deze staan in een kader in het werkboek in les 20). Waar nodig ondersteun je de leerlingen hierbij. Geef zelf ook ieder groepje na de presentatie een top en een tip. Bespreek de tips en de tops na met de leerlingen.

Kenniswand

Bekijk met de leerlingen welke vragen nog open staan op de kenniswand. Zijn alle vragen beantwoord? Op welke prangende vragen willen ze nog een antwoord? Maak een selectie en bespreek hoe die vragen nog beantwoord kunnen worden.

Terugkijken

Evalueer het thema. Sta stil bij de kennis en de vaardigheden die de leerlingen hebben opgedaan. Doe dit eventueel op een later moment.

Afzwaaiert

Kies een passende afzwaaiert en laat de leerlingen die invullen.

Boekentips

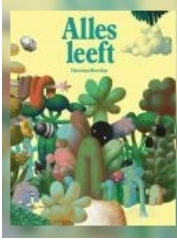

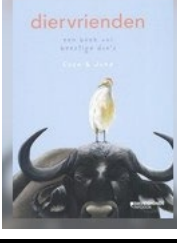
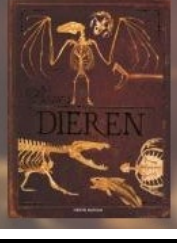

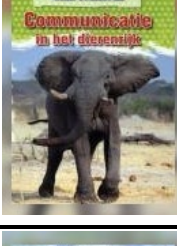
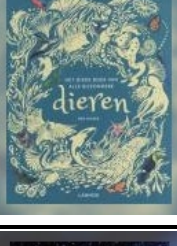
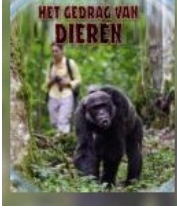

Fictie

	<p>Ook dolfinen hebben heimwee Bosse, Sarah</p> <p>Flo's moeder werkt in een dierentuin. De dolfinen Yussi en Yorick gaan verhuizen naar een groot dierenpark. Flo mag meehelpen met de verhuizing. Maar Yussi kan niet wennen in haar nieuwe omgeving. Kunnen Flo en haar moeder daar iets aan doen?</p>		<p>Vandaag houd ik mijn spreekbeurt over de anaconda Dumon Tak, Bibi</p> <p>Dieren geven spreekbeurten over andere dieren.</p>
	<p>De dochters van sjeik Boul-Boul Hoffman, Marjon</p> <p>De schatrijke sjeik Boul-Boul wil een dierentuin, maar moet van zijn vrouw eerst honderd dagen als een gewoon mens leven. Gaat dat lukken en komt er dan een dierentuin?</p>		<p>De beestenbaas Jongbloed, Marte</p> <p>Wies gaat met oma Wisse naar de dierentuin. Daar verdwijnt ze en Wies kan haar nergens vinden. Heeft de directeur van de dierentuin daar iets mee te maken? Samen met de bewoners van Grijsoord gaat Wies op zoek.</p>
	<p>De dikke billenbijters Kromhout, Rindert</p> <p>Vier verhalen waarin zielige dieren een rol spelen. In de wc gedumpte dieren, zwerfdieren, dieren in een dierenwinkel en de katten uit de buurt van Lies. ...</p>		<p>Een bomvolle boomhut Loon, Paul van</p> <p>Suzina en Daniël hebben een boomhut, de Leeuwenkuil, in dierentuin Durvers Zoo. Daar is hun vader directeur. Ze gaan diep in de nacht op leeuwenjacht en hebben zelfs een baby-gorilla aan tafel. Ze hoeven zich echt niet te vervelen!</p>
	<p>Gorilla is moe Minne, Brigitte</p> <p>Gorilla is het oudste dier van de dierentuin. Hij slaapt veel en heeft nergens zin in. Zijn vrienden bedenken een plan om hem op te vrolijken.</p>		<p>Superjuffie! Schotveld, Janneke</p> <p>Juf Josje lijkt een gewone juf. Maar als er een dier in gevaar is, verandert ze in Superjuffie. Zou Superjuffie ook de dieren van de stadsdierentuin kunnen helpen?</p>
	<p>Ondierentuin-omnibus Teng, Tais</p> <p>Achter een bordje "toilet defect" in Artis bevindt zich nog een dierentuin. Of liever gezegd: een Ondierentuin. Vincent en Ingrid helpen hun ouders met het verzorgen van onder andere drakenwelpen, landhaaien, en waaktrollen.</p>		<p>Mam, mag ik een tijger? Vanseveren, Fran</p> <p>Bo heeft geen vrienden en verveelt zich. Zijn moeder geeft hem daarom een tijgertje. De tijger groeit hard. Daarna krijgt hij nog meer dieren.. tot het huis helemaal vol is.</p>
	<p>Waarom? Daarom! Woollard, Elli</p> <p>Waarom heeft de neushoorn een dikke huid? En een olifant een lange slurf? Vijf verhalen over de bijzondere kenmerken van dieren.</p>		<p>Dummie de mummie en het geheim van Toemsa Menten, Tosca</p> <p>Dummie en Goos gaan op schoolreisje naar de dierentuin. Daar ontmoeten ze krokodillenverzorger Hamid en zijn lievelingskrokodil Toemsa. Hamid is verdrietig omdat Toemsa binnenkort gaat verhuizen. Dummie, Goos en Hamid bedenken een plan.</p>

Non-fictie

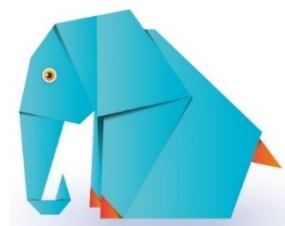

	<p>Een aap op de wc: een dierentuin in oorlogstijd Akveld, Joukje</p> <p>Het waargebeurde verhaal over de dieren in de Rotterdamse dierentuin Blijdorp tijdens de Tweede Wereldoorlog. Over Chimpansee Phientje, leeuwenwelp Tammo, de zeeleeuwen Jackie en Bianka en de rest.</p>		<p>Vreemde vogels, bizarre beesten Barman, Adrienne</p> <p>Bekende en onbekende dieren staan in deze encyclopedie die is ingedeeld in de architecten, de sneeuwvitten, de uitgestorvenen, de bedreigden, de stekeligen, de vervloekten en de grootorigen.</p>
	<p>Alles leeft Borstlap, Christian</p> <p>Leven is bijzonder. Waarom? Er is groot leven, klein leven, onzichtbaar leven.... En alles is met elkaar verbonden. Dat ontdek je in dit boek.</p>		<p>Een tegen allen: leven in groep of (bijna) helemaal in je eentje Cassany, Mia</p> <p>Bijen, neushoorns, nachtaapjes... Sommige dieren leven in grote groepen terwijl andere liever het grootste deel van hun leven alleen doorbrengen. Lees er over in dit boek.</p>
	<p>Diervrienden: een boek vol beestige duo's Coco</p> <p>Dieren helpen elkaar bij het eten zoeken of opruimen. Een mestkever ruimt de mest van stokstaartjes op, een raaf jaagt samen met een wolf, en een koereiger houdt de buffel schoon.</p>		<p>Bones dieren Colson, Rob</p> <p>De botten van dieren vertellen ook iets over zijn leefwijze. Ontdek hoe je aan een skelet van bv. een Afrikaanse olifant en een leeuw kunt zien hoe ze leven en waar ze goed in zijn.</p>
	<p>Moeten apen ook naar de tandarts? en andere vragen aan de verzorgers in de dierentuin Duizer, Piet</p> <p>Informatie over dieren in de dierentuin. Dierenverzorgers vertellen hoe zij omgaan met o.a. giraffen, leeuwen, gorilla's, struisvogels, slangen en ijsberen</p>		<p>Bibi's bijzondere beestenboek Dumon Tak, Bibi</p> <p>Korte verhalen over bijzondere eigenschappen van meer dan veertig dieren en slimmigheidjes tot (over)leven. Met zwart-witillustraties.</p>
	<p>Communicatie in het dierenrijk Gray, Leon</p> <p>Dieren 'praten' met elkaar op verschillende manieren. Ze geven informatie over zichzelf of hun omgeving met geluiden, signalen en chemische stoffjes. Je leest er over in dit boek.</p>		<p>Het dikke boek van alle bijzondere dieren Hoare, Ben</p> <p>Een dik boek boordevol interessante feiten en bijzondere weetjes van meer dan 100 dieren.</p>
	<p>Het gedrag van dieren Jackson, Tom</p> <p>Lees in dit boek hoe biologen het gedrag van dieren in het wild bestuderen. Dat gebeurt soms met webcams en robots.</p>		<p>Hoe droomt een giraf?: wat dieren doen als jij gaat slapen Mannel, Beatrix</p> <p>Spannende en verrassende weetjes over dieren die slapen of juist op jacht gaan als het donker wordt.</p>

	<p>Ijsberen en andere draaikonten in de dierentuin Merle, Ditte</p> <p>Over hoe dieren leven in een dierentuin. Met grappige tekeningen.</p>		<p>Rot, roest en restjes Meulepas, Marianne</p> <p>Eten kan bederven, het gaat rotten of schimmelen. Ook hout kan rotten, ijzer kan roesten en sommige restjes kunnen heel lang leven. Schimmels en bacteriën zijn de opruimers van de natuur.</p>
	<p>Werken in de dierentuin Meulepas, Marianne</p> <p>In de dierentuin werken veel mensen. Bijvoorbeeld: dierenverzorgers, dierenartsen en biologen. Lees er meer over in dit boekje.</p>		<p>Grappige billen & gekke bekken: en andere wonderlijke dierendingen Morss, Alex</p> <p>Er zijn diersoorten met rare staarten, aparte poten, gekke bekken, ongewone ogen, wonderlijke nekken, vreemde oren, supertanden en typische tongen. In dit boek lees je er over.</p>
	<p>De dierentuin Nijkamp, Ingrid</p> <p>Allerlei weetjes over het leven van dieren in de dierentuin.</p>		<p>De allergrootste Ollivier, Reina</p> <p>De giraf, de komodovaraan, de Afrikaanse olifant, de struisvogel en andere dieren vertellen in dit boek over zichzelf.</p>
	<p>Dierentuinaris Owen, Ruth</p> <p>De dierentuinaris vertelt over zijn vak. Hij opereert het oog van een olifant, repareert het schild van een schildpad en laat zien hoe het nemen van een röntgenfoto van de poot van een tijgerin gaat</p>		<p>De grondel & de garnaal: en andere vreemde vriendschappen uit het dierenrijk Roebers, Geert-Jan</p> <p>Naast natuurlijke vijanden bestaan er in de dierenwereld ook natuurlijke vrienden. Daarover lees je in dit boek. Over speelmaatjes, schoolvrienden, knuffeldieren, reisgenoten en andere vriendschappen in het dierenrijk.</p>
	<p>Het allermooiste boek over wilde dieren Walerczuk, Val</p> <p>Een boek met grote afbeeldingen van wilde dieren met verbazingwekkende weetjes en feiten. Bijvoorbeeld over de bizon, de gorilla, de okapi en de reuzenpanda. Ook geschikt voor kinderen die lezen moeilijk vinden</p>		<p>Het buitengewone beesten boek Zommer, Yuval</p> <p>Hoe chagrijnig is een baviaan? Hoe lui is de luiaard? Hoe gevaarlijk is een wolf? Dit grote prentenboek staat boordevol weetjes over allerlei grauwendende, harige, wilde en wonderlijke beesten over de hele wereld.</p>
	<p>De belangrijke encyclopedie van alle dieren</p> <p>Waarvoor gebruikt een olifant zijn slurf? Wat eet een koala? Alles wat je echt moet weten over dieren: wat ze eten, hoe ze zwemmen of vliegen, waar ze leven, hoe met elkaar praten en nog veel meer.</p>		

Daarnaast zijn er talloze informatieve boeken over allerlei dieren te vinden. Geef deze boeken ook een plek op de thematafel.

Kijk- en luistertips

Lesgebonden

Les 1: (in handleiding)

Schooltv filmpje *Is dieren opsluiten oké?* (tot 13:48 en van 21:02 tot 22:06)

- <https://schooltv.nl/video-item/de-buitendienst-is-dieren-opsluiten-oke>

Les 2: (bronnen van tekst 1)

- <https://dierenwelzijnsweb.nl/>
- www.dierenbescherming.nl

Les 4: (in handleiding en werkboek)

- npokennis.nl/longread/7522/wat-is-het-nut-van-dierentuinen
- dwars.org/overdwars/het-nut-van-dierentuinen/

Les 5: (in handleiding)

- online videotutorial van Het Nederlands Debat Instituut <https://vimeo.com/155529887> (03:51)

(in handleiding en werkboek)

- Filmpje van het Jeugdjournaal dat mooi aansluit bij de les (06:39)
<https://jeugdjournaal.nl/artikel/2557727-uitgezocht-sterft-de-dierentuin-uit>

Les 7: (in handleiding)

- schooltv.nl/video-item/nieuws-uit-de-natuur-kringloop-in-het-bos (Speel af vanaf 05:46 tot 15:15)
- schooltv.nl/video-item/de-voedselketen-eten-of-gegeten-worden (01:36)
- schooltv.nl/video-item/het-voedselweb-van-de-oceaan-van-plankton-tot-haaien-en-orkas (02:21)

Les 8: (in werkboek)

- **website van het Wereldnatuurfonds:**
rangers.wwf.nl/dieren
- **websites van dierentuinen in Nederland:**
dierenparkamersfoort.nl/onze-dieren/ontmoet-onze-dieren/
artis.nl/nl/artis-park/te-zien-in-artis-park
burgerszoo.nl/wiki/dieren
beeksebergen.nl/op-safari/dieren
ouwehand.nl/nl/ontdekken/dieren
diergaardeblijdorp.nl/nl/ontdek-blijdorp/dieren-planten
wildlands.nl/dieren
gaiazoo.nl/dieren/
apenheul.nl/apen-abc
- **website van Natuurwijzer, de digitale encyclopedie van Naturalis**
<https://natuurwijzer.naturalis.nl/themas/dierenwereld>

Les 11/12: (in handleiding en werkboek)

Informatie over gewervelde en ongewervelde dieren:

- <https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/gewervelde-dieren-zacht-van-buiten-hard-van-binnen>
- <https://rangers.wwf.nl/dieren/ongewervelde-dieren>

- Filmpje van SchoolTV Suriname over sorteren in het dierenrijk:
<https://www.youtube.com/watch?v=qmoGDEVijzA> (10:17)
- Kort filmpje over gewervelde en ongewervelde dieren:
https://www.youtube.com/watch?v=XsCnN_Vpi_A (01:59)

Les 13: (in werkboek)

- Blog van dierenverzorger over wat er komt kijken bij het verzorgen van verschillende dieren
dierenparkamersfoort.nl/kameleons-slangen-en-gilamonsters-eeen-dag-in-het-leven-van-eeen-reptielenverzorger/
- Over de *mixed exhibit* 'De Nacht', die ook in de blog hierboven wordt genoemd:
dierenparkamersfoort.nl/mixed-exhibits-de-nacht/
- Blog dierenparkamersfoort.nl/mixed-exhibits-savanne/

Niet-lesgebonden

Extra tips:

- Willem Wever: Hoe overleven dieren in het wild? (10:23):
<https://youtu.be/u4Jw74dMZHs?si=LHCZo5UWJYOaA9Ww>
- Lied eten of gegeten worden (03:05): <https://youtu.be/vnh7IB5gRIY?si=QLZAcRI0y2fbMH9f>
- Klokhuis: Hoe slapen dolfijnen? (03:22) <https://youtu.be/C7YYB4I-wY?si=R3LOD7aaVbSQbAhs>
- Klokhuis: Wonen pinguïns alleen op de zuidpool? (03:36) <https://youtu.be/M2O3X2DCoGE?si=36mT-5RbyqjUL40V>
- Willem Wever: Vinden dieren het eng om te verhuizen? (07:03)
https://youtu.be/2QmDWHDi_x0?si=uZuuNe9wIMh_IuXJ

Dierentuin van de toekomst

- <https://dit.eo.nl/doen/dierentuin-toekomst>

Habitat: conflict mens - dier

- <https://www.animalstoday.nl/olifanten-sri-lanka-sterven-na-aanrijding-kudde-door-trein/>
- <https://nos.nl/artikel/2556690-trein-in-sri-lanka-ontspoort-na-botsing-met-olifanten>
- <https://www.allfornature.nl/2024/08/wildtunnel-in-sri-lanka-bij-aanpak-human-elephant-conflict/>
- <https://www.l1nieuws.nl/nieuws/2873112/wilde-kat-rukt-op-naar-midden-limburg-en-brabant> (met kort filmpje)
- <https://www.gelderlander.nl/binnenland/superschuwe-europese-wilde-kat-al-met-tientallen-in-nederland-met-dank-aan-groene-loper~a10652ea/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- <https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3867374/hetty-beschermt-haar-hond-tegen-de-wolf-met-eeen-stekelpak-maar-heeft-dat-zin>
- <https://dit.eo.nl/artikel/wolf-aanlijnplicht-hond-wolvengebied-zorgt-voor-ophef-heuvelrug-boete>

In Blijdorp vragen ze zich af of dieren gelukkig zijn

(alleen te lezen met inlog)

- <https://www.ad.nl/binnenland/in-blijdorp-vragen-ze-zich-af-of-dieren-gelukkig-zijn-aan-mannetje-zie-je-dat-hij-speelkameraadje-mist~a9f8df3e/>

Tips en suggesties voor aanvullende activiteiten

Hieronder volgen enkele tips en suggesties voor activiteiten die je met je klas zou kunnen doen en die aansluiten bij het kennisthema. Leerlingen kunnen eventueel wat ze geleerd of gemaakt hebben in de aanvullende activiteiten gebruiken voor de eindopdracht.

Ontwerp je dierentuin van de toekomst

De leerlingen houden als eindopdracht een presentatie over hoe hun dierentuin van de toekomst eruit ziet. Je kunt de leerlingen in groepjes een maquette laten maken van hun dierentuin van de toekomst. Dat kan met (kosteloos) knutselmateriaal of met constructiemateriaal, zoals Lego, Kapla, of blokjes. Je kunt de leerlingen ook een plattegrond laten tekenen.

Dieren van de toekomst

Leven in de dierentuin van de toekomst ook dieren die nu nog niet ontdekt zijn? De leerlingen tekenen een dier dat in de toekomst zou kunnen bestaan. Laat de leerlingen ook een naam bedenken voor dit dier van de toekomst. Eventueel kunnen ze ook een beschrijving van het dier maken (een dierenpaspoort, zoals in les 8). Je kunt de leerlingen hun dier van de toekomst ook laten knutselen met kosteloos materiaal.

Naar de dierentuin

Organiseer een excursie naar een dierentuin. Geef de leerlingen kijkopdrachten mee die aansluiten bij het thema. Laat hen bijvoorbeeld letten op gemengde verblijven, de ruimte die de dieren hebben en hoe er gezorgd wordt dat de dieren er zich fijn voelen. Zien ze ook dingen die ze in hun eigen dierentuin van de toekomst willen overnemen of juist anders willen doen?

Toneelstuk of rollenspel

De leerlingen bedenken en spelen een toneelstuk, waarin dieren die in een dierentuin leven aan de mens laten weten wat ze ervan vinden dat ze in een dierentuin wonen.

(Voor)leesmiddag met dierenverhalen

Organiseer een (voor)leesmiddag met dierenverhalen. De leerlingen lezen aan elkaar voor uit een leesboek van de thematafel, of ze lezen voor aan de leerlingen van een andere groep. Je kunt ook ouders uitnodigen om te komen luisteren of je kunt ouders vragen om te komen voorlezen. Natuurlijk kunnen er ook verhalen verteld worden.

Of laat de leerlingen voorafgaand aan de voorleesmiddag zelf een verhaal schrijven, dat ze vervolgens kunnen voorlezen. De boeken en verhalen mogen over alle dieren gaan, maar het is wel zo leuk als de verhalen gaan over dieren die je kunt tegenkomen in een dierentuin (van de toekomst).

Woordenlijst

Les 1 – Filmpje Schooltv Is dieren opsluiten oké?

fokken = ervoor zorgen dat dieren jongen krijgen

de vergunning = de toestemming om iets te doen

het dierenwelzijn = de toestand waarin dieren zich goed voelen en goed verzorgd worden

als puntje bij paaltje komt = als het erop aankomt

in gevangenschap = opgesloten

afmaken = doden

het verblijf = de plek waar je bent of woont

keuren = onderzoeken en beoordelen

afdanken = niet meer willen gebruiken en wegdoen

Les 2 - Tekst 1: Dieren in de wet

de wet = de regels van een land waar iedereen zich aan moet houden

het eigendom = iets wat van iemand is, het bezit

recht hebben op = iets mogen omdat je het waard bent

het is verboden = het mag niet

het welzijn = de toestand waarin je het goed hebt en je goed voelt

registreren = opschrijven of op een andere manier blijvend vastleggen

fokken = ervoor zorgen dat dieren jongen krijgen

de afwijking = iets wat anders is dan normaal, het verschil met hoe het meestal is

van nature = zoals het in de natuur is, vanuit aangeboren eigenschappen

informer = informatie geven, iets aan iemand uitleggen

Les 3 - Opdrachten

reageren = iets terugzeggen of terugdoen

voorafgaand aan = voor, eerder

ideaal = het allerbest of het allerfijnst

Les 4 - Tekst 2: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?

afschaffen = niet meer laten bestaan

nut hebben = er iets aan hebben

de deskundige = iemand die heel veel weet van een bepaald onderwerp

het territorium = het gebied waar een groep dieren of één dier de baas is. Het wordt verdedigd tegen andere dieren.

de functie = datgene waarvoor iets bedoeld is

educatief = bedoeld om je iets te leren

afdanken = wegdoen omdat je het niet meer wilt gebruiken

de bedreigde diersoort = de diersoort die gevaar loopt om uit te sterven

het fokprogramma = het speciale plan om ervoor te zorgen dat dieren jongen krijgen

de habitat = het natuurlijke leefgebied of woongebied

virtueel = het lijkt heel echt, maar dat is het niet; je kunt het niet aanraken

Les 4 - Opdrachten

het argument = de reden waarom het zo is als jij zegt

Les 5 - Opdrachten

het debat = een speciaal soort gesprek met anderen. Het gesprek gaat over een bepaald onderwerp. Aan een debat doen sprekers mee die het niet met elkaar eens zijn

overtuigen = iemand duidelijk maken dat iets waar is

jureren = als lid van een jury een oordeel geven

observeren = goed kijken naar iets of iemand

Les 6 - Tekst 3: Hebben dieren zelfbewustzijn?

gemeen hebben = dezelfde eigenschap hebben

het zelfbewustzijn = het weten dat je bestaat

het zintuig = een van de vijf delen van je lichaam; je kunt ermee horen, zien, ruiken, voelen of proeven

de aanwijzing = het vermoeden, het idee

kalmeren = rustig maken of rustig worden

publiceren = afdrukken in een krant, tijdschrift of boek

het vakgebied = het onderwerp of gebied waar iemand in werkt of iets over leert

ondertekenen = een handtekening onder iets zetten

het document = het stuk tekst met belangrijke informatie

de verklaring = het papier met de uitleg

de impact = de invloed, het effect

Les 7 - Tekst 4: Eten of gegeten worden

het levende wezen = iets dat leeft en beweegt

de samenhang = dat wat met elkaar te maken heeft

vormen = maken

de producent = de maker van iets

de consument = de gebruiker van iets, een dier dat een ander dier eet

de reducent = de afvaleter, de schimmel of bacterie die dode planten of dode dieren eet

de prooi = het dier dat wordt gevangen en wordt opgegeten

het dode materiaal = de dode planten of dode dieren

de bacterie = piepkleine beestjes die kunnen zorgen voor ziektes of voor het verrotten van dingen. Als er ergens bacteriën zitten, komen er heel snel veel meer

de schimmel = een soort kleine plantjes die bijvoorbeeld groeien op eten dat niet goed meer is. Ze kunnen ook onder de grond groeien.

wegvallen = verdwijnen, er niet meer zijn

Les 8 - Opdrachten

de voedselpiramide = het plaatje in de vorm van een driehoek, met planten onderaan, daarboven een laag met planteneters en daarboven een of meer lagen met vleeseters

de natuurlijke vijand = het dier dat op een ander dier jaagt om het op te eten

omheind = met een hek er omheen

het verblijf = de plek waar je bent of woont

Les 9 - Tekst 5: Waar wil ik wonen? Habitat van dieren.

te midden van = omringd door, in het midden van

bekend voorkomen = al eerder gehoord of gezien, maar je weet niet meer precies wanneer of waar

de leefomgeving = de plek waar mensen, dieren of planten leven

de voorkeur = iets wat je het liefste kiest

bedreigen = gevaarlijk zijn voor

de nis = een klein ondiepe ruimte in een muur

zich uitstrekken over = komen tot en met

vertoeven = verblijven

de savanne = het grote grasveld met hier en daar wat bomen, meestal in warme gebieden

langwerpig = meer lang dan breed

verrijken = waardevoller maken, beter maken

in opkomst zijn = steeds populairder worden

Les 11 - Tekst 6: Wel of geen wervelkolom? Hoe biologen diersoorten indelen.

de wervelkolom = de ruggengraat

gewerveld = met een ruggengraat

ongewerveld = zonder ruggengraat

inwendig = van binnen, binnen in je lichaam

het kenmerk = dat waar je iets of iemand aan kunt herkennen

de eigenschap = iets wat echt hoort bij iemand of iets

onderscheiden = herkennen als verschillend

Les 12 - Opdrachten

het boomdiagram = een schema met lijnen en takken dat laat zien hoe dingen met **ordenen** = indelen, in een bepaalde volgorde zetten
overzichtelijk = iets dat snel en makkelijk te begrijpen is

Les 13 - Tekst 7: Mixed exhibits: interessant én ingewikkeld!

tentoonstellen = dingen zó een plaats geven dat een publiek ze kan bekijken
de oprichter = iemand die ervoor zorgt dat iets gaat bestaan
een stapje verder gaan = nog wat extra's doen
de combinatie = twee of meer dingen die bij elkaar passen
het terrarium = de glazen bak om reptielen en amfibieën in te houden
terwijl = geeft aan dat iets gelijktijdig gebeurt
de behoefte = dat wat je nodig hebt
beheren = ervoor zorgen dat alles goed gaat
uitbreiden = groter maken

Les 14 - Opdrachten

combineren = samenvoegen

Les 15 - Tekst 8: Partij voor de Dieren wil dieren in Artis vervangen door virtual reality. Goed idee?

het dierenwelzijn = de toestand waarin dieren zich goed voelen en goed verzorgd worden
de educatie = het onderwijs
de virtual reality = de door de computer gemaakte wereld, waarvan je het gevoel hebt dat je er zelf bent
het hologram = het zwevende beeld dat van alle kanten te zien is
de biotoop = de natuurlijke leefruimte van een plant of dier
het natuurbehoud = het beschermen van en zorgen voor de natuur
de privacy = het persoonlijke leven (waar niemand zich mee mag bemoeien of in kan kijken)
het insectarium = de plek waar levende insecten worden gehouden
het recht = iets wat je mag doen of mag hebben

Afzwaaiers

naam:

les:

POPCORN!

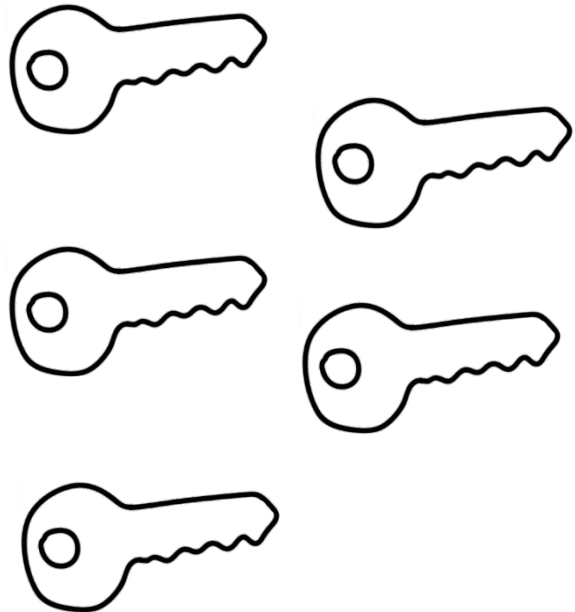
Wat popt er in je hoofd op?

naam:

les:

SLEUTELWOORDEN

naam:

les:

FOTOGRAAF

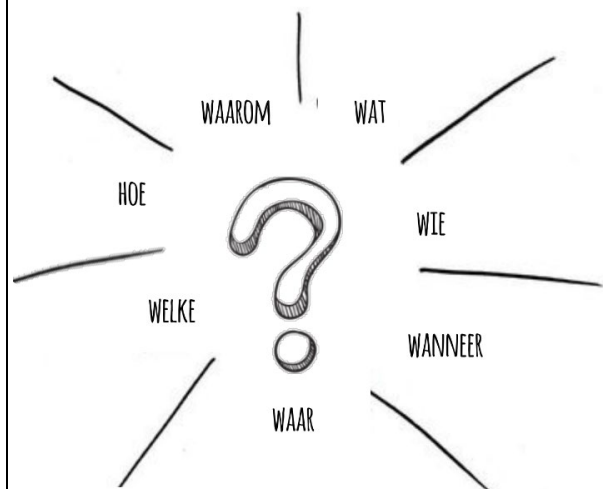

Wat neem je
mee als
herinnering?

naam:

les:

WH VRAGEN

naam:

les:

ZONNESTRAAL

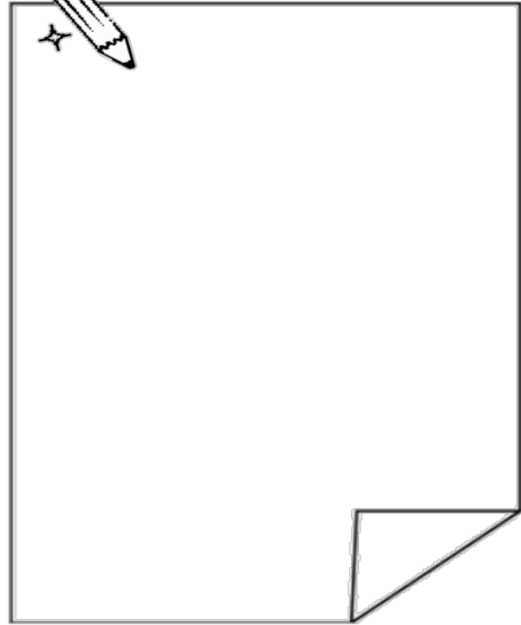
Hoeveel woorden kan jij bedenken bij het onderwerp?

naam:

les:

TEKEN JE LES

naam:

les:

TOP 5

1)

2)

3)

4)

5)

naam:

les:

TOP 3

1)

2)

3)

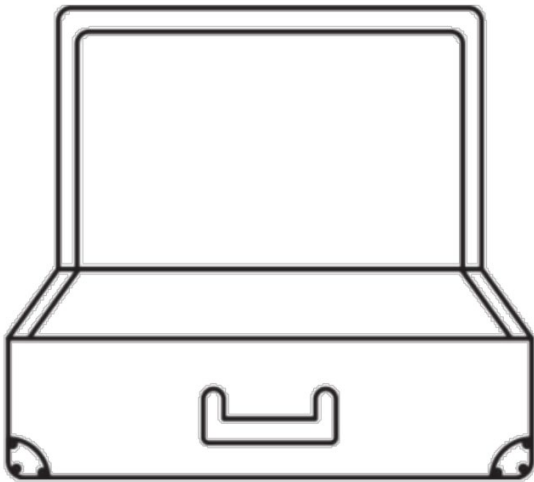

naam:

les:

WAT NEEM JE MEE?

Wat wil je meenemen uit deze les?

naam:

les:

SPEURNEUS

Beschrijf wat je hebt ontdekt of is opgevallen.

naam:

les:

PLAKKERIG

Noem iets wat je vandaag hebt geleerd
en is blijven plakken.

naam:

les:

WERELDLEIDER

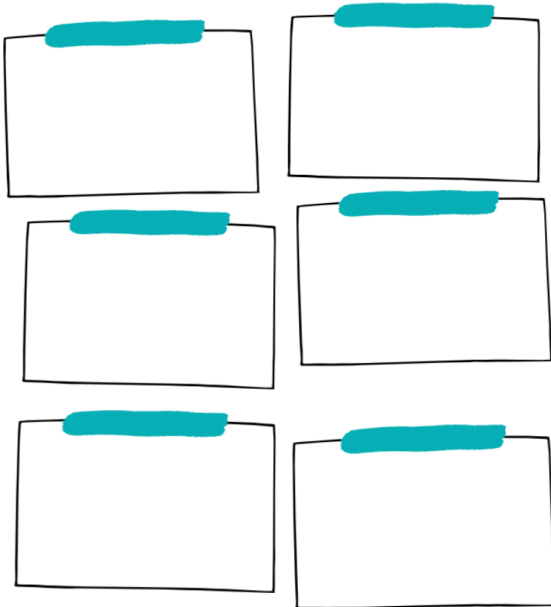
Als je iets kan veranderen
aan de wereld na deze les,
wat zou dat dan zijn?

naam:

les:

MEMOBLAADJE

naam:

les:

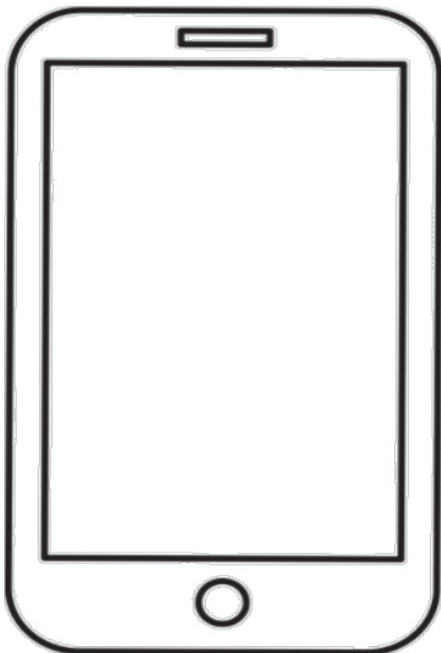
ONTWERP EEN LOGO

Ontwerp een logo wat het beste bij deze les past. Gebruik hiervoor je kleurpotloden.

naam:

les:

BERICHTJE!

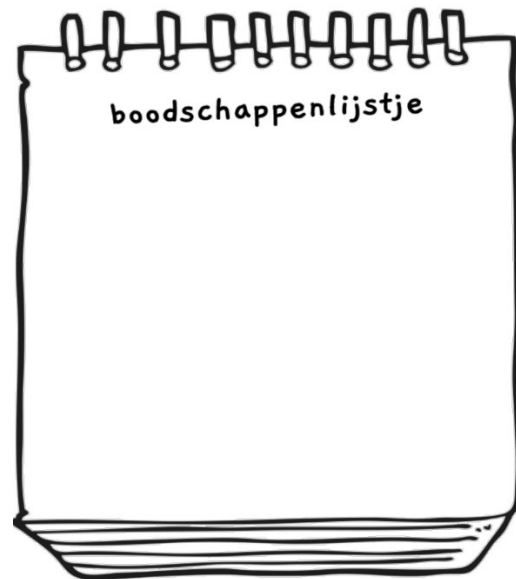

naam:

les:

BOODSCHAPPENLIJSTJE

Wat mag of wil je echt niet vergeten van deze les?

naam:

les:

WIJZE UIT

Welke wijze woorden zou jij willen delen uit de les van vandaag?

naam:

les:

HOOFDGEDACHTE

Wat is de hoofdgedachte van de les?

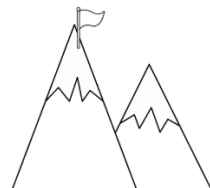

naam:

les:

HOOGTEPUNT

Welke uitdaging(en) ben je tegengekomen?

naam:

les:

STOPLICHT

Rood: wat snap je nog niet zo goed?

oranje: welke vraag heb je nog steeds?

Groen: wat heb je vandaag geleerd?

<p>naam: les:</p> <h2>HOE VOEL JE JE?</h2> <p>Teken een pijl</p> <p>Hoe komt het dat je je zo voelt?</p>	<p>naam: les:</p> <h2>SAMENWERKEN</h2> <p>Mijn groep heeft goed samengewerkt:</p> <p>Ik vond dit fijn/leuk:</p> <hr/> <hr/> <p>Ik vond dit niet fijn/leuk:</p> <hr/> <hr/> <p>Tip voor de volgende keer:</p> <hr/> <hr/>
<p>naam: les:</p> <h2>ÉÉN DING</h2> <p>Een ding wat (best) goed ging vandaag:</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Een ding waar ik nog aan moet werken:</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div> <p>Een ding waar ik hulp bij nodig heb:</p> <div style="border: 1px solid black; height: 80px; width: 100%;"></div>	<p>naam: les:</p> <h2>BEOORDELEN</h2> <p>Waarom geef je deze beoordeling?</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Woordkaarten

Les 1 – Filmpje Schooltv Is dieren opsluiten oké?

fokken	ervoor zorgen dat dieren jongen krijgen	de vergunning	de toestemming om iets te doen
het dierenwelzijn	de toestand waarin dieren zich goed voelen en goed verzorgd worden	als puntje bij paaltje komt	als het erop aankomt
in gevangenschap	opgesloten	afmaken	doden
het verblijf	de plek waar je bent of woont		

Les 2 - Tekst 1: Dieren in de wet

de wet	de regels van een land waar iedereen zich aan moet houden	het eigendom	iets wat van iemand is, het bezit
recht hebben op	iets mogen of krijgen omdat je het waard bent	het is verboden	het mag niet
het welzijn	de toestand waarin je het goed hebt en je je goed voelt	registreren	opschrijven of op een ander manier blijvend vastleggen
fokken	ervoor zorgen dat dieren jongen krijgen	de afwijking	iets wat anders is dan normaal, het verschil met hoe het meestal is
van nature	zoals het in de natuur is, vanuit aangeboren eigenschappen	informer	informatie geven, iets aan iemand uitleggen

reageren	iets terugzeggen of terugdoen	voorafgaand aan	voor, eerder
ideaal	het allerbest of het allerfijnst		

Les 3 - Opdrachten

reageren	iets terugzeggen of terugdoen	voorafgaand aan	voor, eerder
ideaal	het allerbest of het allerfijnst		

Les 4 - Tekst 2: Moeten dierentuinen afgeschaft worden?

afschaffen	niet meer laten bestaan	nut hebben	er iets aan hebben
de deskundige	iemand die heel veel weet van een bepaald onderwerp	het territorium	het gebied waar een groep dieren of één dier de baas is
de functie	datgene waarvoor iets bedoeld is	educatief	bedoeld om je iets te leren
afdanken	wegdoen omdat je het niet meer wilt gebruiken	de bedreigde diersoort	de diersoort die gevaar loopt om uit te sterven
het fokprogramma	het speciale plan om ervoor te zorgen dat dieren jongen krijgen	de habitat	het natuurlijk leefgebied of woongebied

virtueel	het lijkt echt, maar dat is het niet; je kunt het niet aanraken	het argument	de reden waarom het zo is als jij zegt
-----------------	---	---------------------	--

Les 5 - Opdrachten

het debat	een speciaal soort gesprek met anderen. Het gesprek gaat over een bepaald onderwerp. Aan een debat doen sprekers mee die het niet met elkaar eens zijn.	overtuigen	iemand duidelijk maken dat iets waar is
jureren	als lid van een jury een oordeel geven	observeren	goed kijken naar iets of iemand

Les 6 – Tekst 3: Hebben dieren zelfbewustzijn?

gemeen hebben	dezelfde eigenschap hebben	het zelfbewustzijn	het weten dat je bestaat
het zintuig	een van de vijf delen van je lichaam; je kunt ermee horen, zien, ruiken, voelen of proeven	de aanwijzing	het vermoeden, het idee
kalmeren	rustig maken of rustig worden	publiceren	afdrukken in een krant, tijdschrift of boek
het vakgebied	het onderwerp of gebied waar iemand in werkt of iets over leert	ondertekenen	een handtekening onder iets zetten
het document	het stuk tekst met belangrijke informatie	de verklaring	het papier met de uitleg

de impact	de invloed, het effect	
------------------	------------------------	--

Les 7 - Tekst 4: Eten of gegeten worden

het levende wezen	iets wat leeft en beweegt	de samenhang	dat wat met elkaar te maken heeft
vormen	maken	de producent	de maker van iets
de consument	de gebruiker van iets, een dier dat een ander dier eet	de reducent	de afvaleter, de schimmel of bacterie die dode planten of dode dieren eet
de prooi	het dier dat wordt gevangen en wordt opgegeten	het dode materiaal	de dode planten of dode dieren

de bacterie	het piepkleine beestje dat kan zorgen voor ziektes of voor het verrotten van dingen. Als er ergens bacteriën zitten, komen er heel snel veel meer.	de schimmel	het kleine plantje dat bijvoorbeeld groeit op eten dat niet goed meer is. Het kan ook onder de grond groeien.
wegvallen	verdwijnen, er niet meer zijn		

Les 8 - Opdrachten

de voedsel-piramide	het plaatje in de vorm van een driehoek, met planten onderaan, daarboven een laag met planteneters en daarboven een of meer lagen met vleeseters	de natuurlijke vijand	het dier dat op een ander dier jaagt om het op te eten
omheind	met een hek er omheen	het verblijf	de plek waar je bent of woont

Les 9 - Tekst 5: Waar wil ik wonen? Habitat van dieren.

te midden van	omringd door, in het midden van	bekend voorkomen	al eerder gehoord of gezien, maar je weet niet meer precies wanneer of waar
de leefomgeving	de plek waar mensen, dieren of planten leven	de voorkeur	iets wat je het liefste kiest
bedreigen	gevaarlijk zijn voor	de nis	een klein ondiepe ruimte in een muur
zich uitstrekken over	komen tot en met	vertoeven	verblijven
de savanne	het grote grasveld met hier en daar wat bomen, meestal in warme gebieden	langwerpig	meer lang dan breed

verrijken	waardevoller maken, beter maken	in opkomst zijn	steeds populairder worden
------------------	---------------------------------	------------------------	---------------------------

Les 11 - Tekst 6: Wel of geen wervelkolom? Hoe biologen diersoorten indelen.

de wervelkolom	de ruggengraat	gewerveld	met een ruggengraat
ongewerveld	zonder ruggengraat	inwendig	van binnen, binnen in je lichaam
het kenmerk	dat waar je iets of iemand aan kunt herkennen	de eigenschap	iets wat echt hoort bij iemand of iets
onderscheiden	herkennen als verschillend		

Les 12 - Opdrachten

<p>het boomdiagram</p>	<p>het schema met lijnen en takken dat laat zien hoe dingen met elkaar verbonden zijn</p>	<p>ordenen</p>	<p>indelen, in een bepaalde volgorde zetten</p>
<p>overzichtelijk</p>	<p>iets wat snel en makkelijk te begrijpen is</p>		

Les 14 - Opdrachten

<p>combineren</p>	<p>samenvoegen</p>
--------------------------	--------------------

Les 13 - Tekst 7: Mixed exhibits: interessant én ingewikkeld!

tentoonstellen	dingen zó een plaats geven dat een publiek ze kan bekijken	de oprichter	iemand die ervoor zorgt dat iets gaat bestaan
een stapje verder gaan	nog wat extra's doen	de combinatie	twee of meer dingen die bij elkaar passen
het terrarium	de glazen bak om reptielen en amfibieën in te houden	terwijl	geeft aan dat iets gelijktijdig gebeurt
de behoefte	dat wat je nodig hebt	beheren	ervoor zorgen dat alles goed gaat
uitbreiden	groter maken		

Les 15 - Tekst 8: Partij voor de Dieren wil dieren in Artis vervangen door virtual reality. Goed idee?

het dierenwelzijn	de toestand waarin dieren zich goed voelen en goed verzorgd worden	de educatie	het onderwijs
de virtual reality	de door de computer gemaakte wereld, waarvan je het gevoel hebt dat je er zelf bent	het hologram	het zwevende beeld dat van alle kanten te zien is
de biotoop	de natuurlijke levensruimte van een plant of dier	het territorium	het eigen gebied van dieren dat zij verdedigen tegen andere dieren
het natuurbehoud	het beschermen van en zorgen voor de natuur	de privacy	het persoonlijke leven (waar niemand zich mee mag bemoeien of in kan kijken)
het insectarium	de plek waar levende insecten worden gehouden	het recht	iets wat je mag doen of mag hebben

